

W. SCHIPPERS

de vleermuis

DE VLEERMUIS

DE VLEERMUIS

DOOR

W. SCHIPPERS

J. J. GROEN & ZOON N.V. — LEIDEN

INHOUD

I.	Op Otterhoeve	5
II.	Duisternis en licht	13
III.	Betere tijden	30
IV.	Alleen op de wereld.	37
V.	Eén tegen allen — allen tegen één.	49
VI.	Op de vlucht.	71
VII.	Onder veilig dak	86
VIII.	Niet naar het weeshuis	102
IX.	Op de goede weg	110
X.	Ernstige uren.	115
XI.	Een korte reis met vèr strekkende gevolgen.	121
XII.	Schitterende vooruitzichten	135
XIII.	Eeuwigheidslicht	142
XIV.	Allen voor één — één voor allen.	152

I. OP OTTERHOEVE

Het was een droge, warme zomer; zó droog en zó warm, dat de oudste boeren van het dorp vèr, zéér ver moesten terugzien op de lange levensweg om zich een zomer te kunnen voorstellen als deze.

Nu echter begon de hemel enige tekenen van verandering te vertonen. Ervaren weerkeners voorspelden dat, als de wind nog maar iets terugliep, de kans op regen of onweer zeer groot was.

Voor de zware, ijzeren poort van zijn hoeve stond Kees Soerenburg. Zijn koude, grijze ogen tuurden opmerzaam naar het Zuid-Oosten, waar de vluchtige, licht gekleurde wolkenkopjes voortdurend in aantal toenamen en zich allengs scherper tegen het harde blauw van de lucht begonnen af te tekenen.

Soerenburg was het toonbeeld van een stevige boer, zoals hij daar stond in zijn overhemd, met de beide duimen in de armsgaten van zijn zwart laken vest. Het was zondagmorgen voor kerktijd; straks, over een kwartiertje, zou Soerenburg zijn jas gaan aantrekken om bij het eerste klokgelui met de boerin en zijn veertienjarige dochter kerkwaarts te gaan.

„Wat denk je er van, baas, zou er wat nattigheid komen?” vroeg een boerenknecht, die op een sukkeldrafje te paard de stoffige weg kwam afrijden. Hij hield zijn klepper even in om de boer naar diens mening te vragen omtrent het vooruitzicht op regen, want Kees Soerenburg stond bekend als een man, die van veel dingen verstand had.

Nog even richtte de boer zijn blik naar het Zuid-Oosten, eer hij antwoord gaf op de vraag van de knecht. Toen sprak hij bedaard:

„Ik kan me vergissen, Janus, maar als we een bui krijgen, zal het in elk geval niet vóór de middag zijn; voor een direkte

weersverandering is de lucht veel te sterk; maar nog eens, Janus, ik kan me vergissen . . . .”

Een ogenblik later wendde Soerenburg zich om en dreutelde op zijn gemak de poort in en zijn erf op.

’t Was een mooie bezitting; toen hij deze van zijn vader erfde, had hij de oude, bouwvallige schuur laten afbreken om ze veel groter te doen opbouwen.

En ’t bleek nodig te zijn geweest, want de jonge boer bracht, toen hij door de dood van zijn vader de handen vrij kreeg, de boerderij tot groter bloei dan toen de oude, gierige boer de zaken nog beheerde.

Kees was lang vrijgezel gebleven; zijn vader wilde beslist dat, als zijn enige zoon ooit trouwde, het in elk geval met een rijke boerendochter moest zijn; en aangezien de rijke boerendochters niet bepaald voor het grijpen waren, moest Kees lang uitkijken voor en aler hij een partij gevonden had, die genade kon vinden in de ogen van de oude Soerenburg.

Maar ten slotte was Kees dan toch getrouwd en zijn vrouw, hoewel niet zo rijk als de oude boer het wel gewenst had, was niet onbemiddeld.

Of hun huwelijk gelukkig was? Zolang de oude boer leefde zeker niet, want deze, die tot het laatst van zijn leven de hoeve bestuurde, trachtte zijn schoondochter op allerlei wijze naar zijn hand te zetten; doch de jonge boerin, die een geheel andere natuur had dan Kees, verzette zich met hand en tand tegen iedere aanmatiging van de zijde van de oude boer.

Ten slotte was de onverbidde lijke dood tussenbeide gekomen. De oude man, die van het leven nooit iets anders gevraagd had dan geld en die altijd zijn gehele omgeving voor zijn ijzeren wil had doen bukken, was gestorven en met de nodige plechtigheid begraven, zonder eigenlijk door iemand te worden betreurd.

Wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien! Jakob Soerenburg had nooit iets anders gezaaid dan koude zelfzucht. Kon men van zijn zoon iets anders verwachten?

Als Kees Soerenburg in een andere omgeving was grootgebracht, zou hij mogelijk een mildere opvatting van het leven hebben gekregen, doch thans was voor een groot deel ook voor hem geld verzamelen het hoofddoel van zijn bestaan.

In het dorp stond hij bekend als een bekwaam en kundig man, die veel invloed had. Menigeen zaaide geen koren en maaide geen klaver, als Kees het nog niet deed.

Voor velen was de boer van Otterhoeve de raadsman in de meest verschillende aangelegenheden en al was Soerenburg ook wat afgemeten en stijf in zijn manier van doen, dit moest men van hem getuigen, dat hij nooit bepaald onvriendelijk of afstotend was; men durfde hem dan ook wel wat vragen.

Hij was lid van het kerkbestuur zowel als van de gemeenteraad en het een bij het ander had hem in de loop der jaren nogal invloed verschaft.

Direkt voordeel had hij niet van zijn verschillende baantjes, doch het streefde zijn trots dat hij daartoe verkozen werd. In de grond van zijn hart was de boer van Otterhoeve een hovaardig man, maar zó, dat eigenlijk niemand het bepaald opmerkte. Trouwens nooit vergunde hij een ander een blik in zijn gemoed en niemand zag ooit vreugde of droefheid, toorn of medelijden zich afspiegelen op dat onbewogen, altijd kalme en strakke gelaat.

Zoals gezegd, wandelde de boer thans zijn erf op, terwijl de boerenknecht, met wie hij zoëven sprak, zijn paard weer in draf zette en zich haastte om thuis te komen.

Een grote zwerm kippen liep kakelend over het erf en in de grote vijver, welke de hoeve aan de achterkant begrensde, kwaakten en kwetterden, gaggelden en ploeterden ganzen en eenden tussen kroos en waterplanten.

Rechts van de boerderij strekte zich een groot stuk weiland uit en hoewel ook daar het gras dringend behoefte had aan regenwater, was het toch opmerkelijk langer en frisser dan op de verderop gelegen velden. Dat kwam, doordat de boer van

Otterhoeve diepe greppels had laten graven, die hun water ontvingen uit de vijver achter de hoeve, welke door een sloot verbonden was met een klein maar zeer diep meer.

Over dit alles liet Soerenburg de blik gaan, doch geen glans van voldoening of tevredenheid verhelderde zijn stroef gelaat. Na enige ogenblikken opende hij de deur van de hoeve en trad door een ruim portaal de huiskamer binnen.

't Was een groot vertrek en alles wat er zich in bevond, kenmerkte zich door degelijkheid en zorgvuldig onderhoud; doch hoewel het warme zonlicht helder en vrolijk door de hagelwitte gordijnen naar binnen viel, zag het er hier toch somber en kil uit.

Voor de grote spiegel, die aan een koperen haak, tussen een zwaar eikehouten kabinet en de brede schoorsteenmantel hing, stond de boerin van Otterhoeve. Het heldere spiegelglas kaatste het beeld terug van een knappe, keurig geklede Noord-Hollandse boerin.

Een knappe vrouw was Anna Daalsen zeker wel. Toen ze nog Anna Daalsen was, kon ze maar wät vrolijk zijn; toen kon ze nog een lied zingen en vriendelijk lachen en in die dagen was ze nog veel knapper. Sinds ze echter Anna Soerenburg geworden was, lachte ze niet meer en op Otterhoeve had nog nooit iemand haar een lied horen zingen.

Hoe dat zo kwam? Wel, 't was een oude, heel gewone geschiedenis, eigenlijk een beetje kinderachtig, maar toch . . . .

Anna was nog in de lente van haar leven, toen ze kennis maakte met de jonge onderwijzer, die nog maar kort op het dorp was en die ze veel aardiger vond dan alle bekende boerenzoons. Daarna ontmoette ze hem dikwijls, doorgaans schijnbaar toevallig en ten slotte wist iedereen in het dorp te vertellen dat de dochter van Arie Daalsen met die lange ondermeester liep. Of dit echter de boer, die er nogal warm bijzat, zou bevallen, was een grote vraag.

Spoedig liet de oude boer het duidelijk merken, dat hij het

op de schoolmeester niet begrepen had. Anna's moeder was echter wel op diens hand, zodat het boer Daalsen niet gemakkelijk viel, datgene te keren, wat hij een schande voor zijn oud boerengeslacht achtte.

Toen kwam de donkerheid in Anna's leven; moeder werd ziek en de sterke boerin, die nooit geweten had, wat ziekte was, werd zó hevig aangetast, dat nòch de kunst van de geneesheer, nòch het geld van boer Daalsen, of de hartstochtelijke droefheid van Anna, de boerin kon redden van de dood.

Na moeders dood echter toonde boer Daalsen zich tegenover de genegenheid van zijn dochter voor de arme onderwijzer zo hard en onverbiddelijk mogelijk; soms was de woede van de boer zó hevig, dat hij dreigde zijn enig kind liever de deur te zullen wijzen dan ooit er in te bewilligen, dat ze zich aan zo'n kale schoolvos verbond.

Eens op een zomermiddag, toen Daalsen onverwachts terugkeerde van het veld, verraste hij de onderwijzer en Anna, die in zulk een druk gesprek gewikkeld waren dat ze van de komst van de boer niets bemerkten, vóór hij recht tegenover hen stond.

Verschrikt sprongen de jongelieden op van de bank onder het raam van de huiskamer. Hendrik van Bingen, de schoolmeester, wilde iets zeggen om zich te verontschuldigen, doch de van woede trillende boer overlaadde de jongeman met de grofste beledigingen. Hij ging zelfs zo ver, dat hij de jongeman een hevige schop gaf.

Dit was voor de driftige, sterke Van Bingen meer dan hij verdragen kon en zijn gebalde vuist trof Daalsen in de volle borst met zulk een kracht, dat deze met een smak achterover tuimelde.

Toen was het uit; de schoolmeester vertrok uit het dorp en men wist te vertellen, dat hij dienst had genomen bij het Nederlands-Indische leger.

Anna Daalsen veranderde als een blad aan een boom. Ze

deed nog wel evenals vroeger haar huiselijk werk, doch niet meer met lust. Toen kort na het hierboven vertelde de boer een zuster van hem — een weduwe met twee kinderen — bij zich op de hoeve nam, werd de onderlinge verhouding van de bewoners nog treuriger, want voor deze tante had Anna nooit enige sympathie gehad.

Het ouderlijk huis, waar ze eens, toen haar moeder nog leefde, zo gelukkig was, werd haar thans hatelijk en toen Kees Soerenburg aanzoek deed om haar hand, nam ze bijna zonder zich te bedenken dat aanzoek aan.

Kees wilde zo gauw mogelijk trouwen en Anna had daar niets tegen. Toen boer Daalsen enige bedenkingen maakte en onder vier ogen aan zijn dochter vroeg, waarom ze zo'n haast wilde maken met trouwen, voegde ze hem op heftige toon toe, dat ze geen uur langer dan volstrekt nodig was op de hoeve wilde blijven.

„Heb je soms op Kees Soerenburg ook wat aan te merken?” riep ze opgewonden uit. „Hij is toch een rijke boerenzoon en geen arme schoolmeester; neen, hoe gauwer hier alles achter de rug is, hoe liever! Je hebt immers je zin? Je dochter trouwt met een rijke boer; wat wil je nog meer!”

Toen was ze Anna Soerenburg geworden. Leefde ze echter op haar vaders hoeve in onvrede en krakeel, op Otterhoeve was het waarlijk niet veel beter. Hier had ze, zoals reeds gezegd is, met de verregaande vrekkingheid van haar schoonvader te kampen.

En thans — nu al deze dingen reeds vèr achter haar lagen? Was er thans meer vrede in haar huis en in haar hart?

Ach neen, in haar huis zeker niet, want haar verbitterd gemoed zocht telkens opnieuw het een of ander voorwerp om er haar kwade luim aan te kunnen botvieren.

Met haar man ging het tamelijk goed, doch dat kwam doordat Soerenburg, behalve zijn koel en kalm karakter, een ijzeren wil bezat en tegen die ijzige onverzettelijkheid van haar man

kou de heftigheid van de boerin zomin iets uitwerken als de golf tegen de harde klip.

Neen, het geluk bloeide niet op Otterhoeve. Het enig kind van Soerenburg en zijn vrouw was een zwak, ziekelijk meisje, terwijl beide ouders zo gaarne een flinke, sterke jongen zouden gehad hebben.

En toch had elk der ouders, ieder op zijn manier, het kind wel lief, maar noch de boer met zijn koud berekenend gemoed, wiens enig levensdoel geld verdienen en macht bezitten was, noch de boerin met haar heftig, opvliegend temperament, begreep ten volle, welk een liefderijk gemoed en welk een edel hart er huisde in het zwakke lichaam van hun Johanna.

Als men haar op deze zondagmorgen bij de tafel in de warme zonneschijn had zien staan, zou men niet gezegd hebben dat ze zo teer van gestel was.

Ze was groot voor haar leeftijd en haar wangen waren zelfs getekend door een zacht blosje, maar een goed opmerker zag maar al te goed, dat het zachte rood te veel afstak tegen het blauwwit van slapen en voorhoofd. En dan die eigenaardige trek om de bleke mond en de soms koortsachtige glans van haar mooie kinderogen, die ogen, diep en klaar als de hemel op een heldere zomermorgen, dat alles wees er op dat deze jonge mensenbloem krachteloos was en teer.

„Ben je klaar, vrouw?” vroeg de boer, die inmiddels de zwart lakense jas had aangetrokken.

„Of ik klaar ben?” bitste de boerin driftig terug, „ik zou een kwartier geleden al gereed geweest zijn, als ik me niet altijd zo moest ergeren aan die Jans met haar vervelende praatjes en dan altijd dat tegenspreken, ik kàn het niet meer verdragen!”

De boer, die wel begreep dat zijn vrouw weer met een van de meiden aan het kijken was geweest, vroeg haar geen bijzonderheden. Even een blik werpende op het grote horloge, dat Soerenburg naar de wijze der boeren van die tijd aan een brede zilveren ketting onder zijn vest droeg, merkte hij koeltjes op:

„Kom, we zullen gaan!”

„’t Kwam eigenlijk door die Frans Veder, die vagebond,” ging de boerin voort, „die had Jans, terwijl ze voor de spiegel in de keuken haar muts wilde opzetten om naar de kerk te gaan, bijna een ongeluk laten schrikken, doordat de schelm een grote kikvors in haar muts gestopt had, terwijl zij de muts even op de stoel achter zich had neergelegd.”

„Moeder, u was boos op Jans, maar Jans kon het toch eigenlijk niet helpen?” sprak Johanna met haar zachte stem. De boerin antwoordde echter driftig:

„Waarom moest die domme gans dan in haar dwaze schrik de melkkan van de tafel stoten en een kabaal maken, alsof er een slang in haar muts zat?”

En toen vervolgde ze met een toornige blik in de richting van de boer:

„Je hebt ons aardig wat op de hals geschoven door die kleine, wilde landloper in huis te nemen; me dunkt, Kees, dat dit toch wel een domme zet geweest is voor iemand, die overal voor verstandig doorgaat.”

Soerenburg achtte de schampere woorden van zijn vrouw naar het scheen geen antwoord waard. Terwijl hij de deur opende en naar buiten stapte, herhaalde hij op zijn gewone, droge toon: „Kom, ’t is tijd.”

Zwijgend wandelden ze de stoffige rijweg af naar de ongeveer een half uur van Otterhoeve verwijderde dorpskerk. Ieder van hen scheen genoeg te hebben aan zijn eigen gedachten. Te oordelen naar de gefronste wenkbrauwen en de op elkaar geknepen lippen van de boerin, waren haar gedachten weinig in overeenstemming met de heldere zonneschijn en de vredige rust om haar heen.

De aandacht van de boer was bij een hem toebehorende roggeakker bepaald; hij was het er met zichzelf niet over eens, of hij straks in de herfst dat land braak zou laten liggen of er nog een keer winterkoren op kon zaaien. In zijn geest berekende

hij, welke bewerking hem het meeste voordeel kon opleveren.

En wie kon zeggen of hij straks, in de kerk, die berekening niet zou voortzetten, terwijl hij wellicht onbewegelijk en met onafgewend gelaat naar de predikant zou schijnen te luisteren.

Soerenburg stond er voor bekend, dat hij altijd goed oplette onder de preek. Nog nooit had men hem, al was het ook nòg zo warm in de kerk, een oog zien sluiten, terwijl toch menigeen, nu ja . . . .

Zó oordelen de mensen, die alles slechts van de buitenkant kunnen bezien, maar Eén is er, voor Wie niets is verborgen. Zijn oog doordringt het duister. Hij ziet tot in het binnenste van het gemoed!

Ook Johanna sprak niet, doch nu en dan keek ze naar haar moeder, om te zien of die boze bui nog niet wijken wilde. Doch om de gesloten lippen van de boerin lag nog steeds die toornige trek en dat deed het kind pijn.

Toen echter in de oude dorpskerk de orgeltonen ruisten en het gezang opklonk tot een loffied aan de Schepper aller dingen, toen was alle treurigheid verdwenen uit Johanna's gemoed. In stille aandacht verzonken luisterde ze naar de gelijkenis van de Goede Herder, die het verloren schaap zoekt op de bergen. Ze dacht niet meer aan moeders boos gezicht, aan vaders koude blik; in dat liefderijke kinderhart daalde een vrede, die noch Kees Soerenburg noch zijn vrouw tot heden toe kenden; want in een hart, waar gelddorst huist of twistvuur gloeit, daar kan geen vrede heersen.

II. DUISTERNIS EN LICHT

't Was wel een deugniet, die Frans Veder en ook warempel niet zijn eerste schelmenstuk op Otterhoeve, dat hij deze zondagmorgen had uitgehaald door die groene kikvors in Jans' muts te stoppen!

Wie Frans Veder was? Wel, een arme wees, wiens prille jeugd treurig genoeg voorbijging en die, hoewel op dit tijdstip nauwelijks dertien jaar oud, reeds al te vaak in aanraking was gekomen met de bittere kant van het leven.

Zijn moeder hoorde op het dorp thuis en de meeste mensen, tenminste de oudere, hadden haar vader, de oude stoeve dorpsveldwachter, die nog onder de vanen van Napoleon geënd had, goed gekend.

Kort na de dood van de oude trad zijn enige dochter in het huwelijk met zekere Veder, die in H. een kruidenierswinkel zou beginnen. Hij was wachtmeester geweest, doch had op aandringen van zijn vrouw de dienst verlaten.

Bijna twee jaar waren ze getrouwd, toen het eerste kind hun klein huishoudentje kwam vergroten. 't Was een jongen en hij kreeg de naam Frans. Kort daarop, voordat de kleine Frans lopen kon, kwam er een tweede kind.

De zaak ging inmiddels vrij goed en als Willem Veder maar niet zoveel vrienden gehad had, zou het wel goed zijn gegaan, doch van zijn vrolijke makkers wilde hij zich maar niet losmaken, ondanks het protest van zijn vrouw.

In het kloeke lichaam van Willem Veder huisde een zwak karakter en hoewel hij zeer goed begreep dat het beter zou zijn, als hij de omgang met hen afsneed, ontbrak hem de geestkracht om er een eind aan te maken.

Met het tweede kind, een zwak meisje, werd het tobben en juffrouw Veder, die alles zelf naliep, had het uit de aard der zaak veel te druk.

Zeker, haar man hielp wel in de winkel en had bovendien ook nog enige bezigheden buitenshuis, doch 't gebeurde maar al te vaak, dat hij urenlang weg bleef voor iets dat hij in een half uur had kunnen doen.

En 's avonds, ja, dan moest moeder maar zien dat ze klaar kwam; dan ging haar man een luchtje scheppen, zoals hij het lachend noemde, doch dat duurde meestal nogal erg lang.

Onder deze omstandigheden groeide de kleine Frans op, vrijwel aan zichzelf overgelaten, want zijn moeder had geen tijd en zijn vader geen lust om zich veel met hem te bemoeien.

Alleen des zondags, als de winkel gesloten was, kon de arme moeder zich wel eens een uurtje met haar kinderen bezighouden, doch die ogenblikken konden een gehele week van verwaarlozing niet goedmaken.

Frans werd een ondeugende bengel, die het zijn met werk overladen moeder lastig genoeg maakte, maar die toch ook bij tijden weer aardig en lief met zijn zwak, ziekelijk zusje spelen kon.

Of Willem Veder dan helemaal niets met zijn kinderen ophad? Och, als hij thuis was, en in goede luim, lachte de man om de ondeugende streken van Fransje en kon hij de kleine vent soms omhoog werpen en weer opvangen als een bal, of de jongen zó snel door zijn sterke armen laten duikelen, dat moeder er van rilde.

Nooit toonde het kind de minste vrees en als zijn vader zo met hem speelde, was hij de koning te rijk.

„De jongen is zo soepel als een aal en zo taai als een riem, je zult eens zien wat een prachtcavalerist er uit hem groeien zal,” zei Veder wel eens.

„Zolang hij nog een moeder heeft, zal die alles doen wat ze kan, om dat te beletten, Willem,” merkte de moeder schuchter op.

„Ja, ja,” bromde haar man, „jij hebt een hekel aan alles wat soldaat is, dat weet ik wel en toch was je vader een oudsoldaat en je man ook; maar die had het moeten blijven, doch jij had liever dat ik als zo'n uitgedroogde zakjesplakker met een wit jasje aan achter een toonbank ging staan; nu je kreeg je zin, maar ik heb er bijna genoeg van.”

't Ging met Veder van kwaad tot erger en waren het aanvankelijk zijn vroegere makkers, die hem uitnodigden een glas

bier met hen te gaan drinken, thans was het zo ver met hem gekomen dat het drinken een hartstocht werd.

Wat hij zelf verdiende werd bijna geheel omgezet in sterke drank en daar het winkelzaakje niet zoveel opleverde om er geheel van te kunnen bestaan, ging het ongelukkige gezin onherroepelijk de ondergang en de armoede tegemoet.

Nog een poos wist juffrouw Veder het zinkende boeltje drijvende te houden, doch toen kwam de tijd dat ze haar grosiers niet meer betalen kon en dat was het begin van het einde.

Ruim vijf jaar was kleine Frans oud, toen zijn ouders het winkelhuis in de nette straat te H. moesten verlaten om te trachten elders een bestaan of tenminste brood te vinden.

Alles, wat ze eens het hunne noemden, was voor schuld verkocht en ze waren besloten H. te verlaten en zich in een grote handelsstad te gaan vestigen; daar zou het wel beter gaan, meende Willem Veder, daar was voor een flinke kerel wel werk te vinden, waarmee een goed stuk brood te verdienen was.

De arme vrouw had in de weinige jaren van haar huwelijk veel van haar levensmoed en levenskracht ingeboet en de onverschillige zorgeloosheid van haar man deed haar niet veel hoop koesteren voor de toekomst.

Arme vrouw, arme moeder! Wat had haar vader haar dikwijls gewaarschuwd voor Willem Veder!

„Breek de omgang af met die wachtmeester,” had hij gezegd, „als je er mee doorgaat, wordt het je ongeluk, er zit geen goede kern in die kerel.”

Vader had wel goed gezien: hij, die ze zo liefhad, was een zwakkeling gebleken, er zat geen pit in.

En 't werd nog erger. Overal, waar hij werk kreeg, werd hij wegens herhaald voorkomende dronkenschap ontslagen. Ten slotte werd hij sjouwerman, die aan de havens en kaden bij het laden en lossen der zeeschepen vandaag wel en morgen geen werk vond. Ze woonden in de stad in een armoedige,

sombere achterbuurt en deze omgeving, en de omstandigheden, waaronder het huisgezin leefde, konden niet anders dan een hoogst nadelige invloed uitoefenen op de kinderen van Willem Veder en diens vrouw.

De kleinste uit het gezin, het zwakke, toch al ziekelijke Mientje, kwijnde weg in de sombere, donkere achterkamer op de derde verdieping, waar slechts een enkel uur van de dag het vriendelijke zonlicht kon binnendringen; waar het 's zomers benauwd heet en 's winters zo bitter koud kon zijn.

Het kind ging zienderogen achteruit en moeder spaarde het eten uit haar mond om het stumperdje, dat altijd even lief en gewillig was, nog wat versterkends te kunnen geven, doch vader bracht hoe langer hoe minder geld thuis, zodat de nood steeds hoger klom.

Ook van Frans had moeder niet veel plezier. Zo stil en gedwee als zijn zusje was, zo wild en weerbarstig was de jongen.

Bijna elke dag kwam hij met gescheurde kleren thuis; altijd liep hij met blauwe plekken of builen en, hoewel hij op de armen-school uitstekend leerde, was hij de grootste deugniet van zijn klas. En buiten schooltijd? Wel, dan zwierf hij door de grote stad, waar zoveel te zien, zoveel te bewonderen en zoveel kattekwaad uit te halen was.

Voor niets deinsde hij terug, niets boezemde hem vrees in. Geen boom, geen mast zo hoog of hij durfde er inklimmen. Als het ijs in de grachten nog nauwelijks een hond dragen kon, liep de kleine, lichtgebouwde, maar watervlugge bengel er al overheen; en als in het voorjaar de zon slechts een paar dagen achter elkander wat warm geschenen had, ging Fraus Veder buiten de stad een plekje opzoeken om te zwemmen. De schelm was in het water vlug als een vis en dook als een otter.

Er zat een wonderlijk, onbuigzaam karakter in de knaap, maar toch ontbraken zekere edele trekken niet. Als zijn moeder zich in zijn eerste jeugd meer met hem had kunnen bemoeien en zijn vader een flink man was geweest, zou de jongen niet zo

geworden zijn als hij nu was. Doch thans werkte alles er toe mede, hem onhandelbaar en weerbarstig te maken.

Toen hij voor 't eerst op de armenschool kwam, wekte hij al dadelijk de plaaglust der andere jongens op, vooreerst omdat hij er zo netjes uitzag, en ten tweede omdat hij klein van persoon was en niemand had om hem te beschermen.

Arme, kleine Frans! wel was het leven hard voor hem, bitter hard; wat sterk is wordt ontzien en naar de ogen gekeken, terwijl de zwakken, zonder bescherming, verdrukt en geplaagd worden.

Doch de schooljongens hadden zich in Frans Veder vergist; toen men hem sarde en na schooltijd bij het naar huis gaan met straatvuil wierp, vloog de knaap zijn plaaggeesten aan en sloeg er een zó hevig, dat het bloed er bij neerliep.

Zoals het de eerste dagen op school ging, bleef het gaan; allen keerden zich tegen hem en hij keerde zich tegen allen. Bij de minste of geringste aanleiding vocht Frans Veder, dat de haren er af stoven.

De jongens waren bang voor hem en zonder grote overmacht durfde men niets tegen de Vleermuis, zoals hij genoemd werd, te ondernemen.

Omgang met jongens van zijn leeftijd zocht hij nooit en vriendschap sloot hij met niemand; moesten er echter kwaajongensstreken uitgehaald worden, dan kon men altijd op de Vleermuis rekenen.

Onrecht of verdrukking kon hij evenmin ten opzichte van anderen als jegens zichzelf verdragen; had een zwakke het te kwaad met een sterkere in de tegenwoordigheid van Frans, dan duurde het nooit lang of hij koos partij, onverschillig of hij tegen zijn tegenstanders opgewassen was of niet.

En thuis? Och, 't was er altijd zo somber en de jongen hunkerde naar licht en zonneschijn, naar ruimte en baudelozes vrijheid.

Moeder ontving hem meestal met klachten en verwijten,

die doorgaans ook meer dan gegrond waren en vader, die dikwijls dronken was, lachte wanneer een strenge bestraffing nodig was en sloeg of schopte de jongen als deze zich geen kwaad bewust was.

Slechts voor zijn zusje was de wilde bengel op zijn manier zorgzaam en lief.

Nooit zou hij ruw met haar spelen en later, toen hij groter werd, kon hij soms uren bij haar stoeltje komen staan en vertellen op zijn eigenaardige, pittige manier van alles, wat hij op zijn zwerftochten door de stad en daarbuiten zag en opmerkte.

Dan luisterde het zieke kind gespannen en de grote, blauwe ogen drukten enkel verwondering uit over hetgeen Frans vertelde.

Dikwijls bracht de knaap iets voor zijn zusje mee en nooit kon zijn moeder er achter komen hoe hij er aan was gekomen.

Nu eens was het een roos of een andere bloem, soms een sinaasappel of mooie peer, dan weer een tak bloesem, die de duidelijke sporen droeg van met geweld van boom of heester te zijn afgescheurd.

't Maakte nooit veel indruk op Frans, als zijn moeder hem vermaande; voornamelijk doordat zijn vader er hoegenaamd geen aandacht aan schonk, hoe de jongen aan dergelijke dingen kwam, doch zijn straatscheuderijen veeleer aanmoedigde door te zeggen:

„Je mot maar denken, jongen: hebben is hebben, maar krijgen is de kunst. Jij wordt nog eens een ferm cavalierist, let maar op hetgeen ik je zeg.”

Dan zuchtte de arme moeder en haar geweten klaagde haar aan, dat ze niet beter in staat was, haar kinderen op te voeden.

Van huis uit had ze nooit geleerd, het oog en het hart op te heffen naar Boven en hulp te zoeken bij Hem, die al onze moeilijkheden en zorgen kent en in staat en bereid is, te helpen boven alle menselijke verwachting.

Neen, de ongelukkige vrouw richtte haar blik inplaats van naar Boven naar beneden en daar zag ze niets op haar pad dan jammer en levensleed.

Een levensleed, dat al zwaarder werd om te torsen, naarmate haar jongste kind al zwakker werd. Op een donkere winterdag sloot de kleine voorgoed de moede oogjes.

Zonder pijn of smart was Mientje gestorven, als een vroege voorjaarsbloesem, waarover de strenge nachtvorst is heengegaan. De afgetobde moeder wrong zich de handen in bittere, troosteloze droefheid, want ze had dit kind liefgehad met al de kracht van haar ziel.

Willem Veder was die morgen vroeg van huis gegaan om in een pakhuis te gaan werken en hoewel hij vóór het donker met zijn werk klaar was, sloeg de klok reeds tien uur, toen hij de trap naar de achterkamer kwam opstommelen.

Flauw brandde het lampje en bitter koud was het in het armoedige vertrek, doch het was niet de koude, die de half beschonken man deed huiveren toen hij binnentrad.

Met het hoofd in het kussen gedrukt, dicht bij het dode hoofdje van haar kind, zat daar zijn vrouw. Diepe snikken deden haar magere schouders schokken.

Frans stond naast zijn moeder en ook aan zijn donkere wimpers blonk een traan; voor het eerst van zijn leven zag de jongen een dode en die dode was zijn zusje, dat deze morgen nog met haar uitgeteerde handje door zijn dichte donkerbruine krulhaar had gestreken.

Toen had Frans haar wat willen vertellen, doch haar oogjes waren dichtgevallen en ze was witter geworden dan ze reeds was, terwijl haar mond zenuwachtig trok.

In haar angst was moeder naar een buurvrouw gelopen en deze had de armendokter gehaald.

't Waren stuipen, had de dokter gezegd en hij had een drankje voorgeschreven.

„Zou 't zich niet herhalen?“ vroeg de angstige moeder, doch

de dokter had de schouders opgehaald en gezegd: „Mogelijk wel, er is echter niets aan te doen, morgen kom ik nog wel eens kijken, moedertje.”

Frans was toen niet meer bij het bedje vandaan geweest, evenmin als zijn moeder.

„Wil je niet een boterham, Frans?” had moeder hem gevraagd, toen het middag was, doch de jongen had het hoofd geschud en toen moeder aandrong: „Toe jongen, eet een stukje brood,” had hij kortaf gezegd: „’k Lust geen eten, moeder, ’k blijf bij zus.”

Nog een paar keer had het stervende kind de blauwe oogjes geopend met starre, dromende blik en toen de vroege schemering van de korte winterdag de sombere kamer nog donkerder maakte, was Mientje gestorven.

Neen, ’t was niet de koude, die de door drank verhitte man deed huiveren, maar ’t was de ontzaglijke majesteit van de dood, die op Willem Veder zijn invloed deed gelden. Zijn roes week en in zijn benevelde hersens drong het bewustzijn door, dat het dode kind op het bedje *zijn* kind was, en die schamele, vermagerde en vóór haar tijd verwelkte vrouw, die daar zo wanhopig nederzat, *zijn* vrouw.

Er kwam een gevoel van wroeging op in zijn hart en met schorre stem vroeg hij: „Wanneer is Mientje gestorven?”

De vrouw hief het hoofd op van het kussen en Willem Veder schrok van haar vervallen, ingezonken gelaat.

Was dat het blozende, kloeke Geertje van de veldwachter, dat hem nog maar betrekkelijk weinige jaren geleden als zijn vrouw was gevolgd?

Nog nooit was het de dronkaard opgevallen, dat zijn vrouw er zó slecht uitzag en thans gevoelde hij maar al te goed, wat en wie er de oorzaak van was.

„Ik weet niet hoe laat het was,” had de vrouw geantwoord en er wanhopig bijgevoegd: „Wat doet het er ook toe.”

„O Mientje, Mientje,” kermde ze, „’k wou dat we samen

maar in één kist naar 't kerkhof werden gebracht — en als het niet om Frans was, dan . . . .”

De sterke kerel begreep wat zijn diepbedroefde vrouw bedoelde en hij huiverde weer evenals daarstraks.

Of Frans ook iets begreep van de verschrikkelijke bedoeling, die in moeders woorden lag? Hij sloeg zijn arm om haar hals en klemde zich aan haar vast, terwijl hij, thans voor het eerst, in hartstochtelijk snikken uitbarstte.

„Geertje, o Geertje, 't is mijn schuld, 't is alles mijn schuld,” riep thans Willem Veder, „maar 't zal anders worden, zo waar als ik leef. Werken wil ik, de nagels van mijn vingers en geen drank zal ik meer aanraken, geen droppel meer.”

't Was niet de eerste keer, dat Willem Veder zijn vrouw beterschap had beloofd, maar telkens weer was hij voor de verleiding bezweken. Zou hij nu zijn belofte houden? Een belofte, afgelegd onder zulke tragische omstandigheden?

Reeds enkele weken na de dood van Mientje brak de zwakkeling weer zijn woord en verdrong op één avond meer dan de helft van zijn zuur verdiende weekgeld.

De winter was voorbij en het eerste gras groeide op Mientjes graf, toen het gerucht zich in de buurt verbreidde dat er een ongeluk gebeurd was op een schip, dat in een der havens werd gelost.

Een ketting, waaraan zware kisten werden opgehesen, was gebroken en de neerstortende kisten troffen een paar sjouwerlieden, die zich op dat ogenblik in het scheepsruim bevonden. Eén was op slag gedood en de ander dodelijk gewond en die gewonde was Willem Veder.

Hij leefde nog, toen Geertje in het ziekenhuis, waarheen men hem gebracht had, bij hem kwam, doch spreken kon hij niet meer, omdat de vallende kist hem de borstkas had ingedrukt.

„O Willem, o Willem!” stamelde Geertje, „moet dit, moet zó het einde zijn?” En de man, die daar straks nog met ge-

sloten ogen en bewusteloos nederlag, opende de ogen op het geluid van de stem van zijn vrouw. In die blik lag een wereld van berouw, van wroeging, van angst en vreeze des doods.

Met geweld wilde hij iets tot haar zeggen, doch hoewel zijn lippen zich bewogen, klonk er slechts een bang gereutel uit de verpletterde borst.

Zwart geronnen bloed vulde de mond en na een korte, hevige doodsstrijd stierf Willem Veder.

De volgende morgen werd vrouw Veder op het kantoor ontboden, waarvoor haar man werkzaam was, toen hem het ongeluk trof.

Zij ging en nam Frans met zich mee. Toen ze op het kantoor gekomen was, deelde een der directeuren haar mede dat voor de begrafenis van haar man zou worden gezorgd, terwijl hij haar vervolgens een zeker bedrag ter hand stelde met de opmerking, dat ze hiermede in haar eerste behoeften kon voorzien. Kort daarop keerde de arme weduwe met Frans weer terug naar haar sombere woning.

Zó verlaten en ellendig als thans had ze zich nog nimmer gevoeld. Zeker, Willem was een dronkaard geweest en dat hij de schuld was van de ondergang van zijn gezin, dat was óók waar, doch een ruwe dronkaard was hij nooit geweest en al had ze hem met nog zo'n vloed van verwijten ontvangen als hij beschonken thuis kwam, nimmer had hij een hand naar haar uitgestoken.

De arme vrouw had Willem Veder liefgehad, toen hij nog een krachtige, knappe wachtmeester der huzaren was en nu hij voorgoed de ogen had gesloten, gevoelde ze dat ze hem nog even liefhad, ondanks alles.

Frans echter had nog niet het minste teken van ontroering laten blijken en geen traan had zijn scherp, bruin oog verdonkerd.

Over zijn zusje had de knaap getreurd; na haar begrafenis had zijn moeder hem dikwijls des nachts op zijn schamel bed

horen snikken. Om het verlies van zijn vader scheen de jongen zich niet te bekommeren.

Zo stond dan, in deze droefheid, in deze jammer de ongelukkige weduwe alleen, geheel alleen. In de troosteloze donkerheid van haar hart gaf nog geen enkele lichtstraal des geloofs een schemering van hoop. Doch — 't zou anders worden.

Willem Veder was begraven en ook zijn makker, die door hetzelfde ongeluk de dood gevonden had.

't Was een nette begrafenis geweest, op kosten van het kantoor; er was een vertegenwoordiger der firma bij tegenwoordig geweest en een predikant had een gevoelvolle toespraak gehouden bij de geopende groeve.

Hij had gesproken van de onzekerheid en van de nietigheid van 't menselijk leven, in verband met het feit dat twee sterke mannen in de volle kracht van de mannelijke leeftijd zo plotseeling de dood moesten ingaan. Hij had zich gewend tot de ouden vader en tot de sterke broers van de jongeman, die met Willem Veder omkwam en 't was een ernstig woord van vermaning geweest, dat de reeds bejaarde leraar tot hen sprak.

Met eenvoudige doch tot het hart doordringende woorden wees hij er op, hoe de dood deze mannen bij hun arbeid had verrast; hoe de dood dikwijls komt als een dief in de nacht en de mens soms wegrukt als hij er in 't minst op verdacht is.

„Straks zijn deze grafkuilen dichtgeworpen,” zo riep hij uit, „en die er zich in bevinden, keren terug tot het stof der aarde, waaruit zij en wij allen zijn voortgekomen, doch de grote vraag is, waar hun onsterfelijke zielen zich bevinden. En dat blijft voor ons allen het voornaamste. Neen, het lichaam is de hoofzaak niet, doch de ziel, waarin het Goddelijk leven is gelegd en waardoor ze niet sterven kàn. Tot u allen, die hier om deze geopende groeve staat, komt de ernstige vraag: Waar zult gij de eeuwigheid doorbrennen? En wat is daarop uw antwoord? Dat gij het nog niet weet? Dat men geen zekerheid kàn hebben?

O, laat dan het ontwijfelbaar zekere Woord van God tot

u spreken, dat Woord, hetwelk niet liegen kan en het u zo duidelijk zegt: Er is een leven na dit leven, er is een eeuwige heerlijkheid, er is echter ook een plaats van eeuwige smart. De weg tot de gelukzaligheid zonder einde is gebaad door Gods eigen Zoon, Jezus Christus, doordat Hijzelf de straf droeg aan het kruis, welke *wij* verdiend hadden. En een ieder, die in Hem gelooft, zal dan ook niet verloren gaan, maar ontvangt het eeuwige leven. Die in Jezus gelooft, wordt niet veroordeeld. Maar die de Zoon van God ongehoorzaam is, zal het leven niet zien; de toorn Gods *blijft* op hem.

Hoe ernstig spreekt God tot ons allen. Zult gij wederkeren van deze dodenakker en voortleven alsof er aan het verblijf op deze aarde nimmer een einde komt? Of zult ge stilstaan op uw weg, inzien dat uw leven bezoedeld is door een reeks van zonden, en dan uw knieën buigen voor Hem, die gebiedt over leven en dood, die nimmer een mensenkind, dat zich berouwvol tot Hem wendt, ongetroost van Zich doet gaan, maar een ieder heenwijst naar Golgotha's kruis, waar het grote werk der verzoening volbracht werd door Gods eigen Zoon?"

Geertje Veder stond daar met haar jongen aan de hand bij de geopende grafkuil, starende op de kist, waarin het lijk van haar man lag. Haar gelaat stond strak, maar in haar ziel was een flauwe lichtstraal doorgedrongen, een straal van hoop, van eeuwigheidslicht.

De oude vader vloeiden de tranen langs het gerimpeld gelaat en onwillekeurig vouwden zich zijn knokige, door handenarbeid vereelde handen. Lang onaangerode snaren begonnen in zijn ziel te trillen.

En de beide jongemannen? Strak keken ze naar de grond, ze voelden zich niet op hun gemak en wensten zich maar weer zo spoedig mogelijk terug in het drukke, woelige stadsleven, om hun plaats te vervullen in het rumoerige havenbedrijf. De voornaamste les, die de dood van hun broer en diens lotgenoot hun had geleerd was deze, dat ze voortaan wat nauwkeuriger

acht zouden geven op de betrouwbaarheid van al het takel-materiaal.

Ten slotte richtte de dominee zich nog persoonlijk tot de weduwe en haar jongen en de blik van de mensenkenner las in het ganse voorkomen der vrouw, in haar schamele doch hoogst zindelijke kleren, als in een open boek de treurige geschiedenis van haar leven. Zijn gevoelig hart, gewoon het menselijk leed te peilen, gevoelde diepe deernis voor deze weduwe met haar door leed en kommer verwelkt gelaat.

De woorden, welke hij tot haar sprak, waren als balsem voor haar vermoeide en gewonde ziel en toen ze met Frans de zonnige dodenakker verliet, was het alsof ze zich niet meer zó verlaten gevoelde als daar straks, toen de kist met het stoffelijk overschot van haar man neerzank in de groeve.

't Was in de namiddag van dezelfde dag, dat Geertje, na haar kamer in orde te hebben gebracht, zich bezighield om de kleren en andere dingen, die haar man hadden toebehoord, op te ruimen en weg te bergen.

Telkens kon zij haar tranen niet weerhouden, want sommige dingen vertelden haar van beter dagen, toen ze nog in H. woonde en zij in haar winkel de klanten bediende.

Maar door de droefheid heen zag ze toch telkens weer licht. Ja, haar leven was tot nu toe ook een leven zonder God geweest, maar ze had het immers thans weer zo duidelijk gehoord: er was vergeving, redding en eeuwig leven ook voor haar te verkrijgen. Tot God moest ze zich wenden. Ja, ze moest bidden.

Bidden! O zeker, ze herinnerde zich nog uit haar kinderjaren, dat moeder haar had leren bidden, doch haar moeder was jong gestorven en haar vader, de oude veldwachter, sprak nimmer over deze dingen. Maar toch, bij iedere maaltijd placht hij de handen te vouwen en te zeggen: „Geertje, bidden,” en dan had ze gauw een van buiten geleerd gebedje gefluisterd en na het eten een kort, eveneens haar door haar moeder geleerd dankgebed uitgesproken.

En toen ze getrouwd was met Willem Veder en voor het eerst in haar eigen woning met hem aan tafel zat, ook toen had ze de handen gevouwen en de ogen gesloten, maar toen ze weer opkeek, had de jonge man met een lach om de lippen tot haar gezegd:

„Dat doen we in de kazerne niet, Geertje; dat zal je me nog moeten leren!” Maar Geertje had het hem niet geleerd! — en thans?

Thans was Willem begraven en als Geertje aan al deze dingen dacht, kwam een gevoel van te laat berouw op in haar hart. Waar zou haar man thans zijn? Buiten Gods Zoon was er immers geen weg naar de hemel, had de predikant zo duidelijk gezegd. En naar God noch Zijn Zoon Jezus Christus had haar man gevraagd. Welk een verschrikkelijke gedachte. En zij had ook niets gedaan om hem te wijzen op de dingen, die Boven zijn; ze had er immers zelf niet naar gevraagd. En nu? Zó kon het niet blijven, dat gevoelde ze . . . Toen viel ze op de knieën en bad. Ze riep tot God, ze beled Hem haar schuld, ook tegenover haar man en ze smeekte om hulp, om redding. En als een zondaar zó tot God nadert, komt hij niet tevergeefs. Dan hoort Hij niet alleen het gebed, maar verhoort ook.

Intussen had Frans onhoorbaar de kamer verlaten, zonder dat zijn moeder het merkte.

Alles wat de jongen deed, ging doorgaans snel en zonder gedruis, maar thans schrok Geertje op, toen ze ineens een voetstap op de trap hoorde, weldra gevolgd door een tikje op de kamerdeur.

Haastig veegde Geertje met haar voorschoot de gezwollen, behuilde ogen af en toen ze de deur opende, stond de oude dominee voor haar, die deze morgen bij het graf van haar man gesproken had.

„Ik kom eens even met u praten, moedertje,” sprak de grijsaard en reeds de klank van zijn stem en de milde blik van zijn vriendelijk oog deden de weduwe goed.

Haastig schoof ze de beste stoel, die ze had, bij de tafel. „Kom nu eens bij mij zitten, vrouwtje,” zei de bezoeker en toen Geertje tegenover hem aan de tafel had plaats genomen, was de eerste vraag van de oude heer, of ze een Bijbel in huis had.

Geertje schrok en het bloed steeg haar naar de bleke wangen; ze had *geen* Bijbel in huis.

„Arme ziel!” mompelde de predikant, doch geen woord van verwijt kwam hem over de lippen. Vriendelijk vervolgde hij:

„U bent niet hier in deze stad geboren, is het wel? Me dunkt zo, dat u van 't platte land afkomstig bent; woont u al lang in deze stad?”

Nu vertelde Geertje vanwaar ze kwam en het deed haar goed, te kunnen spreken van haar dorp, van haar vader, van haar zorgeloze jeugd. Al pratende week haar schroom voor de predikant.

De predikant merkte het wel, hoe ze zoveel mogelijk het slecht gedrag van haar man trachtte te bemantelen en toen ze aan het einde van haar treurige geschiedenis er bijvoegde: „Mijn man dronk wel, maar slecht, werkelijk slecht, dat was hij niet, want nimmer heeft hij een vinger tegen mij opgeheven; doch hij was zorgeloos en lichtzinnig, daarom konden slechte makers met hem doen wat ze wilden,” zie, toen voelde hij, die reeds zoveel treurigs aanschouwde, onwillekeurig zijn ogen vochtig worden. Wat had die arme vrouw haar onwaardige man liefgehad!

Hij sprak lang met Geertje; liefderijk wees hij haar op het verkeerde dat er was in haar gedrag gedurende haar droevig huwelijksleven. Al haar geluk had ze verwacht en gezocht van en op deze aarde, waar geen duurzaam geluk te vinden is, en nu? Troostend en bemoedigend klonk zijn stem haar in de oren, toen hij haar, evenals bij de groeve, de weg wees naar Boven; toen hij haar sprak van de Heiland, die voor ons stierf en daardoor de weg tot de eeuwige gelukzaligheid ontsloot;

toen hij haar wees op Hem, Die nòg tot ieder arm en door lijden neergebogen mens dat Goddelijk woord doet horen: „Komt tot Mij, allen, die vermoeid zijn en beladen, en ik zal u rust geven.”

„O, dominee!” zuchtte Geertje, „ik ben zo onkundig en zo zwak in die dingen . . .”

„Zijn kracht wordt in zwakheid volbracht, vrouw Veder”, sprak de oude man en een Bijbel uit de binnenzak van zijn jas halend, legde hij die op tafel.

„U hebt al veel leed en strijd gehad op aarde”, zei de predikant na enige ogenblikken stilzwijgen, „hoewel u nog betrekkelijk jong bent; en die strijd brak uw kracht en voerde u tot wanhoop, want in die bittere levensstrijd stond u alleen; maar lees voortaan biddend de Bijbel en God zal u licht geven. Dan zult u uit dit Boek niet alleen het Evangelie der genade beter leren begrijpen, maar ook zult u in uw sterven niet alleen staan. Wat we nodig hebben in leven en in sterven is geloof; geloof in Jezus Christus, Die voor zondaren stierf.

„En thans,” vervolgde de grijsaard, „moet u mij eens vertellen, wat u denkt te beginnen om voor u en uw jongen het brood te verdienen?”

„Ik ben het met mezelf nog niet eens,” sprak Geertje, „maar ik denk er over, om voor de mensen te gaan wassen. Doch ik ben niet zo heel sterk meer. Het moet echter.”

Maar de dominee schudde het hoofd.

„Luister eens, vrouw Veder. U hebt in H. een zaakje gehad, zoals u me straks verteld hebt; wat zoudt u er van denken, als u eens op gang geholpen werd? Zoudt u dan, met Gods hulp, kans zien, voor u en uw jongen de kost te verdienen?”

Geertje werd beurtelings rood en bleek van ontroering en in 't eerst kwam er geen woord over haar lippen. Toen sprak ze: „O ja, maar dan liefst op het platteland; voor 't leven in deze grote stad deug ik niet, ach, ik verlang zo naar mijn dorp!”

Toen de predikant de woning verliet, hadden de lichtstralen

in het hart der weduwe de overhand gekregen. Na jaren van grote duisternis was thaus het licht doorgebroken; een licht, dat niet alleen haar pad door dit leven bescheen, maar haar schijnsel vooruitwierp tot in de eeuwigheid!

III. BETERE TIJDEN

Enige dagen na het bezoek van de dominee ten huize van de weduwe Veder, kreeg deze bericht dat ze zich op een door hem bepaald uur aan zijn woning moest aanmelden; het adres werd haar nauwkeurig opgegeven en ze mocht haar zootje wel meebrengen.

Geertje was enigszins op zulk een tijding voorbereid, want bij zijn vertrek had de predikant haar gezegd dat ze maar in haar woning blijven moest en wachten, totdat ze bericht van hem ontving. Hij beloofde aan iemand in haar geboorteplaats te schrijven en te vragen of er kans bestond voor een weduwe met één jongen een goedkoop huisje te huren, dat tot winkel kon ingericht worden.

Geertje ging met een kloppend hart en vergezeld door Frans, naar het haar opgegeven adres.

Ze werd ontvangen in een vriendelijke, rustige kamer en nadat de predikant haar met enige welwillende woorden op haar gemak gebracht had, vertelde hij dat hij antwoord ontvangen had uit Geertjes geboorteplaats en dat een der notabelen van het dorp, de rijke landbouwer en veehouder Kees Soerenburg, een geschikt huisje voor de weduwe Veder beschikbaar had.

Het huisje kon desgewenst dadelijk worden betrokken, daar de vorige bewoonster was gestorven.

„Wat denkt u daarvan, vrouw Veder?” vroeg de dominee, „zou dat iets voor u kunnen zijn?”

„O, het lijkt mij, na al wat ik hier in de stad heb door-gemaakt, het heerlijkste dat ik me kan voorstellen, om weer te kunnen teruggaan naar mijn dorp, al moest ik daar ook in een schuur wonen. Het huisje dat bedoeld wordt, ken ik zeer goed en ook boer Soerenburg is mij goed bekend, maar . . . .”

„Ja, ja, ik begrijp u wel, doch luister eerst eens even verder, vrouw Veder. Ik heb enig geld voor u bijeengebracht, waarmee al uw noodzakelijke onkosten kunnen worden bestreden en van hetgeen er overblijft, kunt u de nodige inkopen doen.”

De arme weduwe kon op geen andere wijze dan door tranen haar dank betuigen, doch de predikant wees haar met nadruk en klem op de Vader, die in de hemelen is; die de weduwe en de wees niet vergeet, maar ze troost en helpt in al hun moeilijkheden en beproevingen.

Reeds de volgende dag begon Geertje voorbereidselen te maken voor haar vertrek uit de grote stad en Frans hielp haar flink mee.

't Was alsof de jongen zich meer aan zijn moeder begon te hechten, nu zijn vader er niet meer was; tenminste hij bleef meer thuis en Geertje moest hem telkens bewonderen, hoe handig en met vlug overleg de kleine maar sterke knaap haar hielp bij het inpakken van hun armoedig boeltje.

Vrolijk had de jongen gebabbeld bij dit werk, doch plotseling was hij stil geworden. Moeder begreep wel waarom; ze had een oud kistje opengemaakt, waarin zich kleertjes en een oude pop bevonden, die eens hadden toebehoord aan hun vroeg gestorven Mientje en de Vleermuis was zijn zusje nog niet vergeten.

Op een mooie namiddag kwam de weduwe Veder in haar geboorteplaats aan, gezeten op de voorbank, naast de voerman, die haar verhuisboeltje op zijn wagen had, terwijl Frans een plaatsje had gezocht zoveel mogelijk naar achteren, vanwaar hij een wakend oogje kon houden op de losse spulletjes, die achterin de wagen waren opgeborgen.

Wat ging er veel om in het hart der weduwe, toen ze al die bekende plekjes weerzag, waar ze zo dikwijls met haar kloeke wachtmeester had gewandeld en gelachen om zijn koddige invallen en vrolijke soldatengrappen.

't Was niet donker meer in 't hart van Geertje Veder en 't zou er niet donker meer worden ook. Er gloorde licht van Boven in haar ziel en God zou die rokende vlaswiek niet uitblussen.

Nu wendde ze zich om tot Frans en zei: „Zie je daar dat witte huisje achter die hoge, bloeiende haag?”

„Ja zeker moeder, het huisje met die noteboom er achter!”

„Daar ben ik geboren, Frans, en daar zijn mijn ouders gestorven.”

Het einde van de tocht was eindelijk bereikt; de weduwe Veder en haar zoon waren op hun bestemming.

Geertje was stijf en moe van het lange zitten op het schokkende voertuig, doch Frans sprong veerkrachtig van de wagen af. Terwijl de voerman zich met zijn paarden bezighield, ging vrouw Veder naar de wagenmaker aan de overkant van de straat om de sleutel van haar huisje te halen.

„Frans, blijf jij bij de wagen,” had moeder gezegd en de jongen ging achter het voertuig staan, vanwaar hij juist in de openstaande deur van de dorpsmederij kon kijken, waar de rondspattende vonken zijn aandacht trokken.

Dit duurde echter niet lang, want enige nieuwsgierige schooljongens omringden de wagen en maakten onder elkander allerlei opmerkingen over de inhoud ervan.

't Hinderde Frans, dat die boerenjongens zich met zijn moeders eigendom bemoeiden.

Strak keek hij hen één voor één in het gelaat en de grootste van hen begon luidkeels te lachen, terwijl hij uitriep: „Kijk dat jong eens lelijk naar ons gluren! Zeg eens, maatje, waar komen jullie vandaan?”

„Zeg eens maatje!” herhaalde Frans schamper, „een ezel is jouw maatje.”

Verbluft keken de jongens elkander aan, toen riep hij, die het eerst had gesproken:

„Jij mot zoveel praats niet hebben, kleine aap, anders loop je al gauw een pak slaag op, versta je dat?”

Frans lachte verachtelijk.

„Voor drie van zulke stijve pummels als jij ben ik niet bang. Komt maar op, als jullie durft!”

Gelukkig kwam op dit ogenblik vrouw Veder met de wagenmaker en diens knecht de straat oversteken, zodat verdere vijandelijkheden ditmaal uitbleven, doch de eerste kennismaking met zijn toekomstige dorpsgenoten beloofde voor Frans Veder niet veel goeds in de toekomst. Hij bekommerde zich echter in 't minst niet om de mogelijke gevolgen van zijn uitdagend optreden en het zekere vooruitzicht op een pak slaag bracht hem in 't geheel niet uit zijn goede stemming.

De wagenmaker en zijn knecht hadden Geertje aangeboden, haar bij het afladen een handje te helpen en de weduwe had hun hulp dankbaar aanvaard.

't Was voor de beide krachtige mannen niet veel moeite, het schamele huisraad van de wagen te tillen en het de openstaande deur van het huisje binnen te dragen. De baas, die Geertje goed gekend had, toen ze nog bij haar vader thuis was in de veldwachterswoning, schudde telkens het hoofd. Ten slotte kon hij blijkbaar het zwijgen niet bewaren en sprak medelijdend: „Geertje, Geertje, arme meid, waarom ben je toch niet eerder naar hier toe gekomen; me dunkt dat je een slechte tijd hebt doorgemaakt, te oordelen naar je inboedel.”

De weduwe glimlachte droevig.

„'k Heb veel tegenspoed gehad, baas Govers en dat gaat je niet in de kleren zitten. En toch kan het goed en nodig voor iemand zijn; ik heb tenminste in de laatste tijd geleerd, vele dingen met andere ogen te bekijken dan vroeger.”

Of baas Govers haar begreep?

Hij liet er in elk geval niets van blijken, doch in zijn hart

nam hij zich voor, de arme ziel niet in de steek te laten. Reeds nu zou hij zijn vrouw zeggen dat, als straks vrouw Veder haar winkeltje opende, ze haar niet mocht voorbijlopen.

En baas Govers hield woord, zijn vrouw werd een goed klantje, toen vrouw Veder eenmaal zover was, dat ze achter haar toonbank stond.

Op bescheiden voet begon Geertje haar zaakje; het waren slechts de meest gewone kruidenierswaren, die ze verkocht. Langzamerhand wilde ze het uitbreiden; nu was ze voorlopig al hoogst dankbaar dat ze hier in deze haar zo dierbare omgeving haar brood kon verdienen.

De meeste mensen in het dorp herinnerden zich Geertje nog van vroeger, en de ouderen hadden ook haar vader gekend en als een eerlijk, rechtschapen man gewaardeerd. Bovendien had men medelijden met de vrouw, die, nog zo jong, reeds alles verloren had wat haar was lief geweest op aarde en niets had overgehouden dan die ene deugniet van een jongen.

Die kleine vagebond kreeg in korte tijd al aardig wat op zijn kerfstok.

De eerste dag dat hij op school kwam, ging het al net als het in de stad het geval geweest was.

De driftige dorpsschoolmeester, die in zijn veel te talrijke klas toch al de grootste moeite had, de orde te handhaven en zijn gezag hoog te houden, kreeg in Frans Veder wel het meest onhandelbare exemplaar, dat hem gedurende zijn veeljarige loopbaan was toevertrouwd.

Niet, dat de jongen ruw of onbehouden was, o neen, veeleer was hij in zijn spreken netjes en, in vergelijking met de dorpsjongens, uiterst beleefd.

En wat zijn verstandelijke ontwikkeling aanging, daarin was de kleine deugniet al de anderen verreweg de baas. Juist deze dingen wekten het meest de verwondering van de onderwijzer op. Zelfs bij de moeilijkste sommen wist Frans toch nog

tijd en gelegenheid te vinden voor het uitvoeren van allerlei kattekwaad.

De meester, die erg prikkelbaar was, kon dit niet verdragen en trad met de meest mogelijke gestrengheid tegen hem op, teneinde te voorkomen dat de kleine deugniet zijn toch al zo moeilijk te handhaven gezag geheel ondermijnde.

Mogelijk zou de meester meer bereikt hebben met zachtheid en door te trachten op het gemoed van de knaap te werken, inplaats van al aanstonds met geweld te willen buigen.

't Ging hier op het dorp met Frans Veder, zoals het in de stad geweest was, allen waren tegen de Vleermuis, zoals hij zichzelf noemde, en de Vleermuis nam het op tegen allen, zonder iemand te ontzien.

Moeder Geertje had er veel verdriet van. In het begin kwamen er dikwijls mensen bij haar met klachten over ondeugende streken van Frans. Later verminderden die echter, omdat men wel begreep dat de weduwe geen macht had om de ondeugende bengel in bedwang te houden, waarbij nog kwam dat Geertje Veder op het dorp bij de meeste mensen zeer gezien was. Dat was in haar winkeltje ook wel merkbaar, langzamerhand breidde ze haar zaakje uit, knapte het oude huisje zo goed mogelijk op en kon boer Soerenburg altijd precies op tijd de huishuur betalen.

Ook lichamelijk ging het haar beter. Ze werd sterker, het ziekelijke bleek dat haar gelaat had bedekt, toen ze uit de stad hier was aangekomen, begon plaats te maken voor een gezonder en frisser kleur en de magere gestalte werd wat kloeker. Ja, vrouw Veder had veel reden tot dankbaarheid en de weduwe was dankbaar. Dankbaar voor haar dagelijks brood; dankbaar, dat ze weer leven en werken mocht op haar stille dorp; dankbaar aan hem, door wiens edele hulp er lichtstralen vielen op haar donker pad; doch bovenal dankbaar aan Hem, die niet wilde dat ze onderging in wanhoop en moedeloosheid. Geertje Veder had uit de aard der zaak nog zorg en strijd genoeg,

doch er was vrede in haar gemoed gekomen, omdat ze in eenvoud des harten troost en kracht had gezocht bij de Helper der weduwen en de Vader der wezen.

Ze las in de Bijbel, die de dominee in R. haar had geschonken en al kon ze niet alles begrijpen, toch was er zo veel in, dat haar moed en kracht schonk om blijmoedig voort te gaan.

En liet Gods Woord niet na zijn invloed te doen gelden op haar eigen levenslot, ook bij Frans werd het langzamerhand merkbaar, dat er een andere geest in 't vriendelijke, zonnige kamertje achter het winkeltje heerste dan vroeger op de sombere achterkamer in 't duistere slop in R.

De jongen was om zijn ondeugende streken van school weggestuurd en hielp nu zijn moeder thuis. Het scheen dat dit Frans ten goede kwam, want hij werd nu niet tegengewerkt en had veel afleiding. Want als hij in het winkeltje niets te doen had, was hij altijd achter het huisje bezig om een klein verwilderd stuk grond, dat er bij behoorde, van onkruid en stenen te zuiveren. Hij wilde er bonen leggen en later zou hij er andijvie planten.

Ook dáár liet men hem echter niet met rust. Eens, toen enige jongens hem van over de heg in het oog kregen, begonnen ze hem uit te jowen.

„Kijk, kijk, de Vleermuis mot onkruid plukken! Een echt werkje voor zo'n griezelig beest!”

Erg lang werd er echter niet gelachen; de Vleermuis, die nooit iets dergelijks onbeantwoord liet, had reeds naar enig werptuig omgezien en de jongens, die maar al te goed de kracht en de juistheid van zijn steenworp kenden, kozen onmiddellijk het hazenpad, wat echter niet kon verhinderen dat een van hen een grote buil op het achterhoofd opliep. Verdrietig slenterde Frans kort daarop de deur uit; waarom moest men hem toch altijd plagen? „Ik deed toch ook niemand kwaad,” mompelde de jongen bitter. 't Was weer de oude geschiedenis: allen tegen de Vleermuis en de Vleermuis tegen allen.

IV. ALLEEN OP DE WERELD

Twee jaar had de weduwe Veder na de dood van haar man op het dorp doorgebracht, toen de vreselijke cholera, die in dat jaar, vooral in Noord-Holland, zoveel slachtoffers eiste, ook in haar vreedzaam dorp ramp en rouw bracht in zo menig huis. In de armoedigste woning en op de rijkste boerenhofstede, overal eiste de dood zijn offers.

Op een vroege morgen, 't was nog bijna nacht, werd bij Geertje heftig op de deur geklopt en op haar verschrikte vraag: „Wat is er?” klonk de angstige stem van baas Govers, de wagenmaker: „Och, kom direkt even bij mijn vrouw, buurvrouw; ik geloof zeker, dat ze de ziekte heeft gekregen en nu roept ze maar om u.”

Wat zou Geertje doen? De ziekte was zeer besmettelijk, mocht ze er zichzelf aan wagen? Het was toch haar plicht, voor haar Frans te zorgen en wat zou er van hem worden, als zij eens werd weggenomen?

„Ach, buurvrouw, heb je mij gehoord?” klonk weer de angstige stem van de wagenmaker.

God had de weduwe niet verlaten in haar nood, zou Hij dan de wees begeven? En kon ze niet evengoed de ziekte krijgen, al bleef ze in huis en al liet ze die hulpzoekende man ongetroost gaan!

„'k Zal komen, buurman,” klonk het kalm en rustig en de man holde weer weg naar zijn kermende vrouw.

Geertje Veder ging en hielp zoveel in haar vermogen was, doch mensenhulp, hoe liefdevol ook gebracht, kon niet meer baten; de vrouw van baas Govers stierf reeds voordat de zon de middaghoogte had bereikt.

En nog geen twee dagen later volgde de sterke wagenmaker zijn vrouw in de dood.

Veertien dagen daarna, toen de ziekte in het dorp reeds begon

te minderen, werd Geertje Veder aangetast. Zodra ze het bemerkte, stuurde ze Frans naar de dorpsdokter. De jongen, verschrikt door het asgrauwe gelaat van zijn moeder, vloog weg als een pijl uit de boog.

De dokter was echter niet thuis, hij bevond zich op Otterhoeve, want Kees Soerenburg vreesde dat ook hij de cholera zou krijgen; reeds een uur lang had hij hevige buikpijn en de rijke boer klappertandde van angst.

Toen Frans op de hoeve kwam, hoorde hij reeds dadelijk dat de dokter nog niet kon gemist worden, doch daar hij zeer goed het gevaar beseftte, waarin zijn moeder verkeerde, liet hij zich niet zo gemakkelijk afwijzen.

Half dreigend, half smekend sprak hij tot de meid, die hem te woord stond: „Zou de dokter niets kunnen meegeven voor moeder? Toe, vraag het eens.”

De meid scheen er echter niet veel zin in te hebben en antwoordde aarzelend: „Dat durf ik nu niet te vragen, hoor, de dokter is in de kamer bij de boer en . . . .”

De jongen luisterde al niet meer, vlug als een kat schoot hij onder de arm van de meid door, de gang in en geen seconde later stond hij in de kamer, waar de dokter met de boer van Otterhoeve bezig was en juist order gaf de patiënt flink onder de dekens te stoppen en linnen zakjes zand warm te maken, om die dan aan weerskanten van het lichaam te leggen.

„Maak je niet zo angstig, Soerenburg,” sprak de dokter, „geloof me, 't is een heel lichte aanval, ik zie er nog geen levensgevaar in, want . . . .”

De dokter hield plotseling op. Een kleine maar sterke jongenshand greep hem bij zijn arm.

„Dokter, o dokter, ga mee, moeder heeft de ziekte gekregen, ga toch mee of geef mij in elk geval iets, dat moeder kan helpen, toe, gauw dokter, moeder is alléén . . . .”

De hand van de knaap bleef de arm van de geneesheer omklemmen en wilde angst schitterde in zijn bruine ogen,

angst voor zijn moeder, die hij liefhad. Eerst thans, nu de vrees van haar te zullen verliezen, hem op het lijf was gevallen, eerst thans gevoelde hij, hoe lief hij zijn goede moeder had.

„Jongen, hoe kom je hier binnen?” zei de boerin heftig, en Kees Soerenburg kermde met doffe stem: „U kunt nu hier niet vandaan, dokter, het gaat niet.”

Maar de dokter dacht er anders over, kortaf en enigszins hard klonk het uit zijn mond: „Dat kan wèl, Soerenburg, aan u kan ik op 't ogenblik niets meer doen, over een uur kan uw vrouw u nogmaals deze medicijn ingeven; daarginds ligt echter een arme ziel alléén, die mogelijk door tijdige hulp nog kan worden gered.” En toen zich tot Frans wendende, sprak hij: „Laat nu mijn arm maar los, jongen, ik ga met je mee, je mag bij me in 't wagentje zitten, dan zijn we binnen een kwartier bij je moeder.”

„Hard rijden, Kobus,” riep de dokter tot zijn koetsier en deze liet zijn paard maar even de zweep voelen en voort ging het in snelle draf de poort van Otterhoeve uit en de rijweg op naar het dorp. Nog voordat het rijtuig stilhield voor de deur van het huisje van vrouw Veder, was Frans reeds op de grond gesprongen en snelde het winkeltje door en de woonkamer binnen.

Angstig bleef de jongen op de dorpel staan, want uit het bed in de hoek van het kamertje klonk hem een akelig kermen tegen, afgewisseld door hevig braken.

Geertje was niet alleen, een oude vrouw uit de buurt had Frans de deur zien uitstormen een goed half uur geleden en aan het ongewoon bleke gelaat van de jongen had ze wel gezien dat er iets ernstigs aan de hand was. Ondanks de angstige tegenwerpingen van haar huisgenoten was ze, gedreven door naastenliefde, gaan zien of ze ook hulp kon bieden. En ze had geholpen zoveel ze maar kon. Eerst had ze vrouw Veder te bed gebracht en toen dadelijk gezorgd voor een hete kop thee, versterkt door een scheut rum. Thee met rum was in die dagen

het eerste middel, waarmede men de vreselijke cholera trachtte te bestrijden.

Doch slechts één moment duurde de verbijstering van Frans, het volgende ogenblik stond hij bij het bed.

Doch weer deinsde hij terug, toen hij zijn moeder zag, zo was haar gelaat reeds ingezonken en zo spookachtig hol staarden haar ogen hem aan.

„Moeder! moeder!” schreeuwde de arme jongen in bittere angst uit.

Het was alsof de vrouw met al de kracht van haar sterke moederliefde de smart der verschrikkelijke krampen terug drong. Om haar lippen speelde iets als van een glimlach.

„Wees maar stil, mijn arme Frans. God zal je niet verlaten. Hij deed het ook mij niet, toen ik niets en niemand meer had dan jou. Juist toen alles zo donker om mij heen was, liet de Here God Zijn licht schijnen in mijn hart. Hij wees mij op mijn zondig leven, maar ook op de Heiland van zondaren. En omdat ik in Hem geloof, die Zijn leven ook voor mij gaf, kan ik nu gerust sterven. Hij zal mij voeren door de sombere doodsvalei. O Frans, geloof ook in die dierbare Jezus, van Wie ik je zoveel vertelde. Dan zien we elkaar eens in de hemel terug.”

Met moeite, terwijl echter haar gelaat straalde van blijdschap, had de stervende vrouw deze woorden uitgesproken.

En toen opeens verdween de glimlach van het reeds door de dood getekende gelaat.

De oude vrouw, die terzijde van de bedstee stond, liepen de tranen langs de gerimpelde wangen en ook de dokter voelde zijn ogen vochtig worden. Hij deed wat hij kon, doch het mocht niet baten. En toen de avondzon met gouden glans het kamertje vulde, was Geertjes aardse strijd volstreken.

De bange choleratijd was weer voorbij en het laatste slachtoffer dat viel was de dokter.

Als een dapper soldaat, die stervend neerzinkt, nadat de

vijand is afgeslagen, zo was de geneesheer gevallen. Een eenvoudige witte zerk, te midden van zovele verse graven, wees op het dorpskerkhof de plek aan, waar een held zijn laatste rustplaats vond.

't Was een moeilijke tijd voor de burgemeester, de wethouder en 't burgerlijk armbestuur van het dorp, want er waren verscheidene gezinnen te verzorgen, waarvan het hoofd gestorven was; er waren weduwen en wezen, wie men hulp had te bieden of onderdak moest verschaffen.

Op het gemeentehuis werd druk vergaderd en met wijs beleid was men de meeste moeilijkheden te boven gekomen, doch er was één geval, dat nogal wat hoofdbreken kostte.

Waar moest men met Frans Veder blijven?

't Geval was al een paar keer ter tafel gebracht, maar men kon tot geen resultaat komen.

De andere als wezen achtergebleven kinderen waren in verschillende gezinnen opgenomen, deels belangeloos, deels op kosten der gemeente, doch Frans Veder wilde niemand hebben, al zou er ook het dubbele voor hem betaald worden. En geen wonder, want van alle kanten kwamen de meest ongunstige berichten in over de Vleermuis.

Ten slotte beslechtte Soerenburg het pleit door kortaf mede te delen dat hij dan maar besluiten zou, de jongen bij zich op Otterhoeve te nemen. Om hem ergens ten laste der gemeente in een weeshuis te plaatsen, kostte veel te veel geld en zo vroeg de boer of een der aanwezigen mogelijk bezwaar had, dat *hij* de jongen in huis nam.

Zoals te verwachten was, had niemand enige op- of aanmerking tegen het voorstel van Soerenburg. Veeleer beschouwde men het als een zeer welkome oplossing van het lastige geval en de voorzitter van de raad bedankte de boer van Otterhoeve voor diens hoog gewaardeerde beëindiging van de moeilijke kwestie.

Frans had dadelijk na moeders dood een onderkomen ge-

vonden bij de oude vrouw, die hem met een hart vol medelijden meenam naar haar eigen woning.

Doch daar kon de jongen niet blijven, want de zoon der oude vrouw was een dagloner, die behalve voor een talrijk gezin, ook nog voor zijn oude moeder zorgde. Voor een enkele dag echter zou men zich wel trachten te behelpen, maar er moest zo spoedig mogelijk raad geschapt worden.

En, zoals reeds gezegd, Kees Soerenburg had raad geschapt.

Hoe de bedachtzame boer er toe kwam, zich het lot van Frans Veder aan te trekken, was voor iedereen een raadsel, doch het meest voor de hand liggende gevoelen was, dat de boer van Otterhoeve uit dankbaarheid, dat hij gespaard was gebleven, toen de cholera ook hem had aangetast, een goede daad wilde verrichten, door de overal in het dorp beruchte wees op te nemen.

Bovendien hadden de weduwe Veder en haar jongen toch ook in een huisje van de boer gewoond en de arme ziel had altijd trouw haar huurpenningen betaald. En ten slotte, de jongen was watervlug en sterk van gestel, dat wist iedereen en op een grote boerderij was de bengel gauw zijn kost waard, tenminste als hij werken wilde.

Zo ongeveer dachten en redeneerden de mensen op het dorp. Hoe het zij, Frans Veder stond onder bescherming van Kees Soerenburg; op het tijdstip dat ons verhaal begint, was het reeds bijna een jaar geleden dat de Vleermuis zijn intrede deed op Otterhoeve.

De boer zelf had zich niet veel met de jongen bemoeid, maar Arie Balsem, de oudste knecht, was zijn eigenlijke baas.

„Laat de jongen maar doen wat je denkt dat goed is, Arie,” had Soerenburg tot de reeds bejaarde eerste knecht gezegd, toen Frans de eerste dag op de hoeve was.

Arie Balsem had knorrig de schouders opgetrokken; hij was niet erg ingenomen met deze opdracht van zijn meester.

„Daar zal niet veel goeds van te maken zijn,” had Arie

gezegd, doch Soerenburg merkte droogjes op dat hij het maar eens moest proberen; 't zou toch wel wat al te erg zijn als een kerel zoals hij, die de kwaadste paarden wist te temmen, niet zou kunnen klaarkomen met een kleine snuiter van dertien jaar.

„Dat kan wel zijn,” had Arie gemopperd, „maar de schoolmeester moest de bengel toch ook van de school jagen, want de kleine schelm maakte het soms zó bont dat de meester haast een beroerte kreeg van opwinding.”

„O, de schoolmeester had behalve hem nog zoveel andere jongens onder de duim te houden, maar 't zou me toch machtig tegenvallen, Arie, als je hem alléén niet kon klein krijgen. ”

De oude knecht kende Soerenburg veel te goed om niet te begrijpen dat deze het er nu eenmaal op gezet had, een bruikbaar mens van Frans Veder te maken; dus zat er voor Arie Balsem niets anders op dan de opdracht van zijn meester te aanvaarden.

Arme Frans! Overal waar hij kwam, werd hij met tegenzin geduld en hoewel hij veel katekwaad bedreef, was er ook veel dat hem werd aangewreven waaraan hij geen schuld had.

Zoals gezegd, was hij nu ongeveer een jaar op de hoeve en in die tijd had Arie Balsem al reeds van alles met hem geprobeerd, doch 't een lukte zo min als het andere.

Of de jongen dan zo lui en zo dom was? O neen, alles behalve, doch hij kon nooit lang met iets bezig blijven of 't begon hem te vervelen en dan deed hij de onmogelijkste dingen, zodat het heus geen gemakkelijke taak was, die Soerenburg zijn oudste knecht had opgedragen.

„Waar moet de jongen slapen, boer Kees?” had Arie gevraagd. Soerenburg, na zich even bedacht te hebben, meende dat er wel een plaatsje voor hem boven de paardenstal te vinden was.

Stro lag daar volop en met een oud kussen en een paarde-deken zou het wel gaan.

Dat was het nachtverblijf, dat Arie Balsem de kleine Frans

Veder aanwees, toen hij zijn eerste nacht op Otterhoeve zou doorbrengen.

Tegen de avond was hij er aangekomen en nog nimmer had de arme jongen zich zo ongelukkig en alleen gevoeld, als toen hij daar met een groen geschilderde kist, die nog van zijn vader afkomstig was, en een toegeknoopte roodgeruite zakdoek bij zich, met een knecht van Otterhoeve was medegekomen.

De knecht was in het dorp bij de smid geweest en had, toen hij die opdracht kreeg, er bij gevoegd dat hij even bij de mensen, waar Frans Veder was, moest aanrijden en zeggen dat de jongen zich dadelijk moest gereedhouden, dan kon hij Frans met zijn bagage meebrengen naar Otterhoeve, als hij bij de smid klaar was.

Op de bank onder de reusachtige noteboom zat Kees Soerenburg en naast hem zijn ongeveer dertienjarig dochttertje, de donkerogige Johanna.

„O, vader, daar komt Rinus aanrijden en achter op de wagen zit, geloof ik, die jongen, die hier de dokter kwam halen voor zijn moeder, weet u wel, vader?”

„Ja Hanneke, dat is zo,” sprak de boer en hij voegde er bij: „Die jongen blijft nu vooreerst hier, omdat hij nergens anders een onderkomen kan krijgen, weet je.”

„Daaraan doet u goed, vader,” antwoordde het kind, en er klonk een echt warme toon in haar stem, toen ze er bijvoegde: „’t Staat toch ook in de Bijbel, nietwaar vader, dat men zich het lot van weduwe en wees moet aantrekken?”

„Ja, ja, zeker Hanneke, dat staat er, daar heb je gelijk in, maar die jongen daar is anders een knaap, die men beter kwijt dan rijk kan zijn, maar — we zullen wel eens zien, of Arie Balsem een beetje mens van hem maken kan.”

„O ja, vader,” merkte het meisje op, „hij moet wel erg ondeugend zijn, maar toch: hoe zielsveel hield hij van zijn moeder! Als u gezien had, vader, hoe hij de dokter bij zijn

arm greep en deze bijna dwong met hem mee te gaan naar zijn zieke moeder!

En toch moest zijn moeder sterven, arme, arme jongen."

De wagen hield bijna vlak voor de noteboom stil en Rinus, de jongste knecht van Otterhoeve, sprong van zijn zitbankje op de grond.

Uit de staldeur kwam Arie Balsem ook het erf oplopen, toen hij het wagentje had horen aankomen en ook Bart, de stalknecht, benevens Jans en Aaltje, de beide meiden van de hoeve.

Frans was inmiddels van de wagen gesprongen en trachtte zijn groene kist er af te sjouwen, doch de wagen was nogal hoog en Frans was klein, zodat het voor hem lang geen gemakkelijk werk was, zijn eigendom zonder ongelukken op de grond te krijgen.

Lachend stond het volk van Otterhoeve er omheen en Bart, de lange, lummelachtige stalknecht, riep: „Hou je nou eens goed, Vleermuis en toon wat je kunt!”

In de ogen van de jongen verdween de uitdrukking van treurigheid en weemoed, om plaats te maken voor de gewone blik vol vermetele uitdaging.

„Vader, laten ze toch die kleine jongen helpen; die kist is voor hem immers veel te zwaar,” zei Johanna, maar eer de boer een bevel in die geest geven kon, had Frans reeds met een ruk de kist van de wagen doen kantelen en hem in de armen opvangend en langs de knieën neerschuiwend, stond het zware stuk op de grond, vóór iemand een hand kon uitsteken.

„Handig is hij genoeg!” meende Arie Balsem en de boer knikte toestemmend, waarna hij met een wenk de jongen bij zich riep.

Frans legde zijn dichtgeknoopte rode zakdoek met goed op zijn kist en met de hand even tegen de klep van zijn pet tikkend, bleef de arme wees voor de rijke boer van Otterhoeve staan.

Een ogenblik keek Soerenburg de jongen in de ogen en

sprak toen op zijn gewone, afgemeten toon: „Jij heet Frans Veder, nietwaar?”

„Jawel, mijnheer!” antwoordde deze op beleefde toon.

„Hier op Otterhoeve noemt men mij baas, begrepen; dus geen mijnheer meer. En nu staat daar Arie Balsem; wat hij je zegt, moet je voortaan doen en als je goed je best doet en ons geen reden tot klagen geeft, word je hier mogelijk nog een bruikbare boerenknecht.”

„Wijs hem zijn slaapplaats, Arie, dan kan hij er zijn boeltje neerzetten. Als je daarmee klaar bent, neem je hem mee naar het achterhuis, waar hij met de anderen het avondeten kan gebruiken.”

„Kom mee!” sprak Arie kortaf en de kist van Frans op de schouder tillend, ging Arie de schuurdeur binnen, terwijl Frans hem met zijn dichtgeknoopte zakdoek in de hand volgde.

De ontzaglijk grote schuur was inwendig door schotwerk verdeeld en ieder gedeelte had zijn bijzondere bestemming. Aan de voorkant werden hooi, koren en andere landbouwproducten opgeborgen; daarnaast was de ruime dorsvloer, terwijl er nog plaats genoeg overbleef voor allerlei doeleinden. De achterkant was geheel ingericht tot stalling van de levende have van de boer en verreweg de grootste ruimte werd ingenomen (tenminste in de winter) door de talrijke kudde hoornvee, dat echter thans in de malse weiden om de hoeve liep.

Geheel achterin was de paardenstal en hierboven, vlak in de hoek tegen de linkerkant van de schuur, was een kleine ruimte gemaakt in de tot aan de binten opgestapelde bossen stro; hier was het, dat Frans Veder zijn slaapplaats kreeg.

„Je hebt toch hoop ik geen vuurslag bij je?” vroeg Arie Balsem wantrouwend, toen hij de jongen zijn plaatsje had aangewezen.

„Je schijnt nogal bang te wezen, dat je vannacht levend verbranden zult, is het niet?” sprak de Vleermuis spottend tot Arie, doch hij voegde er dadelijk bij: „Zit maar niet in de

war; roken doe ik nog niet, dus wat zou ik met vuurslag of tondeldoos moeten uitvoeren."

„'k Wou, dat de rakker hier honderd uren ver vandaan zat," mompelde Arie Balsem, terwijl hij met zware stap de ladder afdaalde, „ik acht hem tot alles in staat."

En Frans Veder wàs tot alles in staat, dat zou spoedig blijken.

„Om vijf uur is het dag, hoor," zei Arie Balsem tot de jongen, toen deze, na in het achterhuis een bord pap te hebben genuttigd, zijn rustplaats ging opzoeken voor de nacht.

„'t Zou wel eens kunnen zijn dat ik erg vast slaap, Arie," was het antwoord van de jongen, „ik ben niet gewoon zo vroeg op te staan."

„Dan zal ik je wel wakker maken, wees maar niet bang," was het barse antwoord.

„Kruip maar gauw in je nest, Vleermuis," riep Bart, de stalknecht, hem nog sarrend na.

't Was niet vroeg, toen de slaap zich over Frans Veder ontfermde deze eerste avond op Otterhoeve. Er woelden te veel gedachten door het brein van de jongen. Eerst hield hij zich even onledig met zijn omgeving eens nauwkeurig op te nemen en dat onderzoek beviel hem wel.

Zover mogelijk van de anderen verwijderd, dat was juist wat hij begeerde; en dan die grote ruimte, waarop hij neerkeek en die nu voor een goed deel door de donkere schaduw van de vallende duisternis aan zijn oog werd onttrokken; die grote ruimte zou, zodra de winter kwam, worden bevolkt met het prachtige vee van boer Kees. Vlak onder hem kwamen de forse werkpaarden en de twee mooie kleppers te staan.

Eigenaardig, jegens bijna alle mensen was de Vleermuis vijandig gezind, doch de dieren had hij lief en reeds menigmaal had hij, met alle kansen tegen zich, gevochten om een door jongens mishandelde hond of kat in bescherming te nemen.

Wat piepten en scharrelden de muizen in de strobossen om

hem heen! Maar die twee daar, die elkander over de bintbalken achterna zaten, dat waren geen muizen, daarvoor waren ze veel te groot.

Frans zag het wel, 't waren ratten en de jongen had er schik in, hoe vlug ze over de balk draafden.

De Vleermuis was in het minst niet bang voor het ongedierte. Ze zullen mij niet bijten, dacht hij, daarvoor hebben ze hier te veel te bikken; er is koren genoeg voor al de ratten en muizen van 't hele dorp.

Wat werd het hier spoedig donker, het ruitje in een der twee grote blinden zat ook zo vol met stof en spinnewebben, dat er zo goed als geen licht kon doordringen, maar Frans zou wel eens even kijken of die luiken niet open konden.

Hoe heerlijk drong de frisse avondlucht naar binnen en hoe stil en vredig lagen de velden om Otterhoeve!

Zie, daar achter die rij wilgebomen steekt de slanke torenspits van de aloude dorpskerk omhoog, Die wilgen staan vlak aan de kant van de sloot, die het kerkhof van de landweg scheidt.

„Daar ligt moeder begraven”, mompelt hij en de jongen voelt weer een stekende pijn in zijn hart, nu hij aan moeder denkt.

Moeder en Mientje, dat waren de enige mensen op de wereld geweest, die hem hadden liefgehad; maar nu was er niemand, niemand meer, die iets om hem gaf. Allen haatten hem, de Vleermuis; met recht stond hij alleen op de wereld.

De tijd, die hij hier op het dorp had doorgebracht, terwijl zijn moeder nog leefde, was de gelukkigste van zijn jongensleven geweest; aan het verblijf in de stad kon hij slechts met bitterheid terugdenken.

Voor al in de laatste tijd van haar leven had zijn moeder zo haar best gedaan, Frans iets te doen begrijpen en smaken van de troost, de kracht en de blijmoedigheid, welke haar eenvoudig geloof haar schonk en thans kwamen de peinzende jongen vele van haar woorden in de gedachten.

Dikwijls had hij zijn moeder horen zeggen, als hij de een of

andere streek had uitgehaald en de mensen over hem kwamen klagen: „Frans, Frans, bedenk toch dat God alles hoort en ziet en dat Hij eenmaal rekenschap zal vragen van al je daden. Maar vergeet vooral niet, dat Hij je liefheeft en eens Zijn Zoon ook voor jou op aarde zond, om daar te lijden en te sterven aan een kruis, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet zou verderven, maar het eeuwige leven hebben. Ook jij, Frans!”

De velden, de wilgen, de oude kerktoren, alles doezelt langzamerhand weg in de toenemende duisternis, maar nog steeds staart de knaap recht voor zich uit in de richting van het kerkhof, waar zijn moeder rust.

Hij, die daarboven woont in de hemel, zou mij liefhebben? Mij? Zo peinsde hij. En Hij bracht die boze ziekte in ons huisje, die moeder wegnam, waardoor ik niets, niemand meer heb.

De jongen wendde zich af van het open venster, hij kon de wilgen om het kerkhof niet meer zien, 't werd zo donker! En donker was het ook in het gemoed van de verstotene.

V. EEN TEGEN ALLEN — ALLEN TEGEN EEN

De volgende morgen, voor dag en voor dauw, was Frans reeds wakker. Het scheen wel dat alles op de boerderij nog in diepe rust lag. Maar de natuur begon toch reeds te ontwaken. Hij hoorde, hoe de groene kikvorsen in de vijver reeds druk in de weer waren, hoe enkele vogels begonnen te tsjilpen, maar de slaap had ook de in zijn hoofd rondspokende gedachten niet verdreven.

Laffe kerels, hier op de hoeve, dacht hij, om hem, een kleine jongen, te staan uitlachen, omdat hij die zware kist niet best alleen kon hanteren. Maar gelukkig had hij hun hulp niet nodig gehad en al had de scherpe kant van de kist zijn knie dan

ook pijnlijk afgeschaafd, ze hadden er niets van gemerkt. Hij zou hun echter vandaag of morgen dat lachen wel eens betaald zetten, ze kenden de Vleermuis nog niet.

Doch er was toch iemand geweest, die een woord te zijnen gunste had gesproken.

„Vader, laten ze die kleine jongen toch helpen”, had Soerenburgs dochttertje gezegd; dat was waar, en — haar zal ik ook nooit een strobreed in de weg leggen, mompelde de Vleermuis, maar die anderen . . .

En dan die Arie Balsem? Wat had hij die man ooit in de weg gelegd om zo onhebbelijk te snauwen en zo nors tegen hem te doen?

„’k Wou, dat ik hem . . ., o, wacht, dat zou kostelijk zijn!”

De knaap lachte spottend en sprong toen opeens vlug over-eind, maakte het sterke touw los, dat om zijn groene kist gebonden zat en opende het deksel.

De kist bevatte niet anders dan wat boven- en onderkieren van Frans. Voorzichtig haalde hij er zijn zondagse pakje uit.

Het bestond uit een buis en broek, zoals men destijds droeg. Een voor een nam hij de kledingstukken in de hand en begon ze op zijn gemak en met zorg op te vullen met stro, terwijl hij daarna het touw eerst door beide broekspijpen haalde, om het vervolgens door het stroo te steken, dat het buis opvulde.

Nu werd het stro uit het buis opgetrokken, totdat het een soort bal vormde boven de schouders van het buis, en daar bovenop werd zijn pet gezet.

Het eindje touw, dat over was, deed hij om het uit de jaskraag stekende stro, waarna de jongen tegen de houten binten opklauterde en na enige mislukte pogingen de lus, die hij in het uiterste eind van het touw gemaakt had, over een spijkerkop schoof. Nu sprong hij weer terug op de zolder en daalde een eindje de ladder af. Dezelfde lach van daarstraks klonk door de schuur.

„Je zou toch vast geloven dat er een jongen hangt”, mompel-

de Frans; „wat zal die kerel dadelijk schrikken, — maar toch”, en de boosaardige lach verdween weer van zijn gelaat, „maar toch . . .” De Here ziet alle dingen, had moeder gezegd en wat hij nu deed was toch eigenlijk spotten! Dat gevoelde hij wel.

Zou hij die pop maar weer uit elkaar trekken en zijn kleren opbergen in zijn kist?

Reeds grepen zijn handen de stoffige balk van het gebint om zich op te hijsen naar boven, maar tegelijkertijd kwam hem opnieuw het barse gezicht en de snauwende stem van Arie Balsem voor de geest en daardoor verdwenen de betere gedachten even snel uit zijn brein als ze er in opgekomen waren.

„Laat de vent eens schrikken, daar zal hij niet van doodgaan”, en met deze woorden sloot hij het luik zorgvuldig toe en kroop een eindje verder weg diep in het stro, terwijl hij zijn deken opengeslagen liet liggen.

Arie Balsem stelde er een eer in om altijd, hetzij zomer of winter, het eerst van allen op de hoeve present te zijn en nauwelijks gloorde dan ook deze dag de dageraad in het oosten of hij stak het hoofd buiten de deur en snoof de geurige morgenlucht op.

't Was nog schemerig, maar Arie kon toch al wel aan de wazige lucht zien, dat het een mooie dag zou worden en tevens een drukke dag, want het was midden in de oogsttijd.

Nu opende Arie de vensters van zijn huisje, om daarna met zijn harde knokkels op de deuren van de daglonerswoningen te gaan trommelen en daarmede eerst te eindigen toen een langgerekt „ja!” hem verkondigde, dat de mensen wakker waren.

Na eerst op zijn gemak met zijn vrouw een boterham een kop koffie genuttigd en zijn pijpje gestopt te hebben, stapte hij op, om de knechts en meiden op de hoeve uit de veren te gaan trommelen.

De boer behoefde Arie nooit te kloppen, want nauwelijks waren de knechts en de dagloners gereed om de arbeid te be-

ginnen, of boer Kees was bij hen, om zijn orders te geven of zelf mee aan te pakken.

Arie Balsem had een sleutel van de schuurdeur en toen hij die deur had geopend, ging hij door de schuur naar de stal om eerst Rinus en Bart, de beide jonge knechts van Otterhoeve, te gaan wekken. Aan het einde van de koeienstal was namelijk een deur, die toegang verleende tot een soort onderhuis, dat echter in de wandeling het boenhok genoemd werd, omdat er een grote pomp stond, waarbij melkemmeers, karngereedschap, kortom allerlei vaatwerk, dat hier gereinigd werd. Boven dit boenhok, op de zolder, sliepen de knechts.

Arie ging onder aan de smalle trap staan en riep toen met harde, ruwe stem: „Jongens, staat op! 't is tijd, gauw hoor! Horen jullie het?”

Een dof gebrom was het enig antwoord en de oude bouw-knecht moest nog een paar keer, en telkens heftiger, zijn wek-stem doen horen, alvorens hij een antwoord van boven ontving, dat hem overtuigde van het feit, dat ze nu werkelijk wakker waren.

En verder liep Arie door de deur van het boenhok naar buiten, waar hij met zijn knokkels op de vensters van het achterhuis tikte; daar hadden de meiden hun slaapkamertje. Ook hier kostte het Arie nogal moeite de slaapsters wakker te krijgen en mopperend en slecht geluimd ging hij het boenhok weer binnen om aan het andere einde van de stal Frans Veder wakker te gaan maken.

Rinus en Bart kwamen juist de trap afsjokker, toen Arie hen voorbij ging. Op hun „goeie morgen” antwoordde hij slechts met een kort „morre”.

Luid klotsten Aries klompen over de stenen vloer van de stal. Uit de donkere hoek in het stro, boven de paardenstal, gluurden een paar scherpe, schitterende ogen op de oude, brommerige bouw-knecht neer. Met spanning wachtte de Vleermuis af, hoe Balsem zich straks gedragen zou.

„Heila, jij daarboven, 't is tijd hoor, d'r uit!”

Arie schreeuwde waarlijk hard genoeg, maar van boven deed zich geen geluid horen. Toen schreeuwde hij nog harder „Hoor je niet, aap, kom er uit!”

Nog eens riep de bouwknacht, daarna nog eens, maar toen werd hij boos.

„Wacht, maat, 'k zal je wel eens even bij je lurven pakken, dan zal je wel wakker worden!” en rood van toorn tornde Arie Balsem tegen de ladder op.

Nauwelijks echter was zijn hoofd boven de zolder of hij bleef staan en staarde met grote, strakke ogen recht voor zich uit. Flauw beschenen door het onzekere licht, dat door het bestofte ruitje naar binnen drong, viel zijn oog op het lichaam van de . . . gehangene.

't Greep de bouwknacht op dit ogenblik zo verschrikkelijk aan, dat hij alle zelfbeheersing verloor en met een schreeuw, die Rinus en Bart verschrikt het boenhok uit en de schuur in deden vliegen, haastte Arie zich, om half springend en half vallend de ladder af te komen.

„Och, och!” riep hij uit, „daar heeft zich die aap van een jongen opgehangen, ik ben me bijna doodgeschrokken — hij hangt daar aan het gebint . . .”

Nu kwamen ook de beide meiden, half gekleed, de schuur inlopen en maakten de ontsteltenis door hun onverstandig lawaai nog erger.

„Wat is er aan de hand, Arie Balsem?” klonk opeens een stem. 't Was de kalme, rustige stem van Soerenburg, die door de staldeur naar binnen kwam.

„O, broer Kees!” riepen allen tegelijk, „de Vleermuis heeft zich vannacht opgehangen!”

Kees Soerenburg schrok niet, tenminste er was niets van te merken. Even kalm als altijd sprak hij de bouwknacht toe: „Je hebt hem toch zeker losgesneden, Arie?” En op het bedremmelde antwoord: „Neen, boer Kees, ik ben zo geschrok-

ken”, merkte de boer met een zweem van verwijt in zijn stem op: „Nu Arie, doe het dan ogenblikkelijk. Je had daarmee geen ogenblik moeten wachten. Arie tastte naar zijn mes en ging enigszins aarzelend en beschaamd naar de ladder toe. Nauwelijks was hij er echter twee sporten opgeklommen of Frans Veder zette de voet op de bovenste sport en riep met zijn heldere, scherpe stem:

„Blijf maar beneden, Balsem, ik kom al, neem me niet kwalijk, dat ik je misschien wat lang heb laten roepen, ik slaag nogal vast, weet je, maar in 't vervolg zal 't beter gaan . . .” En toen hij boer Kees in 't oog kreeg, zei hij heel kalm: „Goeie morgen, baas”, terwijl hij de anderen, die ook naderbij waren gekomen, met een kort „morgen” begroette!

Allen staarden elkander verbaasd aan, een ogenblik nog bleef het doodstil maar toen barstte Rinus, de jongste knecht, in lachen uit en Arie Balsem werd woedend.

„Wel, weergase schelm!” brulde hij, „wat let me . . .!”

„Stil!” riep de boer met forse stem, en allen zwegen.

„Kom mee naar boven!” zei hij kortaf tot Frans.

De boer klom de ladder op en Frans volgde hem op de voet, terwijl de anderen beneden bleven staan giehelen, behalve Arie Balsem, die, toen Soerenburg boven was, hem op de ladder volgde. Nog vóór de boer wat zeggen kon, riep hij heftig uit: „Nou boer Kees, zou je niet zweren, dat de rakker daar hangt? Maar . . .”

Met een handbeweging legde Soerenburg de verbitterde bouwknacht het zwijgen op en zich tot Frans wendende zei hij op ijskoude, strenge toon tot de jongen:

„Waarom heb je dat gedaan?” En tegelijkertijd wees de boer met de vinger naar de aan de spijker hangende pop.

Zonder blikken of blozen en met een trek op het gelaat, die getuigde van verwondering en beledigde onschuld, antwoordde Frans onmiddellijk:

„Wel, baas, dat is mijn zondagse pak en daar ik bang was,

dat het in die gesloten kist vochtig zou worden en verkreukelen en ik hier hier geen kapstok of hangkast zag, heb ik het maar aan die spijker gehangen; daarmee heb ik toch, hoop ik, geen kwaad gedaan?"

Zelden of ooit lachte boer Kees en slechts in heel enkele gevallen plooidde een glimlach zijn stroeve mond. Ook nu lachte hij niet, maar zich opeens omkerend ging hij de ladder af, om, beneden gekomen, met afgewend gelaat en enigszins gesmoorde stem te zeggen:

„Gaat allen maar vlug aan je werk, hoor; 't is daar boven niets van betekenis!"

„Wil je wel geloven", zei Rinus later tot Bart, de stalknecht, „dat de boer halswerk had om zich goed te houden?" Maar Barts mening was, en hij trok daarbij een bedenkelijk gezicht, dat men in het vervolg nog wel meer spektakel met die Vleermuis zou beleven.

Toch ging het in de eerste tijd nogal tamelijk goed; het werk, dat Arie Balsem de jongen te doen gaf, scheen deze te bevallen, tenminste er bestond geen aanleiding hem van domheid of onwil te beschuldigen en dat bemerkte boer Kees ook wel.

Arie Balsem echter kon het de jongen maar niet vergeven, dat deze hem zulk een poets gespeeld had. Bij iedere gelegenheid deed hij de jongen zijn afkeer en tegenzin gevoelen, wat deze altijd met de een of andere hatelijkheid wist te beantwoorden.

Ook de andere knechts en meiden hadden een vooroordeel tegen Frans Veder en dat beterde er niet op, omdat deze nooit het minste of geringste, al was het ook maar een beledigend woord, onbeantwoord liet. Zodra men hem slechts dreigde, of hem wilde slaan, was de kleine maar watervlugge bengel tot alles in staat.

Dat had Rinus ondervonden, die hem voor de grap eens beetpakte en over de knie wilde leggen. Het lukte echter niet zo goed.

De jongen worstelde geweldig om los te komen. Maar de

sterke knuisten van de breedgeschouderde jonge knecht omknelden des te vaster de tengere armen van Frans Veder.

„Los!” schreeuwde de jongen, „los!” Doch de lachende omstanders vuurden Rinus aan en Bart riep: „Toe maar, Rinus, geef de Vleermuis maar eens een flink pak op zijn broek”.

„Los!” huilde de jongen weer en met een kreet van pijn liet Rinus los, want de scherpe tanden van de Vleermuis drongen met een felle beet in het dikke vlees van zijn linkerbeen.

Op een andere tijd meende Bart ook eens een grap met Frans te moeten uithalen, door namelijk, terwijl men in het achterhuis het avondeten nuttigde, de voor de deur staande klompen van Frans vol koud water te gieten. Toen men na het eten opstond om naar bed te gaan, trok Frans argeloos zijn klompen aan, maar hoewel zijn kousen sopten in het ijskoude water, liep hij kalm de schuur door en de ladder op, om zijn nachtkwartier te gaan betrekken.

„Je hebt er niet veel aardigheid van, Bart”, zei een der meiden, en Rinus voegde er bij: „Wees maar op je hoede, maat, nu ben je nog niet van de schelm af. ’t Is beter het niet met hem aan te leggen.”

En Bart hield Frans Veder in het oog. Maar toen een paar weken waren voorbijgegaan zonder dat de Vleermuis zich trachtte te wreken, meende Bart dat verdere waakzaamheid eigenlijk overbodig was en niemand lette meer op Frans Veder.

Dat de jongen de hem door Bart bezorgde natte voeten niet vergeten was, bleek echter spoedig genoeg.

Zonder dat iemand er iets van bemerkte, wist de jongen bij het jachtgerei van de boer te komen en uit de koperen kruithoren wat kruut in een papieren zakje te gieten.

Nu kwam het er op aan de tabakspijp van de stalknecht in handen te krijgen en dat was voor de handige deugniet zulk een moeilijk werk niet.

Het werk op de dorsvloer was afgelopen en Rinus en Bart wilden, als naar gewoonte, (het was zaterdag,) hun avond in

het dorp gaan doorbrengen. Toen zij in het boenhuis kwamen om zich te wassen en wat op te knappen, had Bart eerst met zorg zijn pijp gestopt en die achter zich, op een omgekeerde karnton, neergelegd.

Snel en ongezien griste de Vleermuis de pijp weg, om daarna met een goed hoorbaar: „Hé, mijn klompen zitten nog vol kaf”, het boenhoek uit en de schuur weer in te gaan. Luidruchtig klopte hij in de schuur zijn klompen uit, doch toen hij weer in het boenhok terugkwam, was de pijp van de stalknecht van boven met tabak en van onder met kruit gevuld. Precies op dezelfde plaats, vanwaar hij ze had weggenomen, wist Frans ze ook weer ongemerkt neer te leggen.

De knechts hadden zich gewassen, wat opgeknappt, hun avondboterham gegeten en stonden nu, gekleed in schone, blauwe kielen en met wit geschuurde klompen aan de voeten, gereed om naar het dorp te gaan. Jans ruimde de tafel af en Aaltje zette de melkimmers weg.

Bart haalde vuurslag en tondeldoos voor de dag en ketste met zijn stalen ring tegen de vuursteen. De vonken spatten, de tondeel gloeide en met lange, krachtige halen bracht de stalknecht het vuur in zijn pijp.

Ook Rinus haalde zijn pijpje te voorschijn, doch toen hij wilde gaan stoppen, bleek het dat zijn stalen tabaksdoos zo goed als leeg was.

„’t Is waar ook”, sprak Rinus, „mijn doos is leeg; toe Bart, geef me van jou een pijpje tabak. Straks in het dorp zal ik een half pond kopen, dan heb ik voor heel de week genoeg”.

Bereidwillig reikte Bart de kameraad zijn nog half gevulde doos toe en deze stopte op zijn gemak de pijpekop vol.

Aaltje, die met haar melkimmers gereed was, hield Rinus nog even aan de praat en onderwijl bleef Bart met smaak zijn pijpje roken, doch hij moest hart trekken, zou . . . ?

Daar bereikte het vuur van de smeulende tabak het buskruit, dat er tussenin gestopt was en met een plof en een grote

vlam vloog de inhoud van de pijp door het boenhok, terwijl een wolk van kruitdamp opsteeg naar de zoldering.

Allen schrokken hevige en Jans zette zulk een keel op, dat de boerin uit het achterhuis het boenhok kwam inlopen.

„Wat gebeurt hier?” riep ze met haar scherpe, hard klinkende stem. „Hoe komt hier die stinkende damp? Komaan, staat elkaar nu maar niet zo onnozel aan te staren, jullie weet heel goed wat er aan de hand is . . .”

„Neen, vrouw Soerenburg, dat weten we niet”, zei Rinus, „doch zoveel kan ik wel zeggen, dat er kruit in Barts pijp heeft gezeten en dat is, terwijl Bart stond te praten, in brand gevlogen. Hoe dat kruit in de pijp gekomen is, weten we niet, tenminste . . .

„Weet jij het ook niet, Bart?” vroeg de boerin, en haar donkere blik en de stijgende kleur op haar wangen deden zien, dat ze zich niet gemakkelijk met een praatje zou laten afschepen en dat degene, die schuld had aan deze in haar oog zeer gevaarlijke en voor de veiligheid van de hoeve erg bedenkelijke grap een geduchte schrobbering zou ontvangen.

De stalknecht, die van de schrik nog zo wit zag als een doek, raapte eerst zijn pijp op, die hem straks uit de mond geslagen was en na met een blik van leedwezen te hebben geconstateerd, dat de kop van zijn doorroker gebarsten was, schudde ook hij het hoofd.

„’k Begrijp er glad niks van, vrouw”, zei hij. „Zelf heb ik mijn pijp gestopt vóór ik me ging wassen, en ze toen daar op die karnton neergelegd; en straks, toen ik klaar was, lag ze er nog en heb ik ze gewoon aangestoken. Nu dacht ik wel”, ging Bart bedachtzaam voort, „wat trekt die pijp toch zwaar, en juist terwijl ik dat denk, daar vliegt ze al uit mijn mond”.

„Heb je nog meer van die tabak?” vroeg de boerin, waarop Bart zijn doos uit de broekzak haalde en ze de boerin toereikte. Maar ook het scherpste onderzoek kon geen korrel kruit meer uit de nog aanwezige tabak te voorschijn brengen, terwijl ook

in het pijpje van Rinus niets verdachts te bespeuren was.

„Zou”, sprak Bart aarzelend, van de één naar de ander kijkend, „zou . . .?”

„Ja, zeg het maar, als je wat denkt”, moedigde Rinus zijn makker aan en deze sprak toen de mening uit, dat een kwaadwillige hand het kruit in zijn pijp moest hebben gestopt er zo iets door niemand anders gedaan kon zijn dan door de Vleermuis, omdat . . .

„Nu, waarom ga je niet voort”, merkte de boerin snel op, „je zegt omdat, dus je hebt een reden om te denken dat Frans Veder je dit heeft berokkend; dan heb jij hem zeker ook niet veel goeds aangedaan? Waar is hij?” vervolgde ze driftig; want Bart haalde verdrietig de schouders op en gaf geen antwoord op haar vraag, tenminste zijn onverstaanbaar gebrom kon niet als een antwoord worden beschouwd. Niemand gevoelde zich trouwens tegenover de boerin ooit op zijn gemak.

„Waar is hij?” vroeg ze nog eens met nadruk, doch juist klonk daar het verheugd geblaf van Prins, de reusachtige hofhond en het eigenaardig fluiten van Frans Veder, waarmee hij de hond bij zich riep.

„Zal ik de Vleermuis roepen, vrouw?” vroeg Rinus, „of willen we maar liever alles blauw blauw laten; er zijn toch immers geen ongelukken gebeurd”.

„Dat is mijn zaak, Rinus, roep jij Frans Veder maar eens hier”.

De knecht ging in zichzelf mopperend de schuur door en naar buiten; wat gaf het, al riep hij de Vleermuis. Rinus kende hem veel te goed om niet te weten dat het vruchteloze moeite was om te trachten hem tot bekentenis te brengen van een of ander bedreven kattekwaad.

Doch de boerin wilde het en er schoot niets anders over dan te doen wat zij beval.

Frans speelde en stoeide op het erf met de grote hond en hij scheen geen last te hebben van de koude noordenwind, die

door de bladerloze takken van de oude noteboom gierde.

Iedereen op de hoeve was eigenlijk bang voor het woeste dier, behalve baas Soerenburg en de Vleermuis; vooral laatstgenoemde kon met de hond doen wat hij wilde.

„Vleermuis!” riep Rinus met luider stem, „je moet aanstonds in het boenhok komen, de boerin wil je eens spreken”.

„Mars, Prins, naar je hok”, kommandeerde Frans en de grote hond gehoorzaamde schoorvoetend, maar toen de jongen met de voet stampte en riep: „Vooruit Prins, zal je gaan!” aarzelde het beest geen ogenblik langer en ging gedwee naar zijn hok.

Daar stond Frans voor de boerin en keek haar onbevreesd in het donkere gelaat en al staarden de boze ogen van Soerenburgs vrouw hem ook nog zo dreigend aan, de rakker kon die blik best verdragen en hij knipoogde zelfs niet.

„Jij hebt kruit in Barts pijp gedaan met de bedoeling hem een ongeluk te berokkenen of voor het minst, hem een doodsschrik op het lijf te jagen?” De stem van de boerin klonk als naar gewoonte scherp en driftig, toen ze Frans deze vraag stelde, maar hij werd er niet in het minst door van zijn stuk gebracht en ogenblikkelijk was hij met zijn antwoord gereed.

„Mag ik ook vragen, vrouw, wie er gezien heeft dat ik kruit in Barts pijp gedaan heb? Want iemand moet het dan toch gezien hebben, anders kan men mij er niet zo maar van beschuldigen”.

En dan zich tot Bart wendende, zei hij: „Heb jij het soms gezien, Bart?”

„Gezien, gezien”, zei Bart, „neen, gezien heb ik het natuurlijk niet, dan zou ik niet zo gek zijn geweest om de pijp aan te steken, maar . . .”

„O”, zei Frans met een langgerekte klank, „dus gezien heb je het niet; nu dan heb je zeker ook niet gezien, wie laatst mijn klompen vol met ijskoud water gegoten heeft, zodat ik met kletsnatte voeten naar bed moest”.

Nu keek de boerin Bart strak aan en deze was niet zo gevat en koelbloedig als de Vleermuis; hij werd rood tot achter de oren en mompelde een bedreiging aan het adres van de Vleermuis.

„Ik zal jullie eens gauw wat zeggen”, sprak de boerin, „laat voortaan die jongen met rust, als je tenminste nog langer op Otterhoeve wilt blijven, en jij, Frans Veder, jij bent hier uit medelijden opgenomen; 't zou je beter staan iets te kunnen verdragen inplaats van je zelf maar steeds te wreken en door je onbezonnen grappen ons in gevaar te brengen. Houd het je voor gezegd: als je het hier te bont maakt, ga je al heel gauw naar een weeshuis, dáár zal men je wel klein krijgen . . .”

Met verheffing van stem, luid en toornig, zoals haar gewoonte was, had de boerin gesproken en nu draaide ze zich om en verliet het boenhok, de deur hard achter zich dichtslaande.

„Ellendige Vleermuis, jij hebt me daar weer wat berokkend”, beet Bart de jongen nog toe, maar deze bekommerde zich niet veel om de toorn van de stalknecht en een ogenblik daarna speelde hij weer op het eenzame koude erf met de hofhond.

Maar van harte ging het toch niet meer, want de boerin had hem bedreigd met het weeshuis en daarvoor was Frans bang, doodsbang.

Maar al te dikwijls had hij in R. de ouderloze kinderen door de straten zien lopen, gekleed in hun eigenaardige pakjes. Hij herinnerde zich nog heel goed, dat moeder altijd zo'n innig medelijden met hen had en placht te zeggen: „Ach Fransje, die stakkerds hebben geen vader of moeder meer en nu zijn ze allen bij elkander in één groot huis; zul je nooit een weeskind plagen of kwaad doen?”

Nu was hij zelf een weesjongen en werd door iedereen geplaagd.

„Anders ga je naar het weeshuis en daar zal men je wel klein krijgen”, had daar straks de boerin gezegd.

„Ja, ik weet wel wat dat klein krijgen betekent”, morde de

knaap. „De Vleermuis zou maar alles moeten goedvinden wat men met hem deed, dan zou het misschien goed zijn, maar nu ik hen, die mij te pakken nemen, met gelijke munt betaal, nu moet men mij met alle geweld klein krijgen. Met me laten sollen, dat kàn ik niet; maar dat weeshuis . . .!”

Ruw had hij de hond van zich gestoten en was toen naar binnen geslenterd, de schuurdeur in, om reeds vroeg in de avond zijn slaapplaats op te zoeken boven de paardenstal, waar hij, door geen mens gehoord of gezien, bittere tranen schreide.

Reeds lang sliepen allen op Otterhoeve, toen Frans Veder zich nog rusteloos wendde en keerde op zijn stroleger; maar ten slotte vielen hem de roodgeschreide ogen toe, terwijl hij half slapende nog mompelde: „Nooit, nooit krijgen ze mij in het weeshuis”.

Na het gebeurde met die tabakspijp hield Frans zich nog meer afgezonderd van de anderen en nooit gaf hijzelf meer aanleiding tot plagerij; doch het scheen hem niet mogelijk kwaadwilligheid, 't zij met woord of daad aan hem bedreven, onbeantwoord te laten.

Zo kwam het ook dat de Vleermuis die groene kikvors in Jans' muts gestopt had, op die bewuste zondagmorgen.

't Had ook weer zijn reden gehad, waarom Frans dat deed. Prins, de hofhond, had namelijk een vreemde marskramer gebeten en Jans beweerde dat het de schuld van de Vleermuis was, omdat deze 's avonds met de hond gespeeld en verzuimd had, het beest weer aan de ketting vast te leggen.

De boer had de marskramer met een paar gulden tevreden gesteld, maar Frans Veder liep bij deze gelegenheid een duchtige uitbrander op, hoewel hij geen schuld had. Door het rukken van het sterke dier toch was de halsband losgeraakt, maar dat wilde niemand geloven. Doch het was zoals het was; Frans had zich, getrouw aan zijn kwade gewoonte, op Jans gewroken en toen hij zich wilde gaan vermaken met vissen in het meer op die zondagnamiddag, riep de boer hem bij zich. Met de hengel

in de hand kwam Frans nader en wierp een snelle blik op het gelaat van Kees Soerenburg. Dat stond echter stroef en koud als immer.

De boer gebruikte niet veel woorden.

„Luister eens even, jongen”, zo zei hij, „je bent nu ongeveer anderhalf jaar hier en dat is voor mij lang genoeg om te weten, dat het niets met je worden kan. ’t Zal nog wel een paar weken aanlopen misschien, maar dan ga je naar een weeshuis; ’k zal er zo gauw mogelijk werk van maken”.

Frans voelde een rilling door zijn leden gaan. Hij wilde iets zeggen, doch zijn gewone onbevangenheid liet hem in de steek en reeds keerde de boer hem de rug toe en ging naar binnen om in zijn huiskamer een kop thee te drinken.

Onder het uitslurpen van zijn tweede kopje zei hij zo terloops: „’k Heb de Vleermuis gezegd dat hij binnenkort naar het weeshuis moet; ik wil niet langer last van de deugniet hebben, hij heeft telkens iets anders aan de hand”.

„’t Wordt tijd ook”, meende de boerin schamper; doch Johanna deed het pijn en op haar zachtmoedige wijze trachtte ze het voor Frans Veder op te nemen.

„Zoudt u nog niet wat geduld met hem kunnen hebben, vader? Hij doet wel veel kattedwaad, maar de anderen kunnen hem ook nooit met rust laten. Laatst heb ik u zelf horen zeggen, hoe goed en zorgzaam hij voor het vee is. Van Arie Balsem krijgt hij echter nooit een goed woord”.

„’k Heb nu lang genoeg geduld met hem gehad, Hanneke en nu wil ik niet langer dat gehaspel om me heen hebben. Als hij in het dorp komt, vecht hij met de jongens en hier op de hoeve ligt hij geregeld met de meiden zowel als met de knechts overhoop. Daarbij komt nog dat hij, als men boos hem maakt, letterlijk tot alles in staat is; denk maar eens aan die geschiedenis met dat kruut in Barts pijp.

Neen, neen, Hanneke, de Vleermuis moet weg, voordat hij me hier de boel in brand steekt, of een van ons een ongeluk

berokkent, 'k zal er zo gauw mogelijk werk van maken".

Buiten broeide het in de lucht en de hitte werd nog drukken-der; 't zou wel uitkomen zoals Kees Soerenburg het vanmorgen voor kerktijd voorspeld had, want uit het zuid-oosten kwam een onweersbui snel opzetten.

Frans Veder dwaalde inmiddels met de hengel op de schouder door het veld.

Hij liep onder de knotwilgen, langs de sloot, die naar het meer en de bossen van het landgoed Ludenhove heenvoerde.

Langzaam slenterde hij voort, zonder ook in het minst acht te slaan op het steeds donkerder worden van de lucht. Het dreigende onweer verschrikte de Vleermuis niet en het naderend oproer in de natuur kon zijn gedachten niet afleiden van dat éne.

„'t Kan nog wel een paar weken aanlopen, doch dan ga je naar een weeshuis", had boer Kees gezegd en daarmee had ook de boerin hem bedreigd, toen hij Barts pijp met kruit had gevuld. Het dreigement van de boerin had hem wel doen schrikken maar daarbij was het ook gebleven; nu boer Kees het hem zelf gezegd had, wist Frans dat zijn vertrek naar de plaats, die hij als een soort tuchthuis beschouwde, slechts een kwestie van korte tijd was.

In de verte begon de donder te rommelen en thans keek de Vleermuis even naar de hemel boven hem.

Het leek wel of er een donker gordijn langs het strakke blauw van de lucht getrokken werd en dat gordijn had reeds bijna de naar het westen neigende zon bereikt, maar thans scheurde een felle bliksemstraal het duistere zwerk en een zware donderslag deed de aarde dreunen.

Al wat leeft zocht berging voor het naderend noodweer, de mensen in hun huizen, het pluimvee in hun hokken en de koeien in de weiden scholen angstig bij elkaar en bogen de gehoornde koppen over de sloot.

Met fluitende wiekslag scheerde een zwerm eenden over

Frans heen en wierp zich hals over kop in de brede rietzoom, welke het kleine meer aan deze zijde omboorde.

Nu bleef de Vleermuis een ogenblik staan. Zou hij terugkeren naar Otterhoeve? Neen, dat wilde hij niet; de mensen daar waren hem hatelijk gezind en de jongen had de eenzaamheid lief.

Vroeger, toen hij als kind door de straten van de stad waar hij woonde zwierf, was hij steeds alleen geweest en in de wriemelende mensenmassa der drukste straten kon het kind zich soms plotseling zo geheel alléén gevoelen.

Dan zocht hij de bovenkamer in de achterbuurt op en daar vond hij moeder en moeders liefde verwarmde toch zijn arm, weerbarstig kinderhart, ondanks de ellendige, kommervolle omstandigheden, waarin zij destijds verkeerden.

Aan deze dingen dacht thans Frans Veder en zijn oog werd vochtig.

In deze wereld bestond voor hem geen hart meer, dat in liefde voor hem klopte. Allen waren tegen hem en hij was tegen allen.

„God zal je niet verlaten”, was moeders laatste woord geweest. Zou dat waar zijn?

Waarom moest hij zich ook altijd zo tegen iedereen verzetten? Daarvoor had moeder hem immers zo dikwijls gewaarschuwd.

Zou hij teruggaan naar Otterhoeve en morgen de boer vergiffenis vragen voor alles wat hij op de hoeve had misdaan?

Misschien mocht hij dan wel op de plaats blijven, hij zorgde toch goed voor het vee en hij was niet te lui om te werken ook; dat wist de boer wel. En als hij dan beterschap beloofde — misschien behoefde hij dan niet naar dat weeshuis . . .

Thans barstte de bui los met volle kracht; een rukwind hilde over de vlakke en al korter volgden donderslagen en bliksemvuur elkander op.

't Werd donker, angstwekkend donker op het eenzame veld en de eerste zware regendroppels, door mens en dier zo lang

verwacht en gewenst, begounen te vallen, aanvankelijk nog maar langzaam, doch Frans wist wel dat het zou gaan gieten.

Even schrok hij op uit zijn gepeins en wierp een snelle blik om zich heen.

Zou hij teruggaan naar Otterhoeve en zich bij de anderen voegen? Of zou hij het noodweer trotseren hier in 't open veld?

Aan zijn plunje was niet veel te bederven. Hoewel het zondag was, had hij toch zijn beste pak niet aan; dat lag netjes opgevouwen in zijn kist.

Dat kwam zo. De eerste zondag, die hij doorbracht op Otterhoeve, had hij zich des morgens netjes aangekleed, omdat hij dacht dat de boer hem mee zou nemen naar de kerk, doch Soerenburg was met de boerin en zijn dochtertje langs hem heengegaan zonder de jongen met een blik te verwaardigen.

Toen waren Rinus en Bart naar buiten gekomen om in het dorp bij een kruik bier te gaan kruisjassen en de beide jonge kerels hadden hun spotlust ten koste van de Vleermuis botgevierd en gevraagd of hij vanmorgen soms preken moest.

Toen was Frans naar de schuur gegaan en had zijn net pakje, waaraan moeder haar zuinig bewaarde spaarduitjes had besteed, weer opgeborgen, doch geen menselijk oog had de tranen gezien, die neerdruppelden op zijn kist.

Sinds die dag had hij zijn zondagse kleren niet meer gedragen en als voortaan de kerkklok luidde, ging de Vleermuis het veld in, waar de koeien van Kees Soerenburg de domme koppen naar hem toekeerden en de paarden zijn fluitje kenden en snuivend kwamen aandraven. Of hij trok, na over de sloot te zijn gesprongen, in de schaduw van het wilde struikgewas aan de oever, hemd en broek uit en ging naar hartelust zwemmen en duiken in het meer, iets dat niemand anders durfde doen, want het was er peilloos diep en er groeiden veel voor de zwemmer zo gevaarlijke waterplanten.

Ook thans had Frans niet veel meer aan het lijf dan hemd en broek, dus om zijn kleren bekommerde hij zich niet. Voor de

storm echter, die straks met ontembare kracht zou losbreken, wilde de Vleermuis dekking zoeken; doch niet op Otterhoeve.

Nog even liep hij snel langs de knotwilgen aan de slootkant en stond toen stil.

Nu liep hij achteruit en met een flinke aanloop sprong hij over de brede sloot, om onmiddellijk aan de overkant in het kreupelhout te dringen.

Voor ieder ander zou het een moeilijk terrein geweest zijn, doch Frans Veder kende iedere struik en zijn soepel lichaam gleed vlug en snel door de dicht ineengegroeide takken, totdat hij de rand van het meer had bereikt.

Dicht bij de oever stond een reusachtige knotwilg, tenminste reusachtig van omvang en hier was de plek, waar de Vleermuis een schuilplaats vond tegen het thans met volle kracht losbarstend noodweer.

De boom was namelijk bijna geheel hol en door de opening, aan de naar het meer toegekeerde zijde, kroop Frans naar binnen.

Hier voelde de jongen zich volkomen veilig. Boven hem en om hem heen raasde en brulde de stormwind, rolde de donder en flitste het bliksemvuur, terwijl uit het donkere zwerk de regen in stromen neerplaste.

Frans was niet bang. Waarvoor zou hij ook bang zijn?

Mensen zoals bijvoorbeeld boer Kees, ja, die konden wel bang zijn, zij hadden zoveel te verliezen.

Het hemelvuur kon hun vee in de weide treffen, hun hoeve in brand steken, het kon vrouw of kinderen doden, kortom zij bezaten zo veel, dat hun lief was en waaraan hun hart hing. Maar hij, de Vleermuis, waarvoor zou hij bang zijn?

Als moeder nog leefde zou het een ander geval geweest zijn; maar dan had hij ook geen schuilplaats behoeven te zoeken in een holle boom en dan dreigde hem ook het weeshuis niet. O dat weeshuis, hoe beklemde de gedachte daaraan zijn ziel!

Als dáár de mensen hem hoonden en treiterden, en hij zich

zou verzetten, wel, dan zou men hem opsluiten. Boer Kees had immers zelf gezegd dat men hem daar wel klein zou krijgen.

't Was wel een hevige onweersbui; het vuur was bijna niet van de hemel en Frans vergat voor een ogenblik zijn verdriet door het indrukwekkende schouwspel, dat iedere straal van het hemelvuur deed opdagen voor zijn oog; bij dat licht blonk het donkere water van het meer met toverachtige glans en aan de overzijde, boven de kruinen der beuken en eiken, schitterden de met leien gedekte torentjes van het oude landgoed Ludenhove als waren zij van gloeiend koper. Doch reeds begon het lichten te verflauwen en de donder rolde met langere tussenpozen door het luchtruim.

Regenen deed het bijna niet meer en de nog krachtige wind blies scheuren in het donkere zwerk en joeg de wolken voor zich uit.

Frans Veder bemerkte langzamerhand wel dat zijn schuilplaats toch niet veel gemakken bood; zijn rug en knieën deden tenminste door de aanraking met het knoestige hout pijn en de beperkte ruimte in de holle boom noodzaakte hem steeds in dezelfde houding te blijven staan.

Even stak de Vleermuis het hoofd door de spleet naar buiten en snoof met welbehagen de frisse lucht in.

Nog een ogenblik toefde hij aan de oever van het meer, nadat hij uit de knotwilg gekropen was.

't Werd allengs lichter en helderder om hem heen en zie, daar kwam de zon weer van achter de voorbijjagende wolken te voorschijn, waardoor de woelige oppervlakte van het meer als het ware met gouden sprankels bezaaid werd.

Frans kreeg honger, maar hij kon op de tijd van de koffieboterhammen niet meer thuis zijn; dat hinderde echter niet, want Jans liet altijd des zondagsmiddags zijn portie op de tafel in het boenhok staan. Als Frans ging vissen, kwam hij meestal over tijd thuis.

Op zijn gemak bleef hij nog enige ogenblikken naar het gol-

vende water kijken en vermaakte zich met het dartele spel van de goudkleurige golfjes, die zo gezellig klotsen tegen het hoge rietgewas aan de andere oever. Toen keerde hij zich om en traag en met tegenzin ondernam hij de terugweg naar huis.

't Duurde thans vrij lang eer hij voor de sloot stond, die tussen het kreupelhout en de weide van Kees Soerenburg de afscheiding vormde. Hier was hij weer bij de plek, waar hij over de sloot was gesprongen en aan de overzijde in het gras lag zijn hengel. Spoedig had hij zijn spullen bij elkaar en de trek in zijn boterham deed hem zijn stap verhaasten. Toen hij echter in het boenhok kwam, stond zijn boterham niet op de witgeschuurde tafel.

„Zou Jans misschien zó boos zijn om dat geval met die kikvors, dat ze mijn eten niet gereed heeft willen zetten? Dat zou toch gemeen zijn”, mompelde Frans.

Daar hoorde hij opeens de stem van Jans in de achterkamer. Ze zong een oud wijsje en Frans dacht: „Ze is nogal in haar schik; 'k zal maar eens gaan horen, hoe het met mijn boterhammen zit.”

Zorgvuldig veegde hij zijn blote voeten af op de schone deuil, die voor de keukendeur lag en onhoorbaar ging hij de keuken door, waar hij zó plotseling voor Jans verscheen, dat deze de woorden van haar treurig liedje inslikte en haar toch al zo rode wangen van schrik nog veel roder werden.

„Waar is mijn eten?” vroeg de jongen kortaf.

„O jou ellendige Vleermuis!” beet Jans hem toe, zodra ze weer de macht over haar spraakvermogen had teruggekregen, „jij bezorgt me nog eens een ongeluk; dat is nu vandaag voor de tweede maal, dat je me zo laat schrikken, maar . . .”

„Je bent ook zo bang als een wezel”, viel Frans haar in de rede, „je mag wel oppassen niet te schrikken, als je in de spiegel kijkt! Zeg me liever, waar mijn koffiebiterhammen zijn”.

Op dit ogenblik werd de gangdeur geopend en Johanna kwam, het boek, waarin ze had zitten lezen nog in de hand, binnen.

„Wat is er, Jans?“ zei ze en haar grote ogen staarden de verbolgen dienstmaagd vragend aan. „Een ogenblik geleden hoorde ik je nog zo vrolijk zingen en ben je nu weer met Frans aan 't kibbelen?“

„Die rakker berokkent ons niet anders dan ellende en moeite“, antwoordde Jans driftig. „De hele middag, in een noodweer, waarin geen fatsoenlijk mens buiten de deur komt, zwerft me die vagebond door het veld, om dan plotseling, zonder dat ik iets van hem hoor of zie, vlak voor me te verschijnen als een boze geest . . .“

Johanna glimlachte om de toorn van Jans, maar toch had die jongen, met zijn weelderig krulhaar en schitterende ogen, iets over zich dat het kind de schrik van Jans enigszins deed begrijpen. Waarom deed hij ook altijd zo vreemd en ongewoon?

„Ben je alleen zo zachtjes naar binnen komen sluipen om Jans te verschrikken, Frans?“ vroeg Johanna en in haar zachte stem klonk een lichte toon van verwijt, die door de jongen zeer goed werd verstaan.

Die toon krenkte de lichtgeraakte knaap en in de bitterheid van zijn gemoed gaf hij weer een scherp antwoord.

„Ik ben hier gekomen om Jans te vragen, waar ik mijn boterhammen vinden kan; op de tafel in het boenhok stonden ze niet. Ik ben ook niet zacht naar binnen geslopen, maar op mijn voeten naar binnen komen lopen; 't is niet mijn schuld, dat die domme gans overal van schrikt“.

„Hoor je 't nu zelf eens, Johanna, hoe die rekel te keer gaat“, riep Jans boos uit; „nu scheldt hij me weer voor een domme gans uit! Maar je boterhammen zul je nu niet hebben hoor, leijke Vleermuis. De vrouw heeft me zelf gezegd dat, wie met etenstijd niet present is, niet op brood hoeft te rekenen; nou weet je 't . . .“

„Kom, kom, Jans, dat mag niet hoor, zó heeft moeder het niet bedoeld; geef Frans zijn boterhammen maar“.

Zonder een enkel woord te spreken, keerde Frans Veder zich

om en ging de deur uit. Terwijl hij met tranen van woede in de ogen de schuur inliep, hoorde hij Johanna's zachte stem nog zeggen:

„Maar Jans, de arme jongen heeft honger . . .”

Een uur later, toen de Vleermuis in de schemering vol wrok en bitterheid zijn slaappleats opzocht, vond hij drie dikke boterhammen, in papier gewikkeld, op zijn groene kist.

Was er dan toch één op de rijke Otterhoeve, die de Vleermuis niet vijandig gezind was?

En die boterham, door Kees Soerenburgs dochter heimelijk op zijn kist gelegd, verdreef uit het hart van Frans Veder de duivel, die hem aanhitste tot wraakzucht, tot vergelding oefenen op allen, op Soerenburg in de eerste plaats; hij zou zich anders zeker gewroken hebben, desnoods . . .

Allen waren immers tegen hem, hij moest zich verdedigen tegen allen.

VI. OP DE VLUCHT

't Scheen wel alsof met die laatste, hevige donderbui de zomer zijn afscheid had genomen. Het bleef regenen en waaien; hoewel september nog maar even over de helft was, dreef de stormwind reeds tal van gele bladeren voor zich uit.

De laatste paar dagen echter had het wel hard gewaaid, doch regen was er niet meer gevallen en nu was ook de wind gaan liggen en had plaats gemaakt voor een dichte, grijze nevel, die aan alle zijden het landschap overdekte.

Weer was het zondagmiddag en weer treffen we Frans Veder aan met de hengel op de schouder en een in een zakdoek geknoopt pakje aan de hand in het veld, op weg naar het meer.

Doch nu slentert hij niet op zijn gemak langs de sloot onder

de knotwilgen. Doelbewust en met vlugge, snelle passen vervolgde hij zijn weg over het vochtige gras der weide.

Gisterenavond had boer Kees hem gezegd dat hij aanstaande maandag naar het weeshuis te H. zou worden gebracht; de boer had alles in orde gemaakt en nu zou Arie Balsem hem maandagmorgen met het wagentje naar H. brengen.

Uren lang had de knaap gisterenavond op zijn stroleger liggen peinzen wat hem te doen stond om het hem dreigende gevaar te ontgaan. Het ene plan voor en het andere na werd gemaakt en weer als onuitvoerbaar verworpen.

Eindelijk was hij tot een besluit gekomen; toen werd het rustiger in het gemoed van de verstotene. De Vleermuis dommelde in op zijn stroleger om er zijn laatste nacht door te brengen; dit stond thans vast bij hem, dat hij nooit meer zou slapen in de schuur van Otterhoeve.

Toen hij gisterenavond zo lag te peinzen en te tobben, was het hem te binnen geschoten dat hij indertijd zijn vader eens had horen vertellen van een arme negerjongen, die, verscholen tussen de lading van een zeeschip, eerst was ontdekt toen men in volle zee was.

Men had de zwarte, die uitgehongerd was, te eten gegeven en, daar het bleek dat hij gewillig was en werken wilde, had de kapitein hem maar bij zich aan boord gehouden.

Wat die negerjongen gedaan had, kon ook hij doen; waarom niet? De vraag was alleen maar, hoe van Otterhoeve weg te komen en hoe, zonder achterhaald te worden, een havenplaats te bereiken.

Hij kwam op het denkbeeld, zijn weg te nemen over het veld, om dan door het kreupelhout langs het meer het bos te bereiken, dat het landgoed Ludenhove aan deze zijde begrensdde.

Eenmaal in het bos zijnde, was hij er tamelijk zeker van, niemand te zullen ontmoeten. Hij had kort geleden horen vertellen dat slechts de oude rentmeester en enige bedienden op

Ludenhove vertoefden, omdat de baron en zijn vrouw de winter in het warme zuiden doorbrachten.

Frans had met opzet zijn hengel meegenomen en expres was hij, toen hij daarstraks de hoeve verliet, het raam van de keuken voorbijgegaan, maar hij was er zó langs gelopen dat, als iemand hem opmerkte, men niet de rode zakdoek zien kon, die hij in de linkerhand droeg.

Frans Veder wist dat Jans hem gezien had en als er nu vanavond soms naar hem gevraagd werd, wekte het geen verwondering als hij op etenstijd niet thuis was.

Steeds dichterbij werd de nevel en hij versnelde zijn pas; vóór het geheel donker was, hoopte hij diep in het bos te zijn.

Nu was hij bij de plek, waar hij de vorige keer over de sloot sprong.

Even mat zijn scherp oog de afstand, maar toen hij een aanloop wilde nemen voor de sprong, aarzelde de Vleermuis.

„Neen”, mompelde hij, met een blik op zijn vetleren schoenen, „ik moet zorgen, geen natte, bemodderde schoenen te krijgen; dat zou maar in de gaten lopen”.

Vlug trok hij kousen en schoenen uit en, in elke schoen een kous stoppend, wierp hij ze over de sloot in de struiken; zijn hengel volgde de zelfde weg benevens de volgepakte rode zakdoek. Nu stroopte hij zijn oude, gescheurde broek zo hoog mogelijk op en met een vlugge sprong bereikte hij wel de overkant, doch hij zakte nog tot over de enkels in de modder van de drassige slootkant. Daarover bekommerde Frans zich echter niet; met de schoenen in de ene en de hengel in de andere hand bereikte hij de holle knotwilg aan de oever van het meer. Hier legde de jongen zijn hengel aan de kant en voorzichtig langs de nogal steile, met mos begroeide oever zich latende afzakken, spoelde hij met zorg de voeten in het kille, donkere water van het meer. Een duidelijk spoor van zwarte modder wees de plek aan, waar hij was afgeklommen. Toen hij weer boven op de

kant naast de knotwilg stond nam de Vleermuis zijn oude pet en wierp die op de grond naast zijn hengel.

„Zie zo”, mompelde de jongen bitter, „als ze het mogelijk in hun hoofd krijgen om me te gaan zoeken en ze komen hier, dan kunnen ze denken dat de Vleermuis verdronken is in het meer. Ze zullen wel blij zijn op Otterhoeve, dat ze nu voorgoed van hem af zijn”.

Flauw ritselde een windje door de takken van de oude knotwilg en tal van reeds gele blaadjes vielen neer.

't Werd kil in die dikke mist, terwijl de avond begon te vallen. Een huivering voer de arme verschoppeling door de leden, doch hij scheen moeilijk te kunnen scheiden van de oude knotwilg. Dit plekje, waar nooit iemand kwam, was hem dierbaar. Hier was hij alléén, alleen met zijn verbitterd gemoed; alleen met zijn wraakzucht en dorst naar vrijheid, maar ook alleen met de gedachten aan zijn moeder en zijn verloren tehuis.

Zou hij het dorp, zou hij Otterhoeve, zou hij moeders huisje en moeders graf wel ooit weerzien? Hij wilde immers weg, ver weg, over de wijde zee?

Een traan brandde in zijn oog en rolde over zijn frisse, bruine wang.

Nu hij op het punt stond deze plaats te ontvluchten, gevoelde hij toch dat er nog veel was, dat hem trok.

„De mensen waren me hier allen vijandig, allen schuwden de Vleermuis”, zo klonk het in zijn hart.

En die mensen dan, die hem bij zich in huis genomen hadden, toen het lijk van moeder nog boven aarde stond; die goede oude vrouw, die zijn moeder in de laatste bange uren zo trouw bijstond? Neen, die mensen waren hem niet vijandig geweest. En dan Johanna van boer Kees! Niemand anders dan zij kon die boterhammen op zijn kist hebben gelegd, dat stond vast; want toen hij op die zondagavond nijdig het boenhok was uitgelopen, hoorde hij toch nog duidelijk die toon van medelijden klinken in haar zachte stem, toen ze de verbolgen meid toe-

voegde: „Maar Jans, die arme jongen heeft honger ...”

Op dit ogenblik was er een stem in het hart van Frans Veder, die hem beschuldigde dat hij veel van het op Otterhoeve onder-vonden leed aan zichzelf te wijten had, maar opnieuw werd die stem het zwijgen opgelegd door een andere.

„Ik deed toch nooit iemand kwaad, die mij met vrede liet! Waarom konden die anderen niet goed tegen mij zijn evenals Hanneke?”

Plotseling vermande de Vleermuis zich. Wat hielp het, of hij al stond te kniezen; wat voorbij was, was voorbij en naar 't weeshuis wilde hij niet. En daarom vooruit . . . terugkrabbelen deed de Vleermuis nooit. Nog even boog de knaap het hoofd en drukte zijn donkere krullebol tegen de ruwe stam van de knot-wilg. Een snik deed zijn schouders schokken, dan richtte hij zich met een ruk op en toen hij met vlugge stap tussen de struiken doordrong, was hij weer de vermetele, voor niets terugdeinzende Vleermuis.

Thans wilde hij door het bos van Ludenhove de andere zijde van het dorp bereiken, waar een weg door het ruime, open veld naar de straatweg voerde. Hij ging op weg, maar raakte in de duisternis al spoedig het spoor bijster. Met zijn gewone vastberadenheid bleef hij echter net zo lang doorlopen, totdat hij buiten het bos kwam.

Dwars door weidevelden en bouwland stapte hij maar steeds op goed geluk door, slechts hierop bedacht, zover mogelijk van Otterhoeve weg te komen.

Toen de dag aanbrak en de grauwe nevel een ogenblik weg-trok, was hij op hem volkomen onbekend terrein. Na een poos opmerkzaam te hebben rondgekeken, bespeurde zijn scherp jongensoog achter hoog geboomte een torenspits; daar moest dus een dorp liggen.

Nu lag het in zijn bedoeling om zoveel mogelijk ongezien de grote stad A. te bereiken; daarom wilde hij zich overdag schuil houden, om, zodra het donker viel, zijn weg weer te vervolgen.

Verlangend keek hij rond of er ergens een geschikt plekje zou te vinden zijn, waar hij zich kon verbergen en uitrusten van de vermoeienis van de afgelopen nacht.

Daar bespeurde hij in de verte, op een stuk pas omgeploegd bouwland, iets dat hem wel geschikt leek voor zijn doel. Daarvoor moest hij de landweg, waarop hij nu stond, weer verlaten en over een sloot springen.

Frans aarzelde nooit lang, doch de sprong gelukte maar net. „k Word moe”, mompelde de knaap en de weg door het ruwe bouwland begon hem zwaar te vallen.

Het voorwerp, dat de aandacht van de Vleermuis getrokken had, was een zogenaamd tuighok, dat de boerenknechts gebruiken om hun paardetuigen op te bergen.

Toen hij zag dat het leeg was, kroop hij er onmiddellijk onder.

De jongen was niet zo groot, dus kon hij zich in zijn volle lengte uitstrekken op de vochtige aarde. Met de rode zakdoek, waarin hij zijn zondagse pakje had geknoot, onder het hoofd, sliep hij bijna onmiddellijk in.

Hoe lang hij wel geslapen had, wist hij niet, doch hij werd wakker van honger.

De arme jongen gevoelde zich flauw en stijf, terwijl de koude hem deed bibberen. Voorzichtig tilde hij het tuighok aan één kant omhoog en juist op dat moment hoorde hij in de verte een torenklok twee uur slaan.

't Was niet meer zo mistig als het geweest was, doch de lucht was donker en dik, terwijl een gure wind met korte vlagen over het wijde veld streek. Frans zag slechts een eenzame kar, die hortend door de diepe wagensporen van de landweg voortsukkelde en op het veld bespeurde hij een boerenknecht, die aan het ploegen was.

Hij liet het tuighok weer zakken; hier zat hij tenminste nog tegen de wind beschut. Met de hand in de broekzak tastend, haalde hij een dikke boterham te voorschijn.

Het uitgedroogde stuk brood was gauw genoeg opgegeten

en de jongen haalde een tweede voor de dag, doch toen hij er de witte, sterke tanden wilde inzetten, aarzelde hij even.

Twee boterhammen had hij van Otterhoeve meegenomen en daaruit bestond zijn gehele proviand.

„Als ik ze nu allebei opeet en ik krijg weer honger, wat dan?” redeneerde hij, en een ogenblik wist hij niet wat te doen. Zijn aarzeling duurde echter niet lang.

„Wat zou het!” mompelde hij, „er zitten overal appels en peren aan de bomen, dus van honger sterven zal ik niet”, en meteen zette hij zijn tanden in zijn tweede en laatste boterham, die spoedig de weg van de eerste was gevolgd.

Toen ging Fraus maar weer liggen en zijn sombere, neerslachtige stemming dreef de arme zwerver de tranen in de ogen.

Traag kropen de uren voorbij en toen eindelijk de schemering neerdaalde op het eenzame veld, kroop Frans Veder uit zijn hok.

In de verte zag hij de man, die de dag had doorgebracht met ploegen, het veld verlaten. De man had zijn beide ploegpaarden aan elkander vastgebonden en zat zijdelings op het voorste. Toen Frans goed toekeek, zag hij duidelijk de rookwolkjes kringelen uit zijn pijp. Die keerde na afloop van zijn eerlijk dagwerk tevreden huiswaarts; die man had natuurlijk een tehuis, maar hij, waar zou hij terecht komen?

Nog een kwartiertje wilde de jongen wachten, het was nog niet geheel donker; die tijd besteedde hij om zich zoveel mogelijk op te knappen. Hoe jong en onervaren Frans ook was, hij begreep toch zeer goed dat hij in zijn vuile, haveloze plunje eerder aanleiding tot argwaan zou geven dan wanneer hij fatsoenlijk gekleed was.

En argwaan opwekken kon leiden tot navraag en onderzoek en dat kon wel eens uitlopen op terugzending naar Otterhoeve, waar het weeshuis dreigde.

Vlug trok Frans zijn gescheurde, vuile broek uit en haalde uit zijn rode zakdoek het zo zorgvuldig bewaarde zondagse pak.

Nu met een handvol half verdord gras de schoenen zo goed

mogelijk schoongemaakt; zijn mooie pet, die hij slechts een paar keer had opgehad, vast op zijn bruine kroeskop gedrukt; de oude kleren weer in de zakdoek geknoot; en thans was de Vleermuis gereed om zijn zwerftocht te vervolgen.

Maar waarheen? Was hij in de goede richting naar A. of ging hij mogelijk de verkeerde kant uit? Op deze vragen had Frans geen antwoord; hoofdzaak was, zich zover mogelijk van Otterhoeve te verwijderen. Als de gelegenheid gunstig was, zou hij deze of gene wel eens naar de weg vragen.

De hoofdstraat, die hij thans volgde, liep midden door een groot dorp, doch de vensters der huizen waren overal gesloten en de weinige mensen, die hij op de dorpsstraat tegenkwam, namen niet de minste notitie van de snel voortstappende jongen.

De gehele nacht liep Frans Veder door dorpen en langs landwegen en steeds meer knaagde de honger; langzamerhand deed de vermoeienis zijn knieën knikken.

Zijn dorst kon hij voldoende lessen, want water was er genoeg in de sloten langs de wegen, doch het wilde hem maar niet gelukken, iets eetbaars machtig te worden.

Twee keer had hij een poging daartoe aangewend, eens door te trachten appels te plukken in een grote boomgaard. Of men de vruchten echter reeds had binnengehaald, of dat Frans ze in het stikdonker van de nacht niet vinden kon, een feit was en bleef het, dat de jongen de boomgaard verliet zonder een enkele vrucht te hebben buitgemaakt.

Voor de tweede keer probeerde hij het, door op een hek te klimmen dat voor het erf van een mooie boerderij tot afsluiting diende.

Drie of vier perebomen stonden op een rij, dicht langs de voormuur; ondanks de duisternis zag Frans dat ze vol hingen met peren. Toen hij echter tegen de ijzeren spijlen van het hek opklom, hoorde hij plotseling het zware, dreigende brommen van een grote waakhond.

De Vleermuis knarste met de tanden, doch de vrees van betrapte te worden dreef hem weer verder.

Nu werd de toestand van Frans Veder, hoe moedig en taai hij ook was, wanhopig. Zou hij dan nooit de talloze lichten van de grote stad zien opdoemen uit de duisternis van de sombere nacht?

Verlangend zag de arme jongen uit naar een plaatsje, waar hij zich voor de komende dag verbergen kon, want zijn voeten deden hem pijn, maar eerst en vóór alles moest hij eten; het knagen van de honger bracht alle andere gedachten tot zwijgen.

Vrees kende de Vleermuis niet en de duisternis, hoe diep ook, joeg hem geen angst aan; maar de onbekendheid met het terrein en het blindelings voortlopen zonder te weten of hij het doel van zijn tocht wel naderbij kwam, dat was het, wat de zwerver begon te beklemmen en aan het welslagen van zijn roekeloze onderneming deed wanhopen.

Hierbij kwam nog dat de omgeving, waar hij thans was, dichter bebouwd was. Rechts en links van de straatweg stonden huizen, soms in lange rijen en dan weer afzonderlijk.

Frans liep met de schoenen in de hand, om zijn voetstap onhoorbaar te maken en hij kwam op de straatweg ook gemakkelijker op blote voeten vooruit dan met schoenen aan; op Otterhoeve liep hij in de zomer altijd blootsvoets.

Reeds een paar keer had hij zich deze nacht schuil gehouden, als hij de regelmatige pas hoorde van een veldwachter of nachtwacht, die zijn ronde deed, maar lang zou het niet meer duren of er zouden meer mersen op de been komen en als straks de dag aanbrak, moest hij een schuilplaats gevonden hebben, anders liep het stellig mis, dat stond bij hem vast.

Als een hongerige wolf sloop hij langs de huizen en zijn scherpe ogen trachtten de duisternis te doorboren.

Opeens bleef hij staan. Vlak voor hem rees een groot, vierkant gebouw op, dat van de straatweg was gescheiden door een

ijzeren hek en een ter weerszijden aansluitende dichte doornhaag.

Frans loerde door het traliwerk van het hek, met het gezicht tegen het koude ijzer gedrukt. Zover de duisternis het toeliet, bespeurde hij dat om het huis gras en bloemperken, en verderop, achter het gebouw, zich bomen bevonden, daar zag hij tenminste een hoge, donkere massa.

„Zou ik het wagen?” mompelde de jongen, „als er maar niet weer een waakhond is, want dan ben ik het kind van de rekening”.

Vijf slagen dreunden van een torenklok; nog een uur, dan brak de dag aan.

„’t Moet”, besliste de Vleermuis, „en als ik gesnapt word, bijt ik liever mijn tong af, dan dat ik zeg, wie ik ben en van waar ik kom. Laten ze dan maar met me doen wat ze willen”.

Onmiddellijk begon hij nu zijn gevaarlijk plan te volvoeren.

Voorzichtig schoof hij eerst zijn schoenen tussen de spijlen van het hek door en klom er dan vlug en geruisloos tegenop. ’t Was voor een rakker als hij geen moeilijk werk; ’t waren maar rechte spijlen met twee dwarsregels aan elkaar verbonden en van boven voorzien van vergulde speerpunten; dus zat hij er in een ogenblik bovenop. Toen wachtte hij enige minuten, maar geen verdacht geluid verbrak de stilte; daarop liet hij zich zakken en, met de schoenen in de hand, sloop hij kort langs de heg, zich zo ver mogelijk van het huis verwijderd houdende, snel maar voorzichtig voort, ten einde zo gauw mogelijk het beschermende geboomte te bereiken.

De heg strekte zich uit tot vlak aan de kant van een brede, diepe sloot; Frans zag het zwarte water kabbelen als de gure wind er overheen streek.

„Komt er dan nooit een einde aan die sloot”, mompelde de zwerver wanhopig en een flauw, duizelig gevoel belette hem een ogenblik het verder gaan.

Frans Veder waggelde op zijn benen van honger en ver-

moeienis en of hij wilde of niet, hij zonk neer in het lange, verlepte gras, dat langs de slootkant groeide.

Van de tijd gaf hij zich geen rekenschap meer en of hij geslapen had, wist hij ook niet, doch het geratel van op de straatweg rijdende voertuigen deed hem plotseling opschrikken.

't Was vol licht, maar of het nog in de morgen of verder op de dag was, kon hij zo spoedig niet bepalen en 't was hem op dit ogenblik ook vrij onverschillig.

Hij gevoelde zich ellendig en moedeloos; zou hij zijn plan om zich in een schip te verschuilen maar als onuitvoerbaar opgeven en gaan bedelen om een stuk brood aan het grote huis, waarvan hij juist het dak kon zien uitsteken boven de rij aalbesstruiken, waar hij toevallig achter was neergezonken?

Doch de mensen waren hem immers altijd zo vijandig! Maar eten moest hij, voor hij er aan kon denken, zich te verbergen. Daarom thans maar eerst de omtrek verkend en dan op voedsel uit! Er mocht dan van komen wat er van komen wilde!

Moeizaam richtte hij zich op; hij was stijf en al zijn ledematen deden hem pijn, terwijl zijn tanden op elkander klapperden van koude; intussen gluurden zijn scherpe ogen opmerkzaam rond.

Vóór hem strekte zich een tamelijk breed stuk moestuin uit en daarvoor lag het door bloembedden, heesters en grasveld omringde herenhuis.

Zoals Frans thans stond, keek hij tegen de achterzijde van het gebouw.

Op het grasveld, een tiental meters van het huis verwijderd, bevond zich een tamelijk grote schuur, en daarnaast een groen geschilderd gebouwtje, waarvan het onderste gedeelte als kippenhok en het bovenste als duiventil dienst deed.

Het plan van de Vleermuis stond alvast: hij wilde trachten, het kippenhok te bereiken. Behoedzaam sloop hij nader, steeds zorgend zich zoveel mogelijk achter heesters of ander gewas gedekt te houden.

Plotseling hurkte hij ineem; een oude man kwam op zijn gemak met de handen op de rug het grindpad afwandelen, dat tussen het huis en het grasveld lag.

Frans Veder hield de adem in, doch de man ging de schuur binnen en, na enige minuten gewacht te hebben, zag de jongen hem er weer met een hark op de schouder uitkomen en dezelfde weg teruggaan.

Nu sloop Frans weer voorwaarts. Ongehinderd bereikte hij het kippenhok en de Vleermuis trof het, dat het deurtje aan de achterzijde was; nu kon men hem vanuit de ramen van het huis niet zien.

't Deurtje was slechts met een knip gesloten en dus kon Frans gemakkelijk genoeg naar binnen gluren.

De buit viel echter niet mee; er lagen slechts twee eieren in de nesten, doch 't was in elk geval voedsel. Met snelle greep maakte de jongen er zich meester van.

Geen minuut later had hij de schalen stukgebroken en slurpte de rauwe eieren gulzig naar binnen. Al was daarmede zijn honger nog niet gestild, hij gevoelde toch dat het hem goed deed.

Na nog even onderzocht te hebben, of er niets in zijn omgeving groeide, dat eetbaar was en hij mogelijk machtig kon worden, nam hij de terugweg in enigszins andere richting dan hij gekomen was. Aanvankelijk kon hij niets bespeuren, dat van zijn gading was. Bomen stonden er genoeg aan de overzijde van de gracht, doch dat waren, voorzover hij zien kon, hoofdzakelijk eiken, beuken en dergelijk loofhout, doch van vruchtbomen zag hij geen spoor. Om hem heen, in de moestuin, groeide op het eerste gezicht niets anders dan verschillende koolsoorten, afgewisseld door bedden andijvie, veldsla of krotten; dus niets wat de Vleermuis kon gebruiken. Maar daar viel zijn oog op ruw, lichtgroen loof; dat waren knolrapen.

Snel rukte hij er enige uit de grond, wrong er het loof af en stopte ze in zijn rode zakdoek, waarin hij zijn oude, gescheurde plunje meedroeg.

Doch Frans moest weer maken dat hij weg kwam; hij hoorde de voetstappen van de oude tuinman nader komen en wist niet beter te doen dan weer weg te kruipen tussen de aalbessenstruiken aan de slootkant.

De tuinman verwijderde zich weer spoedig en Frans maakte voorzichtig en steeds scherp om zich heen spiedend zijn knolrapen schoon in het water van de gracht.

Twee at hij er op en de twee andere, die hij nog over had, stak hij in de zak. Hoewel nu zijn grootste honger was gestild, gevoelde de arme jongen zich toch nog flauw, vermoeid en onwel.

Steeds meer werd het Frans Veder duidelijk dat het voor-nemen, waarmede hij van Otterhoeve was gevlucht, bijna niet uitvoerbaar was. Moedeloos tussen de struiken neergehurkt, overdacht hij wat hem thans te doen stond. Lang hier blijven, waar hij ieder ogenblik kon worden betrapt, leek hem gewaagd.

Het park over de gracht kon hij niet bereiken, of hij zou moeten zwemmen en dat ging niet, omdat dan zijn kleren nat en modderig zouden worden.

Op straat voor het herenhuis was naar het scheen een druk verkeer; Frans hoorde onophoudelijk het geraas van handkarren en andere voertuigen, waartussen zo nu en dan het geschreeuw van een straatventer klonk.

„'k Zou nu gerust de straat op durven gaan”, dacht de jongen; het stond bij hem vast, dat hij in de nabijheid van een stad was, maar of hij hier ongezien vandaan kon komen, was de vraag.

„Weet je wat!” mompelde de Vleermuis vastberaden, „ik waag het er op, eerst een paar uurtjes te gaan slapen; een hond schijnen ze er hier niet op na te houden en de tuinman heeft denkelijk toch hier aan de slootkant niet nodig”.

Kort bij de sloot, daar waar gras en brandnetels het hoogst groeiden, strekte Frans Veder zijn vermoeide leden uit.

Het gras, nat van de dauw, deed hem rillen in zijn vochtige kleren, maar ondanks dat sliep hij toch bijna dadelijk in, om

eerst te ontwaken, toen de avondschemering reeds inviel.

't Kostte de jongen moeite om overeind te komen en hij gevoelde zich zó ellendig, dat hij eerst overwoog, maar weer te gaan liggen en zijn lot verder af te wachten, doch de gedachte dat hij hoogstwaarschijnlijk dicht bij een stad was, schonk hem weer enigszins moed; misschien lukte het toch nog wel een zeeschip te vinden, waarin hij wegkruipen kon.

't Was een donkere lucht en het motregende. Van achter de aalbessenstruiken kon Frans zien, dat binnen in de kamers van het herenhuis de lichten werden aangestoken en de gordijnen gesloten.

Nu was de kans om ongemerkt weg te komen uitstekend en de Vleermuis maakte er onmiddellijk gebruik van. 't Geluk diende hem, de poort was nog open en door niemand bemoeilijkt bereikte hij de straatweg, waar hij zich dadelijk in het op dit uur van de dag nogal drukke verkeer mengde.

Hier gevoelde de Vleermuis zich betrekkelijk veilig en zijn vermoeden, dat deze straatweg naar een stad voerde, bleek ook juist. Voor het nog geheel donker was, bevond hij zich in de buitenwijken van een stad. Zoekend naar een haven met zeeschepen, doolde de Vleermuis rond, maar wat hij zocht vond hij niet. Intussen begon de motregen steeds dichter te vallen. Zijn tanden klapperden op elkander van kou en een gevoel van duizeligheid deed hem een steunpunt zoeken tegen de muur van een huis aan het einde van een stille straat.

Maar nu was de taaie moed van de Vleermuis dan ook totaal gebroken en hij gaf de hopeloze strijd op.

Als een door het schot van de jager gewonde, wilde vogel, kroop hij in het diepe portiek van het huis en toen hij neerzank op de bovenste trap, wenste hij niets anders meer dan hier zijn lot af te wachten.

Het scherpe gehoor van de jongen ving de geluiden op, die uit het huis tot hem doordrongen en een onbewust gevoel van bitterheid en wrok vervulde zijn hart. Duidelijk hoorde hij een

zware, forse mannenstem, dan weer het vrolijke, heldere praten en lachen van een kind. O, dáár was het warm en licht, daar at en dronk men lekker, terwijl hij rilde van kou en moe als een hond, half ziek van ellende, daar neergehurkt zat.

Maar zijn gedachten dwaalden af en hij zag zich verplaatst in de grote stad, waar hij schoolging en waar de jongens „lelijke Vleermuis” tegen hem riepen, en hij met hen vocht.

Op die bovenkamer in de achterbuurt echter, daar was het toch wel goed geweest; daar waren moeder en zijn zusje; en als het 's avonds koud was, dekte moeder hem toe met haar wollen rok en een oude dikke jas van vader.

In het dorp was het nog beter geweest en o, met welke een brandend verlangen dacht de arme knaap aan hun huisje in het dorp, tegenover de wagenmaker, waar ze 't zo goed hadden gehad!

Wat was hij daar gelukkig geweest met moeder en hoe dankbaar en tevreden was zij in haar winkeltje geweest; wat had zij gaarne, dat Frans haar voorlas uit de Bijbel, alvorens zij 's avonds gingen slapen.

't Deed de jongen thans pijn, dat hij zo vaak niet gewild had als moeder met haar zachte stem vroeg: „Toe Frans, lees jij nog eens voor, je leest zoveel gemakkelijker dan ik”.

Als Frans aan zijn moeder dacht, was het alsof een zwarte wolk over zijn ziel kwam.

Moeder was toch vroom en goed geweest; ze had God lief en deed wat ze kon, om ook haar zoon te wijzen op Hem, die alles hoort en ziet, die zelfs onze gedachten kent en die geheel ons levenslot bestuurt. Hoe gaarne vertelde ze hem, dat God also lief de wereld had, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon niet spaarde, maar Die overgaf tot heil der mensen.

En toch moest moeder sterven; en toch moest hij het enige schepsel op aarde, dat hem liefhad, verliezen, terwijl iemand als Kees Soerenburg weer gezond werd. Die kon opnieuw bezit nemen van zijn rijkdom en zijn macht, maar zijn arme, goede moeder moest de dood ingaan . . .

En de schaduw over zijn ziel werd al donkerder, terwijl bitterheid en opstand zijn hart vulden.

Maar hoor, terwijl de moede zwerver van koorts huivert en zijn gedachten zich beginnen te verwarren in zijn kloppend hoofd, ruisen tonen zo heerlijk en zacht, dat de knaap als betoverd meent een schone droom te dromen. En hij vangt de woorden op:

„’t Licht des daags zank weg in ’t westen . . .”

Frans Veder kende het lied niet, maar elk woord verstond hij en het was als week die zwarte schaduw van zijn ziel en als werd het lichter om hem heen.

Zou hij reeds gestorven zijn? Zongen daar engelen?

„Moeder, o moeder!” mompelde de Vleermuis en zijn hoofd zank loodzwaar tegen de harde eikehouten deur.

VII. ONDER VEILIG DAK

Aan het einde van een stille, nette straat, bijna buiten het landstadje A. en ongeveer op dezelfde plek, waar eens de oude vestingwal was, stond een niet grote, maar stevige en degelijk onderhouden burgerwoning.

Het van donkerrode steen opgetrokken huis was slechts twee verdiepingen hoog en had aan de straatzijde, tussen de beide ramen, een diep ingebouwde portiek, met drie hardstenen treden voor de eikehouten voordeur.

’t Was een donkere dag geweest, met mist begonnen, die reeds vroeg in de middag in gure wind en fijne motregen overging.

Erg vroeg voor de tijd van het jaar was de avond gevallen en de duisternis ingetreden en, hoewel het er in de stille straat naargeestig en ongezellig uitzag, was het achter de neergelaten

gordijnen van het huis met het portiek licht en warm, vriendelijk en huiselijk.

In de huiskamer zaten op dit uur van de dag de huisgenoten allen om de koffietafel.

't Gezin was niet groot en bestond slechts uit drie personen, het dagmeisje niet meegerekend. De heer des huizes was een man van omstreeks veertig jaar, wiens donker hoofdhaar en zwarte knevel reeds begonnen te grijzen.

't Was een kloek man, hoog en fors van gestalte, met gebruind gelaat en iets in houding en manieren, dat hem dadelijk kenmerkte als oud militair.

Zeventien jaar was het geleden, dat de jonge onderwijzer Hendrik van Bingen in een dolle bui als soldaat naar de Oost ging; geen wonder dus, dat men in hem nog de soldaat herkende. Twee jaar geleden was hij weer in 't vaderland teruggekeerd, na ruimschoots zijn deel gehad te hebben aan de gevaren en vermoeienissen, verbonden aan het soldatenleven in Nederlands-Indië.

Waarschijnlijk zou hij nog wel langer in de Oost gebleven zijn, als er geen bijzondere omstandigheden toe hadden medegewerkt, die hem noopten tot terugkeer naar Holland.

Allereerst het verraderlijk schot van een inlander, dat hem de rechterlong doorboorde en hem op de rand van het graf bracht. Zijn sterk gestel deed hem de zware verwonding wel weer te boven komen, doch voor de dienst in de tropen was hij verder ongeschikt, zodat Van Bingen als gepensioneerd sergeant-majoor de dienst verliet. 't Lag toen echter niet in zijn voorneemen Indië te verlaten, want Van Bingen was in de Oost met de dochter van een inlands ambtenaar gehuwd, welk huwelijk met een meisje gezegend werd.

Vooraf in de laatste jaren had hij een rustig leven gehad en waren zijn werkzaamheden hoofdzakelijk van administratieve aard, terwijl ook na zijn eervol ontslag uit de dienst, het de bekwame, sympathieke man niet aan arbeid ontbrak.

Neen, hij dacht er destijds niet aan, naar Holland terug te keren; hij wist maar al te goed, dat zijn vrouw niet bestand zou zijn tegen het ruwe, dikwijls zo koude en natte klimaat van zijn vaderland.

Het kleine Javaanse vrouwtje had haar man zo zielslief en even blijmoedig als ze hem gevolgd was van garnizoen tot garnizoen, zou ze hem ook, als hij dat gewild had, gevolgd zijn naar zijn koude vaderland, waar geen palmen of waringins groeien.

Toen was de dag gekomen dat ze begon te klagen over erge vermoeidheid en langzamerhand was ze weggekwijsd. De schok, die ze ontvangen had, toen haar man vlak bij zijn woning door het schot van een door hem ontmaskerde dief werd getroffen en de daarop gevolgde angst in de eerste dagen, toen hij tussen leven en dood zweefde, was voor haar teer gestel te hevig geweest.

't Had zich eerst geopenbaard, toen Van Bingen reeds geheel hersteld was en, zoals gezegd, langzaam was ze weggekwijsd, geen doktershulp kon baten en kalm en tevreden, als een slapend kind, was ze gestorven in zijn arm.

Toen de palmen wuifden boven het graf van zijn vrouw, was het Hendrik van Bingen, alsof Indië hem vreemd geworden was en het denkbeeld kwam bij hem op, met zijn destijds tienjarig dochtertje maar weer terug te keren naar het vaderland. Doch waarheen? Familie had hij bijna niet meer in Holland. Daar herinnerde hij zich een tante van zijn moeder, waar hij als schooljongen dikwijls zijn vakantie had doorgebracht.

Mogelijk leefde tante Marie nog in haar huis met die grote tuin, waar hij als jongen zo heerlijk kon spelen.

Van Bingen schreef naar Holland aan het oude hem bekende adres, en begon zijn brief met zijn thans diep gevoelde spijt te betuigen, dat hij in al die jaren niets van zich had laten horen.

In korte trekken beschreef hij zijn tegenwoordige omstandigheden en eindigde met de wens naar het vaderland terug te keren, waar hij zich het liefst in A. wilde vestigen.

Het antwoord, dat hij na enige tijd ontving, was zo kort mogelijk en bevatte de hartelijke uitnodiging, zo spoedig mogelijk over te komen met zijn kind, en de mededeling, dat tante Marie hen met een hart vol liefde wachtte in het oude huis.

Met hartelijke liefde had tante Marie haar Indische gasten ontvangen en haar oog was vochtig geworden, toen het moederloze nichtje het tengere, bruine handje uitstak en met eigenaardig Indisch accent in de stem haar begroette.

Tante Marie had de kleine Nonnie in haar krachtige armen genomen en haar door de gang naar binnen in de vriendelijke huiskamer gedragen. Van dit oogenblik af was Nonnie tantes lieveling.

't Was het plan geweest van de heer Van Bingen, zo kort mogelijk van de gastvrijheid van zijn tante gebruik te maken; hij wilde een eigen woning huren en dan wat werk zien te krijgen als bijverdienste ter aanvulling van zijn pensioen.

Maar toen hij een paar dagen in 't oude huis geweest was, kwam tante Marie met een ander plan voor de dag en wel dit, dat haar neef met zijn dochttertje de flinke woning met haar zou delen en men bij elkander zou blijven.

Dankbaar had de oude soldaat het aanbod van tante Marie aangenomen en thans, nu reeds twee jaar na die dag verlopen zijn, vinden we het kleine gezin gezellig bij elkander aan de koffietafel.

De tafel staat kort bij het raam en aan de rechterkant zit de heer Van Bingen; tegenover hem tante Marie, terwijl tussen hen in en recht voor de tafel Nonnie haar plaatsje heeft.

Tante Marie is een flinke vrouw van even zestig jaar, doch ze ziet er uit alsof ze nog geen vijfenvijftig is. Haar donkerblond haar vertoont nog maar weinig zilveren draden en een zekere trek om de mond en de vriendelijke blik der blauwe ogen getuigen van een beminnelijk karakter en van goedheid des harten. En goed is tante Marie. Dat zouden zoveel armen kunnen getuigen, voor wie ze een reddende engel in de nood was en

toch is ze niet rijk, o neen, het huis, dat ze van haar ouders heeft geërfd en de rente van een klein kapitaaltje, dat haar man haar heeft nagelaten, maken haar gehele vermogen uit, doch tante Marie heeft God lief bovenal, en haar naaste als zichzelf.

Tussen de grote gestalte van haar vader en de kloeke figuur van tante Marie lijkt Nonnie al bijzonder nietig en klein.

't Is een vrolijke wildzang, die kleine bruine Nonnie en ze kan uren in de tuin en onder de oude vruchtbomen lopen spelen en rennen met Pluto, de grote hond, om dan soms plotseling in een hoekje recht voor zich uit te gaan zitten kijken met een peinzende, weemoedige blik in de prachtige, zwarte ogen.

In die ogenblikken denkt Nonnie met heimwee aan haar vaderland, aan haar moeder, die haar wiegde in een hangmat onder 't schaduwrijke lommer der bananen, aan wonderschone bloemen en vlinders, aan slanke palmen en machtige waringins.

Thans echter is het spelen in de tuin voor Nonnie vrijwel afgelopen. Als het zo nevelig en vochtig is als vandaag, heeft haar vader liever dat ze binnen blijft, want, hoewel ze nog geen uur is ziek geweest sinds ze in Holland is, vreest haar vader toch dat het gure klimaat een nadelige invloed zal uitoefenen op zijn kind, dat onder zo warme hemel werd geboren.

Er heerst een prettige, opgeruimde stemming in de kleine huiselijke kring. Van Bingen, die nog niet lang geleden is thuisgekomen van het notariskantoor, waar hij de middaguren werkzaam is, wijst lachend naar de grote tas met papieren, die hij straks op de schrijftafel geworpen heeft, terwijl hij zegt: „Toen ik pas hier kwam, was ik bang dat ik geen bezigheid zou kunnen vinden, die mij paste en nu zou ik bijna wensen wat minder werk te hebben. De notaris geeft me zoveel werk mee naar huis, dat ik niet alleen mijn morgenuren, maar ook eigenlijk mijn avonduren er aan zou moeten besteden. En dat nog wel, terwijl ik van plan was deze zomer de tuin eens flink in orde te maken, doch er is niet veel van terechtgekomen en nu is het

meer dan tijd om appels en peren te plukken en dan kan Nonnie mij helpen, nietwaar Non?"

„O ja, vader, gooit u de appels dan ook naar beneden evenals Djoko, onze huisjongen, op Mataram de klappers deed, die in onze tuin aan de hoge palmen groeiden?"

„Dank je wel", antwoordde vader Van Bingen lachend, „we zijn hier niet in de Oost, Nonnie, en een appelboom is geen kokospalm en je vader geen Javaan!"

Zo babbelend en schertsend verstreek de maaltijd en na het dankgebed, terwijl tante Marie de tafel opruimde, speelde Nonnie met haar hond.

Inmiddels was de heer Van Bingen begonnen met het leegpakken van zijn tas en het rangschikken der papieren.

Na enige tijd werd het donkerlokkige kind haar spel met de hond moe.

„Tante Marie, ik schei er uit met Pluto, hij is niets aardig, toe, speelt u nog eens dat lied op de piano, dat wij nu op de zondagschool zingen en dat ik zo mooi vind".

In een hoek van de kamer stond de piano, dikwijls bleven er op straat of soms ook wel in de portiek van het huis mensen staan luisteren, als de oude dame speelde.

Tante Marie had haar oude piano lief en de mooiste herinneringen van haar leven waren verbonden aan dit instrument.

Reeds als jong meisje, opgevoed in een gelukkig gezin van broers en zusters, had ze de aandacht getrokken door haar heerlijk spel.

Toen waren de broeders de wijde wereld ingegaan, haar ouders gestorven en haar zusters getrouwd, terwijl op haar levenspad die jonge zeeman was gekomen, wiens beeltenis daar boven de oude piano hangt.

Voor hem had zij haar mooiste liederen gespeeld en voor hij zijn laatste reis aanvaardde, op de avond, die de laatste zou zijn, welke hij in de hem zo dierbare woning zou doorbrengen, had hij gevraagd: „Marie, speel nog eens voor mij het Oude-

jaarsavondgezag, je weet wel ...” En ze had gespeeld en gezongen: Uren, dagen, maanden, jaren, vliegen als een schaduw heen ...

Haar kortstondig huwelijksgeluk was als een schaduw heengevloten; de man, die zij liefhad met al de liefde van haar sterk vrouwenhart, keerde nimmer weer, de bulderende stormwind en de schuimende golven hadden zijn doodslid gezongen en in de onpeilbare diepte van de oceaan vond hij een vroeg graf.

Biddend had zij haar kruis gedragen, biddend haar strijd gestreden; en een biddend gedragen kruis wordt licht en een biddend gestreden strijd wordt een zegepraal; in haar hart was die vrede gekomen, die alle verstand te boven gaat.

Hoor, hoe zacht en weemoedig de tonen klinken, hoe vol en helder de stem van tante Marie opklinkt, als ze zingt:

’t Licht des daags zink weg in ’t westen,
’t Vredig schemerurtje sloeg,
Toen een bleek en stervend meisje
IJlend aan haar moeder vroeg:
„Zou er moeder, zou er, zeg mij,
In der heem’len zonneshijn,
Bij des Heren heil’ge engelen
Ook voor mij een plaatsje zijn?’”

Stil en met een dromerige blik in de zwarte ogen zat Nonnie dicht bij tante Marie en haar vader liet zijn pijp, die hij zo juist had aangestoken, ongemerkt weer uitgaan. Dat spel en dat lied legden beslag op zijn gedachten.

Doch niet alleen de heer Van Bingen en zijn Nonnie waren gevangen onder de macht dier tonen; er was nog een andere toehoorder, doch die bevond zich niet in de warme, vriendelijke huiskamer, maar zat neergehurkt op de vochtige, hardstenen trappen onder het portiek. Maar toen het lied uitgezongen was, viel hij achterover tegen de huisdeur in slaap.

Even nadat de laatste toon van het lied was weggestorven, trok opeens een ander geluid de aandacht van de heer Van Bingen. 't Was het zachte, maar aanhoudende brommen van de grote hond, de trouwe speelmakker van Nonnie.

Zoëven, toen zang en muziek de aandacht boeiden, sloeg niemand acht op Pluto, maar deze had met zijn sterke kop de binnendeur opengeduwde en stond nu vlak voor de gesloten buitendeur in de gang te snuffelen en zijn gebrom klonk dreigend.

„Wat die hond toch hebben moet?” zei Van Bingen. „Kom hier, Pluto!” Maar de hond kwam niet en bleef brommen. Daarom stond de heer des huizes op en ging de gang in, waar de hond de neus tegen de deur drukte en krachtig de lucht opsnoof.

„Is het dat!” mompelde Van Bingen, „je schijnt naar buiten te willen, kameraad; doch wacht eens even”. En met de ene hand de hond bij de halsband grijpend, deed hij met de andere de deur open.

De heer Van Bingen was alles behalve schrikachtig, maar toch deed hij haastig een stap terug toen, gelijk met het openen der deur, een lichaam half naar binnen viel, omdat het tegen de deur leunde. Met grote moeite hield hij de hond in bedwang, eerst een flinke klap kon Pluto aan het verstand brengen dat zijn hulp niet werd gewenst. Juist kwam tante Marie de gang inlopen en om de hoek van de binnendeur gluurden de grote, verschrikte ogen van de kleine Nonnie.

„Wat is dat, Hendrik?” riep tante Marie, en dadelijk liet ze er op volgen: „Och, 't is een jongen! Hij is toch niet dood? Toe, gauw, Hendrik, breng hem binnen”.

„Nee, dood is hij niet”, antwoordde Van Bingen, terwijl hij de knaap optilde, „maar de jongen is doornat en waarschijnlijk geheel verkleumd”.

Spoedig lag de knaap nu op het hardkleed voor de warme kachel. Van Bingen oordeelde, dat het het beste was, hem maar even stil te laten liggen. Mogelijk zou de warmte hem wel spoedig bijbrengen.

„Doch zijn natte jas zullen we hem toch maar uittrekken”, meende tante Marie.

De arme jongen had niet veel kleren aan; onder zijn buis droeg hij slechts een hemd.

’t Gelaat van de knaap was marmerwit, waartegen het donkerbruine krulhaar bijna zwart afstak; om de vastgesloten mond lag een trek van bittere vastberadenheid, die bij het nog kinderlijk gelaat niet paste en er vreemd bij afstak.

„Hendrik, hoe zou die jongen in zulk een toestand op de stoep gekomen zijn? Hij heeft wel niet veel kleren aan het lijf, maar wat hij heeft is van goede stof en ik zie aan heel de jongen, dat het geen verwaald landloperskind is. Wellicht een jongen, die van huis is weggelopen”.

Van Bingen moest onwillekeurig glimlachen om de echt vrouwelijke opmerking van tante Marie. „Op die vragen zal hij zelf antwoord moeten geven, tenminste . . . Misschien heeft hij wel iets bij zich, dat ons enige opheldering of aanwijzing kan geven”, sprak Van Bingen.

Doch wat de kleine zwerver bij zich had, maakte de toestand niet veel duidelijker; behalve een knolraap, een stuk touw en een oude, blauw gestreepte zakdoek, bevatten zijn zakken niets. Intussen deed de warmte reeds haar weldadige invloed gelden op de jongen; langzamerhand kwam er wat kleur op zijn wangen en begon het bewustzijn terug te keren. Zijn tot dusver krampachtig gesloten handen openden zich en tussen de straks nog vast op elkander geklemde lippen werden nu de sterke, witte tanden zichtbaar.

Een diepe zucht deed zijn borst zwellen en plotseling staarden de donkerbruine ogen van Frans Veder met onbestemde, dwalende blik door de helderverlichte kamer. Naar het schein kon de jonge zich nog geen rekenschap geven van zijn toestand, noch van de plaats, waar hij zich bevond. Na enige minuten sloot hij weer de bruine ogen en spoedig bewees zijn geregelde

ademhaling, dat zijn bewusteloosheid was overgegaan in een gezonde, versterkende slaap.

„Zouden we de dokter maar niet laten komen, Hendrik?” vroeg thans tante Marie op bezorgde toon, „of durf je het te wagen om zo de nacht met hem in te gaan?”

Van Bingen haalde de schouders op en sloeg de nu blijkbaar rustig slapende Frans Veder nog eens opmerkzaam gade. „Ik kan me natuurlijk vergissen, tante Marie, doch naar mijn gedachten scheelt de jongen niets anders dan dat hij door koude en vermoeyenis overmand, op onze stoep is neergezonken, waar hij natuurlijk geheel verkleumde”.

„Maar hij kan toch hier niet blijven liggen, Hendrik; weet je wat ik doen zal? Ik zal in het zijkamertje een bed voor hem gereed maken; totdat ik klaar ben, kan hij hier nog wel blijven liggen en dan zullen we morgen wel verder zien”.

Nonnie, die eerst verschrikt en later nieuwsgierig naar de vreemde gast had staan kijken, werd door tante Marie ook naar bed gebracht in de grote slaapkamer, waar ook haar vader sliep.

Inmiddels waren de natte kleren van Frans Veder bijna geheel opgedroogd; tenminste zijn hemd, waarvan straks de damp nog opsteeg, stoomde nu niet meer en het leek wel, alsof het hem op het haardkleed te warm werd, want hij draaide het hoofd iets van de haard af.

Zodra de jongen enige beweging maakte, begon Pluto te brommen, alsof hij wilde tonen dat de vreemde indringer daar eigenlijk tegen zijn zin verblijf hield en de plaats op het haardkleed feitelijk hem toekwam.

„Ik wilde wel dat hij wakker werd”, zei tante Marie, die onderwijl een keteltje sterke anijsmelk had gereed gemaakt. „Ik brand van verlangen om tenminste te weten wie hij is en vanwaar hij komt. Vind je het geen knappe jongen, Hendrik?”

„Ja, tante, daar hebt u gelijk in, doch hij heeft een trek om de mond, die mij niet bevalt; maar we zullen zien . . .”

De heer Van Bingen schoof zijn arm onder de schouders van

Frans Veder en richtte diens bovenlichaam op, zodat hij een zittende houding aannam. Nu haalde de jongen diep adem en zijn ogen dwaalden een ogenblik verwonderd in het rond, om zich dan aanstonds op de man te richten, die hem vasthield.

„Wel, vriendje, voel je je wat beter?” vroeg de heer Van Bingen. In de toon van zijn stem lag misschien, zonder dat hij het bedoelde, iets van het harde en forse, waarop een militair van rang de ondergeschikte ondervraagt. Nu werd Frans Veder ineens weer alles duidelijk en als een weerlicht vloog hem de gedachte aan de geleden ellende van de paar laatste dagen door het hoofd. Zeker, hier was hij op de stoep gaan zitten, in deze diepe portiek en hier was bepaald die muziek vandaan gekomen, welke hij gehoord had, tenminste meende gehoord te hebben.

Ook de vraag van die vreemde heer, die hem vasthield, had Frans wel verstaan, doch met zijn bewustzijn was ook zijn bitter wantrouwen tegen de mensen ontwaakt en, getrouw aan zijn gewoonte, was de Vleermuis op zijn hoede.

„Ben je wat beter?” herhaalde nu Van Bingen met enige klem zijn vraag; hij dacht dat de jongen hem niet begreep of niet verstond.

„'k Scheel niets, mijnheer, ik was alleen wat koud en had honger; daarbij kwam, dat ik erg vermoeid was en zo zal het wel gekomen zijn, dat ik bij u voor de deur in slaap viel”.

Snel en kortaf had de kleine zwerver deze woorden gesproken en terwijl hij sprak, was hij vlug opgekomen uit zijn zittende houding.

Maar dat viel hem niet mee, plotseling werd het weer donker voor zijn ogen en als de sterke hand van de heer Van Bingen hem niet had ondersteund, zou de jongen op de grond gevallen zijn. Doch deze zwakte duurde maar zeer kort, toen ging het weer over en de bruine kleur kwam weer terug op zijn wangen.

Doch ook nu kwam de gedachte onmiddellijk bij hem naar voren, wat hem nu te doen stond. Hoewel het hem niet erg aan-

lokte wéér de nacht buiten in kou en duisternis door te brengen, zag hij toch geen andere uitweg. Het stond bij hem vast dat men hem, als men wist wie hij was en vanwaar hij kwam, dadelijk door de politie naar zijn woonplaats zou laten terugbrengen en dan — dan wachtte hem het weeshuis, en dat nooit.

„Hier jongen, drink eens uit”, sprak tante Marie en hield hem een kop warme anijsmelk voor. „Maar ga hier eerst zitten”, voegde ze er bij en toen Frans Veder in de gemakkelijke stoel met de kop dampende melk in de hand zat, kneep hij zich eerst met de vrije linkerhand in zijn vel boven de knie, om zich te vergewissen dat hij niet droomde.

Wie ter wereld had hem, de Vleermuis, ooit zoveel vriendelijkheid bewezen als deze oude dame, behalve natuurlijk zijn eigen moeder?

Zeker, dat moest dezelfde dame zijn, die dat lied gezongen had, toen hij in die diepe slaap viel op de stoep in de portiek.

De warme melk deed de jongen goed, doch nu gevoelde hij weer het knagen van de honger. Toen hij de laatste druppel had opgedronken, zette hij voorzichtig de mooie porceleinen kop op de tafel.

„Dank u wel, mevrouw”, sprak hij op onbevangen toon; in hoe ruwe omgeving Frans Veder ook altijd had verkeer, zijn moeder had hem toch geleerd, beleefd te zijn.

„En nu moet je eens vertellen wie je bent en vanwaar je komt, dan zal ik zien wat er voor je gedaan moet worden”.

De jongen wierp bij deze vraag van de heer Van Bingen een snelle blik om zich heen en reeds dadelijk bespeurde hij wat hij met de ogen zocht. Over de rugleuning van Nonnie's stoeltje had tante Marie zijn vochtige jas opgehangen en op datzelfde stoeltje lag ook zijn pet.

Eer tante Marie en haar neef van hun verbazing bekomen waren, had Frans Veder zijn jas reeds aan en stond met zijn pet in de hand bij de deur.

„Wie ik ben en vanwaar ik kom, wil ik niet zeggen”, sprak de

Vleermuis kortaf en snel, terwijl hij onmiddellijk daarop met een andere, meer weke klank in de stem en met iets in het heldere bruine oog, dat tante Marie door het hart sneede, antwoordde: „Mevrouw, ik mag toch zeker wel weggaan, nietwaar ... ?”

„Weggaan? welneen”, sprak de heer Van Bingen, „waarheen zou je nu in de late avond nog willen gaan? Heb je hier familie of bekenden in de stad, zeg het dan, en zo niet, vertel ons, waar je vandaan komt en wie je bent?

„Doch de waarheid zeggen, hoor, geen leugens; ik zal alles onderzoeken, wat je vertelt”.

„Oeh, Hendrik, niet zo bars”, fluisterde tante Marie haar neef toe, „’t is immers nog maar een kind”. Deze maakte echter een afwerende beweging met de hand en knipoogde tegen haar, als wilde hij zeggen: Laat mij maar eens begaan, ’k zal dat zaakje wel opknappen. En weer klonk het op harde toon: „Hoe is je naam?” Doch juist die toon wekte altijd verzet in het weerbarstig gemoed van Frans Veder en zonder de minste aarzeling klonk zijn antwoord: „’k Wil het niet zeggen, ’k heb er mijn reden voor; laat mij nu gaan, mijnheer, ’k Heb toch immers niet gevraagd om hier binnen te komen”.

De heer Van Bingen, die zich tussen de deur en Frans Veder geplaatst had, keek de jongen nog strakker in de ogen.

„Dat kan nooit een eerlijke zaak zijn; welke eerlijke jongen durft zijn naam niet te zeggen! Heb je kwaad gedaan en ben je daarom van huis weggelopen, kom er dan ronduit mee voor de dag; zóveel verstand moet je wel hebben, om te begrijpen dat je zult worden opgespoord en desnoods door de politie teruggebracht”.

„’k Wil niet worden teruggebracht”, schreeuwde Frans Veder woedend, „en u hoeft niet te denken, dat ik een dief ben, of ’t moest gaan om een paar knollen, die ik uit de grond trok, omdat ik omviel van honger”.

„Maar kind”, mengde tante Marie zich in het onderzoek,

dat haar neef met zo weinig succes tot dusver voerde, „waarheen wil je gaan? 't Is donker, het regent, en als je nog een moeder hebt, denk er dan toch eens aan, hoe angstig en onrustig zij zal zijn!”

Zijn moeder! Bij het horen van die woorden verdween de toorn uit de fonkelende ogen van de Vleermuis.

„Ik Heb geen moeder meer, mevrouw en mijn vader is al lang dood; doch dat kan me niet schelen, maar moeder . . .” En dan plotseling de arm tegen beide ogen drukkend, barstte hij in snikken uit.

De stem der oude dame, waarin zoveel medelijden lag, die plotseling opkomende herinnering aan zijn moeder, het hopeloze van zijn verzet, dat alles had zijn weerstand gebroken en nu snikte hij zijn jammer uit.

De heer Van Bingen wilde iets zeggen, doch tante Marie gaf hem een wenk, die hij gelukkig begreep. Wat zou hij ook zeggen tegen die wonderlijke knaap, die hij verdacht van een of ander misdrijf, terwijl er toch ook weer iets in zijn wanhopige moed was, dat de oude soldaat aantrok.

Van Bingen begreep dat tante Marie allicht meer uit hem zou krijgen door haar liefderijk optreden dan hij door de scherpeste ondervraging; daarom verliet hij maar een ogenblik de kamer.

Nu sloeg tante Marie haar arm om de schouders van Frans Veder en gewillig liet deze zich meevoeren naar de stoel, waarop hij daarstraks gezeten had.

„Luister eens, mijn jongen”, sprak ze met kalme stem, „je wilt ons niet zeggen, wie je bent, noch vanwaar je komt of waarheen je op weg bent, maar één ding móet je me zeggen: Zijn er mensen, die met angst op je thuiskomst, of liever op je terugkeer wachten? Zeg het mij dan; in dat geval moeten we zo spoedig mogelijk hun doen weten, dat je in veiligheid bent”.

Snel veegde Frans Veder de tranen af, die nog langs zijn wangen vloeiden en onbeschrijflijk bitter klonk het antwoord:

„U vraagt of men op mij wacht, mevrouw? Wacht men op een hond, die men liever kwijt is dan rijk? Neen, in de omgeving waar ik ben vandaan gekomen, denkt men dat ik dood ben, verdronken, en men zal zich in de handen wrijven en zeggen: „Ziezo, die is opgeruimd, daar hebben we geen last meer van”.

't Was een ruwe lach, die thans klonk, een lach, die het liefdevol hart van tante Marie pijn deed. Die jongen kon een verstokte misdadiger zijn, maar een verschoppeling was hij ongetwijfeld ook.

Zou de voorzienigheid van een liefderijk God de kleine zwerver, die nergens een thuis scheen te hebben, hierheen hebben gevoerd, opdat zij hem met een maal eten, een nacht onderdak en misschien een reispenning, de wereld weer zou laten ingaan?

Of was het beter de politie te waarschuwen, opdat deze de verantwoordelijkheid voor de knaap op zich zou kunnen nemen?

Wat moest ze met die jongen aanvangen?

„Heb je wel eens van God en de Here Jezus gehoord?” vroeg ze opeens.

De jongen knikte met het hoofd en treurig sprak hij: „Ja, mevrouw, ik was gewoon met mijn moeder mee naar de kerk te gaan en ze deed haar best me te leren bidden, maar . . .”

„Nu, mijn jongen, dan zal ik je eens wat zeggen. We zullen je niets meer vragen en als je niet wilt, behoef je niets van je verleden te vertellen, maar als je straks gaat slapen, vouw dan je handen en bid tot Hem, Die je moeder blijkbaar ook gekend heeft en van Wie ze je heeft gesproken. Je hebt zoëven gezegd dat hier op aarde niemand je liefheeft, maar Hij, die daarboven woont, heeft je stellig lief, meer dan enig mens je ooit kan liefhebben”.

„Nee, mevrouw, dat kan ik niet geloven”, sprak de jongen beslist; en toen ze verwonderd vroeg, waarom hij dat niet geloven kon, antwoordde hij dadelijk, driftig en snel: „Omdat, als God mij liefhad, Hij mij toch niet alles zou hebben afgeno-

men, van wie ik veel, o zo veel hield: mijn zusje en moeder; nee, dat kan iemand, die mij liefheeft, niet doen”.

„En toch, mijn jongen, heeft Hij je lief en Zijn liefde was het, die je vanavond verkleumd van kou en half dood van vermoeienis deed neerzinken op de stoep van onze woning; later zul je dat mogelijk leren begrijpen”.

Op dit ogenblik kwam de heer Van Bingen de woonkamer weer binnen en op zijn vraag aan tante Marie of ze nu voldoende inlichtingen van haar vreemde gast ontvangen had, antwoordde deze slechts met een betekenisvolle glimlach. De Vleermuis wierp echter een achterdochtige blik op hem. „’k Zal eerst zorgen, dat je wat te eten krijgt en dan zal ik je wijzen, waar je vannacht kunt slapen; we zullen morgenochten wel weer verder zien”, sprak tante Marie nu beslist.

Met medelijden en verbazing zagen tante Marie en haar neef, met welk een honger de knaap alles opat, wat men hem voorzette; en toch had hij niet om eten gevraagd.

„Wanneer heb je voor het laatst gegeten, jongen?” vroeg de heer Van Bingen. Frans Veder bedacht zich even, doch hij kon het zich niet goed meer herinneren.

„’k Weet het niet, mijnheer, maar van zondagmiddag af tot nu toe heb ik twee boterhammen, twee rauwe eieren en een paar knollen gegeten, dat is alles”.

Een half uur later lag Frans Veder warm en lekker in een fris bed en toen hij zijn hoofd neervleide op het zachte kussen en buiten de windvlagen hoorde gieren om het huis en de regen hoorde kletteren tegen de ruiten, toen vervulde de gedachte zijn ziel: „Zou het toch waar zijn wat moeder geloofde? Zou het waar zijn, dat ver boven lucht en wolken een God troont, die ook in liefde nederziet op mij, de gehate en verachte Vleermuis? Zou die vriendelijke dame gelijk hebben, dat er een God in de hemel is, die mij net zo lang heeft doen dwalen en zwerven, totdat ik hier een schuilplaats vond?” De handen van de ouderloze jongen vouwden zich samen tot een gebed, dat stamelend

werd opgezonden en kort daarop deed een diepe, loodzware slaap de jongen zijn kommer en ellende voor korte tijd vergeten.

Maar tante Marie en haar neef Van Bingen bleven nog lang beraadslagen, wat hun in betrekking tot hun onverwachte gast te doen stond.

VIII. NIET NAAR HET WEESHUIS

Een frisse wind, die krachtig uit het noord-westen blies, had tegen de morgen de regenwolken voor zich uit gedreven en nu joeg hij de gouden herfstbladeren met kracht tegen de ruiten van het kleine hoekkamertje, waar Frans Veder sliep.

Reeds acht uur had de klok geslagen en nog steeds sliep de jongen.

Een half uur geleden was tante Marie al eens bij hem gaan luisteren aan de gangdeur, die door haar neef van buiten afgesloten was, omdat hij er niet zeker van was, of de kleine zwerver gedurende de nacht geen poging tot vluchten zou beramen; diens wilde, snelle oogopslag boezemde de man, die gedurende zijn militaire loopbaan in Indië met zoveel gevaarlijke elementen in aanraking was geweest, niet veel vertrouwen in.

Tante Marie had om deze voorzorgen gelachen en gezegd: „Maar Hendrik, 't is nog bijna een kind en je doet net alsof de jongen een gevaarlijk misdadiger is”.

Doch de heer Van Bingen had het leven leren kennen van de harde kant.

„Hij lijkt me een vermetele gast, al is hij klein, en dat hij iets lelijks op zijn kerfstok heeft, geloof ik vast, anders zou hij zich niet zo standvastig tegen elk onderzoek verzetten”.

Tante Marie had de slaap niet kunnen vatten; 't was reeds lang middernacht, toen ze eindelijk in een onrustige sluimering viel, waaruit ze bij 't eerste schemeren van de dageraad al weer ontwaakte. Ze kon het in bed niet langer withouden, daarom was ze maar opgestaan.

Zij was een oprechte, vrome vrouw, die bij en in alle omstandigheden des levens de leiding Gods erkende en bespeurde.

Vele jaren van haar leven waren voorbijgegaan in eenzaamheid, maar die eenzaamheid had haar wel kalme vrede gebracht, doch nimmer dat sobere gevoel van verlatenheid, dat zo menig eenzaam leven verdonkert en verhardt.

Nu waren de jaren van haar eenzaamheid voorbij en mensen, haar lief en dierbaar, zond God op haar levenspad. Thans sliep daar in haar veilige, rustige woning die kleine zwerver, welhaast nog een kind. Ze wist niet vanwaar hij kwam, noch waarheen hij ging, hij wilde het immers niet zeggen en haar neef, die ze toch kende als een edel mens, met een in de grond liefdevol gemoed, al leek hij wat streng en hard, had toch als zijn mening te kennen gegeven dat de knaap wild en gevaarlijk, misschien wel een kleine boosdoener was.

Het strenge verhoor van Van Bingen had slechts ten gevolge gehad, dat de jongen woedend werd, doch de herinnering aan zijn moeder brak zijn weerstand en deed zijn tranen vloeien.

Als een door de wind voortgejaagd dorrend blad, zo was hij neergezonken in de portiek van haar huis. Mocht zij hem weer prijs geven aan de koude liefdeloosheid der wereld, mocht ze hem door die ruwe wind laten voortjagen, totdat hij misschien vertreden werd in de modder der straten?

Zoals gezegd, reeds bij het schemeren van de morgen was tante Marie opgestaan en nu luisterde ze op de tenen voor de gesloten deur van het hoekkamertje; duidelijk hoorde ze de rustige, diepe ademhaling van de jongen.

Frans Veder sliep nog, toen de heer Van Bingen gereed stond

om naar het notariskantoor te gaan. Ook hij luisterde even voor de deur.

„Laat hem maar slapen, tante Marie”, had hij gezegd, „de kleine schelm is door en door vermoeid”, maar lachend had hij er bij gevoegd: „Nu tante, tot ziens, als ik om twaalf uur thuiskom, is je wilde vogel gevlogen, of ik zou mij al zeer moeten vergissen”.

Het raam van het kamertje zag uit op het oosten; het klimmende herfstzonnetje brak door de nog rondrijvende wolken en vulde ineens het kleine slaapvertrek met haar gouden licht. Dat maakte de slaper onrustig en na enig knippen met de nog slaapdronken oogleden opende hij de heldere, bruine kijkers.

„O ja”, dacht de Vleermuis, „’k ben hier in dat rijkeluishuis, het huis van die mijnheer met die lange snor en van de dame, die mijn partij koos, toen de heer mij dwingen wilde mijn naam te zeggen.

Ze zou het niet meer voor mij opnemen, als ze wist wie Frans Veder eigenlijk is en als men er hier achter komt en men ontvangt inlichtingen van Otterhoeve, zal Kees Soerenburg wel zorgen, dat men de Vleermuis leert kennen als een gevaarlijke boosdoener van de ergste soort, die men eigenlijk nergens meer kan klein krijgen dan in het weeshuis”.

De jongen knarste op de tanden van machteloze woede. Allen tegen hem, en hij tegen allen! Maar de dame met dat vriendelijke gezicht was toch wel goed voor hem geweest.

Er kwam een zachtere glans in zijn ogen en met welbehagen rekte hij zijn leden uit. „Wel, wel, wat een onderscheid toch, hier te slapen of onder een tuighok, waar de kikkers onder wegsprongen, toen ik er onder kroop. In het natte gras onder de blote hemel, op de stoep van een portiek, waar de wind je de koude regen op je corpus blaast, of in zulk een heerlijk bed als dit . . . En dan die boterhammen met vlees; zo heb ik ze nog nooit gehad”.

Daar klonk plotseling het geluid van de huisbel. Het klonk

helder en schel en door het brein van Frans Veder schoot, snel als het weerlicht, de gedachte: Daar komt de politie, nu ben ik verloren.

Zijn kleren lagen nog op de stoel, waarop hij ze gisteravond zelf had neergelegd en in minder dan geen tijd was hij het bed uit en had hij zijn broek aangeschoten. Maar de spanning verdween weer uit zijn ogen, want de stem, welke hij hoorde na het opengaan der huisdeur, was een vrolijke meisjesstem met tamelijk hoerse uitspraak en zijn scherp gehoor ving duidelijk de gesproken woorden op: „Goede morgen, mevrouw; er ligt hier een toegeknoopte zakdoek met oude kleren, geloof ik, op de stoep, vlak bij de deur”.

„O!” mompelde de Vleermuis, „dat zijn mijn bullen. Die zijn dus buiten blijven liggen!” En toen hoorde hij nog net de dame des huizes zeggen: „Leg het maar in een hoekje van de keuken, Roosje, misschien weet ik wel, wie dat toebehoort”.

„’t Is bepaald een meisje, dat hier dient”, dacht Frans Veder, „nu, die zal mij geen moeite aandoen”, en hij legde zijn buis, dat hij reeds half had aangetrokken, weer op de stoel.

Even draaide hij aan de deurknop, doch hij voelde dadelijk dat de deur op slot was. Nieuwsgierig keek hij toen zijn verblijfplaats eens rond.

Het betreffelijk kleine hoekkamertje was hoogst eenvoudig ingericht, maar Frans Veder vond alles prachtig. De bruine, spiegelglad gewreven kast, twee stoelen van hetzelfde hout, een kleine wastafel maakten met het eikehouten ledikant, waarin hij had geslapen, ongeveer het gehele ameublement uit. Voor de arme Vleermuis had het echter veel van het slaapvertrek van een prins.

Een diepe zucht deed zijn borst zwellen. Wat was het leven mooi voor andere mensen, maar wat stond hem te doen?

Straks zou waarschijnlijk die lange heer weer komen en wat moest hij dan op diens dringende vragen antwoorden?

En als die vriendelijke oude dame hem met aandrang vroeg,

te zeggen wie hij was, wat dan? De Vleermuis kreeg het gevoel alsof hij een wilde vogel was, die per ongeluk verdwaalde in een mooie, vergulde kooi.

„Er zit nu niets anders voor me op, dan afwachten; al kon ik er door dat raam misschien tussenuit komen, dan zou ik toch niet weten waarheen. Nee, dat mooie plannetje om op een schip weg te kruipen, kan anderen misschien gelukt zijn, maar ik breng er niets van terecht”.

Zo peinsde Frans Veder en gejaagd en onrustig dwaalden zijn ogen door de grote, hoog ommuurde tuin.

Doch langzamerhand werd zijn blik weer vaster en zijn altijd werkzame geest hield een ander punt vast. „Een mooie tuin, maar schandelijk verwaarloosd; goede vruchtbomen, doch sommige veel te oud of vol dorre takken en dan die door elkaar gegroeide heesters, verwilderde bloemperken en met onkruid bezaaide groentebedden, 'k vind het toch eigenlijk zonde . . .”

Daar naderden voetstappen door de gang en een sleutel werd omgedraaid in het slot van de deur.

„Nou zal je 't hebben”, mompelde de Vleermuis.

Toch was het voor hem een opluchting, toen niet de lange heer de kamer binnentrad, maar de vriendelijke dame.

„Zo, mijn jongen”, zei ze met opgeruimde stem, „je hebt lang geslapen, goede morgen!”

„Goede morgen, mevrouw”, antwoordde Frans Veder en ondanks zijn gewone onbevangenheid was hij nu enigszins verlegen.

Onwillekeurig trachtte hij zijn blote borst, die net zo bruin was als zijn wangen, met zijn hemd te bedekken, maar dat ging hem niet gemakkelijk af, want sinds jaren waren de knoopjes er af.

„Heb je niet meer kleren bij je gehad dan je gisterenavond aan had, toen we je binnenbrachten?” vroeg zij.

„Jawel, mevrouw”, antwoordde de jongen dadelijk, „'k had ook nog een broek en een kiel in een zakdoek geknoopt bij me,

maar die zijn al oud en kapot; wat ik hier aan heb was mijn zondagse pakje, toen moeder nog leefde”.

„Die zakdoek lag nog op de stoep en is zoëven in de keuken gebracht, heb daarover dus maar geen zorg; maar vertel me eens: hoe is het je vannacht hier bevallen, je wilde gisterenavond immers met alle geweld weg, ondanks regen, wind en koude?” sprak de vrouw des huizes vriendelijk.

De Vleermuis keek tante Marie recht in de ogen en antwoordde toen: „Hoe ik geslapen heb, mevrouw, zult u best het kunnen begrijpen, als ik u vertel, hoe de drie vorige nachten voor mij zijn voorbijgegaan. Van zondag op maandagnacht heb ik ongeveer tot het aanbreken van de dag gelopen.

Toen ben ik gaan slapen in een hok op een stuk omgeploegd bouwland, totdat ik tegen de middag wakker werd van de honger. Nadat ik mijn twee laatste boterhammen had opgegeten, sliep ik weer in tot het vallen van de avond. Toen ben ik weer gaan lopen tot ik van vermoeienis en honger haast niet meer verder kon. Daarop kwam ik in de tuin van een buitenplaats terecht, waar ik achter heesters en tussen brandnetels en lang gras aan een slootkant ben neergezakt. Hoe lang ik geslapen heb, weet ik ook niet meer, maar ik weet nog wel dat het klaarlichte dag was, toen ik van de honger weer bijkwam. Ik wist twee kippeëieren en een paar knollen te bemachtigen en sliep daarna opnieuw in in 't natte gras. Toen de avond begon te schemeren, ging ik weer op weg en kwam vanzelf hier in de stad, doch wat ik zocht, kon ik niet vinden en tenslotte voelde ik mij zo ellendig, dat ik hier op de stoep ben gaan zitten, waar u mij vond. En nu zult u wel begrijpen, mevrouw, hoe ik vannacht geslapen heb . . .”

Met ogen, groot van verbazing, had tante Marie geluisterd naar dit onopgesmukt verhaal. Zij weifelde nog wel een ogenblik, maar toch, als zij hem goed aanzag, dan drong zich het gevoel aan haar op dat dit geen gewone, jonge vagebond was,

weggelopen van de een of andere woonwagen. Het donkere krulhaar, dat zo weelderig over zijn voorhoofd golfde, de heldere, scherpe bruine ogen met de gefronste wenkbrouwen, de nu vastgesloten mond met de volle, rode lippen, de vermetele uitdrukking op het hele gelaat, maar nog meer die toon der waarheid in het korte, ietwat ruwe, maar duidelijke verslag van zijn wedervaren, bracht tante Marie er toe, te geloven dat die kleine zwerver de waarheid sprak.

„Maar jongen”, vroeg zij, toen ze van haar verbazing gekomen was, „waartoe toch dat alles? Wat zocht je dan gisterenavond hier in regen en duisternis?”

Een ogenblik aarzelde de Vleermuis nog; zou hij zich blootgeven en zijn plan verraden? Ach, dat mooie plan was immers toch niet uitvoerbaar en een gevoel van moedeloosheid, en meer nog, hoewel onbewust, de gedachte dat deze dame zich toch niet vijandelijk op zijn weg had geplaatst, deed de jongen alle gedachte aan tegenstand ten slotte opgeven.

„'k Zocht naar een schip, mevrouw, om er mij, als het mij lukken wilde, in te verschuilen en niet eer voor de dag te komen dan zodra het schip in volle zee was, maar nergens kon ik een haven vinden, 'k begrijp het niet . . .”

Zou haar neef dan toch gelijk hebben en die jongen een of ander misdrijf hebben gepleegd? Waarom moest hij anders vluchten? En op strenger toon dan ze tot dusver tegen hem had gebruikt, vroeg ze: „Word je door de politie gezocht, jongen? Zeg het dan liever ronduit, in dit geval zul je toch de straf moeten dragen voor hetgeen je misdeed”.

„'k Heb nu toch eenmaal het potje verloren, mevrouw”, sprak nu de Vleermuis en zijn mondhoeken begonnen te trillen en zijn bruine kijkers werden vochtig. „Ik zal u alles vertellen. Gestolen heb ik niets anders dan twee eieren en die paar knollen, maar ik ben gaan drossen, mevrouw, omdat men mij naar het weeshuis wilde brengen en — en — ik ben liever dood dan naar een weeshuis te moeten gaan . . .”

Dáárom dus had die jongen al die ellende gedragen, enkel en alleen uit vrees voor het weeshuis!

„Maar kind, waarom heb je dat niet eerder gezegd?” riep tante Marie in de hoogste verwondering uit.

„Ik durfde niet, mevrouw, ik was bang dat die lange mijnheer, die hier gisterenavond was, mij zou laten terugbrengen als ik vertelde wie ik was en waar ik vandaan kwam. O, mevrouw, zou het niet mogelijk zijn dat u ergens een plaatsje voor mij wist, waar ik voorlopig blijven kan? Ik kan werken en ik wil ook alles doen — alles”.

Het hart der oude dame was vol medelijden met deze jonge zwerver, maar ze wist op dit ogenblik niet wat ze met hem moest aanvangen; doch troosten en helpen wilde ze in elk geval.

„Vertrouw op God, arme jongen, Zijn oog gaat de gangen na, ook van de eenvoudigste Zijner stervelingen. Hij hoort de stem der jonge raven, en 't is niet zonder Zijn wil en voorkennis dat Hij je dwaze plan verijdelde. Gelukkig voor jezelf, want daar kon immers niets goeds van terecht komen!”

Na een ogenblik nagedacht te hebben, ging tante Marie voort, eigenlijk meer tot zichzelf sprekende: „Ik zou je wel een poosje kunnen hier houden, maar wat moet ik je laten doen . . .”

Met een ruk veegde de Vleermuis zijn tranen af en met de vinger naar de door de zon verlichte tuin wijzend, zei hij onmiddellijk: „Dat is een mooie tuin, mevrouw, maar erg verwaarloosd. 't Is tijd, dat de leiperen worden afgedaan en voor die armsgaarden en goudrenetten is het al méér dan tijd. In bijna al de bomen staat dor hout, dat moet er uit; de moestuin zit al helemaal onder zaadschietend onkruid, als dat nu niet verholpen wordt, is er van 't voorjaar geen redderen meer aan. En dan de bloembedden, de herfstasters, de zonnebloemen, de dahlia's, ze groeien alle dwars door elkaar en het één verstikt het ander, en dan . . .”

Tante Marie stuitte met een handbeweging de zaakkundige uitlegging van Frans Veder, maar ze kon toch een glimlach niet

onderdrukken bij het met al de beslistheid van een vakman gegeven advies van die kleine vluchteling.

„Je bent zeker bij een tuinman geweest?”

„Neen, mevrouw, bij een boer, maar ik heb veel van dat soort werk moeten doen. Probeert u het maar eens met me, mevrouw, u zult zien, hoe netjes ik de tuin in orde breng. Ik behoef natuurlijk niet meer zulke lekkere boterhammen te hebben als gisteravond, en als er misschien wat planken te krijgen zijn, kan ik gauw een schuurtje timmeren in de hoek van de tuinginds bij de muur . . . 'k heb immers wel anderhalf jaar lang in een schuur geslapen op stro — en heerlijk. O mevrouw, probeert u het maar eens met me! Ik zal wèrkelijk mijn best doen . . .”

De angst voor afwijzing sprak uit zijn bruine ogen en trilde in zijn stem. Als deze vriendelijke dame hem afwees, voelde de Vleermuis zich verloren; van de lange mijnheer verwachtte hij geen pardon en deze zou hij er niet om hebben gesmeekt ook, zoals hij het nu de oude dame deed.

Een ogenblik keek tante Marie hem diep in de ogen en vroeg toen: „Hoe is je naam?”

Dadelijk antwoordde hij: „Frans Veder, mevrouw!”

„Nu Frans, dan wil ik het voorlopig met je proberen, en de lange mijnheer zal wel zorgen dat je niet naar het weeshuis hoeft”.

IX. OP DE GOEDE WEG

Vijf jaren zijn er verlopen sinds de dag, of liever sinds de avond, waarop Frans Veder, hongerig en verkleumd, een wijkplaats vond in de vriendelijke woning van tante Marie; en nu was hem die woning een dierbaar tehuis. Was tante Marie een en al verbazing geweest, die eerste morgen na zijn aankomst,

toen de jongen haar de geschiedenis van zijn vlucht had verteld, haar neef was het niet minder, toen hij des middags thuis kwam van zijn kantoor, en zag dat de vreemde, weerbarstige jongen druk bezig was met werken in de tuin, waarbij Nonnie en haar hond hem trouw gezelschap hielden.

Met korte woorden had tante Marie hem medegedeeld, wat de knaap haar van zijn vlucht verteld had, maar deze had ongelovig het hoofd geschud en fijntjes gelachen.

„Vanavond, als we de tijd hebben, moet hij ons alles eens goed vertellen en geloof me, tante Marie, dat hij zich gauw genoeg vastpraat, wanneer hij onwaarheid vertelt, als hij tenminste wat minder koppig is dan gisterenavond”.

Doch de Vleermuis was niet koppig meer; zijn gastvrouw had hem gezegd dat hij niet naar het weeshuis behoefde en 't was de arme verschoppeling op deze heldere morgen alsof de zon veel mooier scheen dan zij gedaan had in de gehele zonnige, lange zomer, die achter de rug was.

Neen, nu was Frans Veder niet koppig meer en zonder iets achter te houden vertelde hij zijn kinderleven precies zoals hij het geleefd had.

Toen hij eindigde met de beschrijving van zijn hopeloos gebleken vlucht voor het hem dreigende weeshuis, was er angst in zijn blik en iets smekends in zijn stem, terwijl hij dringend vroeg: „Vanmorgen heeft mevrouw mij beloofd, dat u wilde zorgen dat ze me niet naar het weeshuis konden brengen, kan u dat doen, mijnheer?” — . . .

„'k Zal er voor zogen, Frans, dat je niet naar een weeshuis hoeft en als mevrouw je hier huisvesting wil verlenen, mag je hier blijven ook, doch voor één ding wil ik je waarschuwen”, had de heer Van Bingen er bij gevoegd: „Wanneer ik ook maar één keer bemerk, dat je dergelijke streken wilt uitvoeren als die je daarginds op Otterhoeve gewoon was uit te halen, zal geen vlucht je meer kunnen redden van opzending naar een weeshuis”.

Frans Veder had het zich voor gezegd gehouden en in zijn nieuwe omgeving deed hij nooit iemand de minste overlast aan, wat ook voor een goed deel was toe te schrijven aan het feit, dat hij zich zo min mogelijk buitenshuis ophield.

't Had de heer Van Bingen niet veel moeite gekost, de zaak van Frans Veder te onderzoeken en in 't reine te brengen. Eerst had het verhaal van de jongen oude herinneringen bij hem opgewekt. In hetzelfde dorp had hij immers enige jaren doorgebracht, terwijl hij haar, die thans Soerenburgs vrouw was, met zijn hele hart had liefgehad. Doch dit alles was lang voorbij en het lag thans op zijn weg, alles voor de vreemdeling in orde te maken.

Hij had de burgemeester van het dorp bericht gezonden op welk een wijze de jongen door hem was gevonden, en er tevens bijgevoegd dat hij bereid was, voor de opvoeding en het onderhoud van de wees zorg te dragen.

Uit het antwoord van de burgemeester bleek, dat de Vleermuis waarheid had verteld en ook zijn vermoeden, dat men hem voor verdronken zou houden, werd door het schrijven van de burgemeester bevestigd; men had zelfs in het meer bij het landgoed Ludenhoven naar zijn lijk gevist, omdat een knecht van Otterhoeve daar zijn hengel en pet gevonden had, benevens een duidelijk modderspoor in het gras aan de oever.

Aan het eind van zijn schrijven sprak de burgemeester de hoop uit, dat het de heer Van Bingen mocht gelukken de Vleermuis tot een bruikbaar lid der maatschappij op te voeren; een der meest notabele leden van zijn gemeente had het vruchteloos beproefd, want met de gevaarlijke, weerbarstige jongen was niets goeds aan te vangen geweest en het menslievend pogen van boer Soerenburg was op niets uitgelopen.

Toen hij de brief gelezen had en tante Marie insgelijks, had de oude, eerlijke soldaat onwillig het hoofd geschud.

Was dat het menslievend pogen geweest van Soerenburg, dat hij met een stuk brood en een bos stro zich van iedere verplichting ontslagen achtte?

Reeds spoedig na het ontvangen van de bewuste brief en het verder afhandelen van alles wat de wet in dergelijke gevallen eist, was de heer Van Bingen begonnen met de zo deerlijk verwaarloosde opvoeding van de Vleermuis, terwijl tante Marie zich op de haar eigen liefderijke wijze met zijn geestelijke vorming belastte.

En hoe was Frans Veder onder dit alles? Wel, hij wist thans wat hem te doen stond en als de Vleermuis zich iets voornam, konden moeiten noch vezwaren hem ontmoedigen of terughouden.

Zijn poging om over zee te vluchten, was mislukt, doch indien de liefdevolle hulp van tante Marie niet een tere snaar in zijn hart had doen trillen, ongetwijfeld zou hij tot elke prijs dat plan hebben doorgezet. Maar Hij, wiens alziend oog zelfs het musje op aarde ziet vallen, en die het donker pad van de kleine zwerver zo had geleid, dat deze in een omgeving kwam, waarvan men zeggen kon: „Waar liefde woont, gebiedt de Heer Zijn zegen”, die Vader der wezen had ook een straal der liefde doen vallen in het door liefdeloosheid verharde kinderhart.

Ja, Frans Veder had partij gekozen; hij behoefde niet naar het weeshuis en deze mensen zouden hem niet plagen of bedroeven. Daarom wilde hij doen wat ze van hem verlangden, onverschillig wat dit was. In het begin had de heer Van Bingen er over gedacht, Frans naar school te zenden, doch tante Marie had gezegd: „Laten we het nu nog niet doen, Hendrik, ik ben bang dat er nog te veel van de oude Vleermuis in de jongen zit. Zou je niet beter vinden, te trachten zelf hem wat te leren? Ik vrees, dat er met hem bijna van voren af aan moet worden begonnen”.

„Nu”, had Van Bingen lachend geantwoord, „ik heb van mijn leven al zoveel domme boerenjongens en onwillige recruten moeten dressereren, dat ik het ook met onze Vleermuis wel zal klaarspelen, hij moet dan maar gelijk op met Nonnie leren”.

Tot zijn grote verwondering bleek al spoedig dat de Vleermuis veel meer kon en wist dan men in de verste verte had kunnen vermoeden.

Het werk, dat hem door de heer Van Bingen werd opgegeven, maakte hij doorgaans veel gauwer en beter af dan deze redelijkerwijze verwachten kon, en de tijd die hem overbleef, besteedde hij geheel en al met het in orde houden van de tuin en het verrichten van werkjes, welke hem door niemand werden opgedragen, doch die hij uit eigen beweging op zich nam, alsof het vanzelf sprak.

't Werd spoedig een waar genoegen voor de heer Van Bingen, de leergierige jongen te onderwijzen. Steeds weer opnieuw moest deze zich afvragen, hoe het mogelijk was dat deze stille, vlijtige en ongetwijfeld hoog begaafde leerling de door allen gevreesde en gehate Vleermuis was.

Ook de ruwe onverschilligheid in zijn spreken was, eigenlijk zonder dat iemand er iets van gemerkt had, verdwenen. Als hij iets vroeg of antwoord gaf op een hem gedane vraag, was dat wel zo kort mogelijk, maar steeds beleefd.

Nog geen jaar was Frans Veder in het huis van tante Marie, of iedereen beschouwde hem als tot het gezin behorend.

Zo was voor Frans Veder de tijd omgevlogen en nu, na vijf jaar, zou niemand, die hem voorheen bij Kees Soerenburg gekend had en hem nu weer zag, de opmerking maken: „Kijk, daar is de Vleermuis!” En toch was hij in vele dingen nog dezelfde gebleven.

Hij werkte in zijn vrije tijd nog in de tuin, hij deed nog allerlei karweitjes van huishoudelijke aard, maar hij had niet veel tijd meer over, daar hij op hetzelfde notariskantoor werkzaam was als de heer Van Bingen.

Frans had buitenshuis niet veel kennissen van zijn leeftijd; zelf zocht hij die niet en anderen vonden hem zo eigenaardig, dat men hem maar liever uit de weg ging. Hij gaf dikwijls zulke

korte antwoorden en kon, als er iets gezegd werd, dat hem niet beviel, zo iets scherps en dreigends in de ogen hebben, dat men op geregelde omgang met hem niet gesteld was.

Reeds dadelijk, de eerste zondag dat Frans bij haar was, had tante Marie de jongen meegenomen naar de kerk en sinds die tijd was hij altijd met de overige leden van het gezin onder de prediking des Woords geweest. Doch of er in het hart van de jongen iets ontkiemde van het zaad, dat tante Marie met al de liefde van haar vroom gemoed zo ijverig had gestrooid, daarop zou slechts de toekomst antwoord kunnen geven.

X. ERNSTIGE UREN

Weer is het een sombere oktoberavond, weer waait een gure wind en valt een koude motregen, die de straten van het Noordhollands stadje A., en inzonderheid het enigszins afgelegen gedeelte, nog stiller en verlatener maakt dan gewoonlijk.

Zoëven zijn de heer Van Bingen en Frans Veder thuis gekomen van het kantoor en nu hangen hun vochtige overjassen aan de kapstok, terwijl ze zelf met smaak hun kop koffie drinken. Wat Frans Veder voor de heer Van Bingen is, dat is Nonnie voor tante Marie en laatstgenoemde zei wel eens lachend tot haar neef: „Jouw Non en mijn Vleermuis bederven ons beiden geheel en al; zo geleidelijk nemen ze ons al het werk uit de handen, we worden verwend, dat verzeker ik je”. En ernstiger voegde ze er aan toe: „’t Zou mij zwaar, zeer zwaar vallen, haar te moeten missen”.

„Kom, kom, tante Marie, waarom zoudt u het kind moeten missen, ze is pas zestien jaar oud, maar met Frans wordt het een moeilijk geval. Die is op het kantoor met reuzenschreden voor-

uit gegaan en nog onlangs zei de notaris mij in een vertrouwelijk gesprek: „We zullen hem niet lang meer hier kunnen houden, Van Bingen; een jongeman met zijn zeldzame werkkraft en bekwaamheid blijft niet op een notariskantoor in een kleine stad, maar wil verderop, de wereld in”.

„k Heb er niet veel op geantwoord, omdat ik gevoelde dat de notaris gelijk had, maar . . .”

„Je bent net als ik, Hendrik; de arme verschoppeling, die we uit medelijden hebben opgenomen van de straat, is ons thans lief geworden als een eigen zoon. 't Zal ons beiden hard vallen, als straks zijn plaatsje aan onze haard ledig is. Maar als het zijn begeerte blijkt te zijn, en zijn belangen eisen het, welnu Hendrik, dan gaat zijn bestwil boven onze eigen wensen en hij moet dan maar de wereld in”.

Onder opgeruimd gebabbel ging het koffieuurtje voorbij en vooral Nonnie bracht leven en vrolijkheid in de kleine, huise-lijke kring. 't Was niet meer de kleine Non, want hoewel ze nauwelijks zestien jaren telde, was ze al langer dan Frans Veder, die de negentien al gepasseerd was. Van de eerste dag af dat Frans in de woning van tante Marie was opgenomen, tot nu toe, was Nonnie van Bingen voor hem als een wondermooie bloem uit een verre, vreemde sprookjeswereld. Zelfs in het begin, toen zijn wraakzuchtige Vleermuisnatuur zo nu en dan buitenshuis nog wel eens bovenkwam, was het een voor hem vanzelfsprekende zaak, zich thuis geheel te schikken naar de luimen van het dartele kleurlingetje. En in die tijd kon ze het de Vleermuis vaak lastig genoeg maken. Nu eens liep ze in de moestuin door een pas gezaaid bed groente, waarvan de tere spruitjes tot vreugde van Frans juist boven de grond kwamen kijken; dan weer plukte ze de eerste tulpen, waarop hij zo trots was, of later de nog niet ontloken rozeknoppen af. Een volgende maal vergreep ze zich aan onrijpe perziken, kortom de kleine Non deed maar al te vaak dingen, die hem tot woede zouden hebben gebracht, indien ze hem door iemand anders zouden

aangedaan zijn. Maar nimmer werd de Vleermuis boos op de kleine overtreedster. Voelde de jongen, dat het kind hem liefhad? En kon hij daarom alles van haar verdragen zonder wrok?

Toen hij nog op Otterhoeve was, had boer Soerenburg eens tot zijn vrouw gezegd: „Die Vleermuis is zulk een kleine duivel voor de mensen, maar voor jonge honden, veulens, lammeren, ja, tot de stomme kalveren toe, is hij altijd vol zorg — ik begrijp die bengel niet...”

Neen, de rijke boer van Otterhoeve begreep de arme Vleermuis niet en hij achtte het ook beneden zijn waardigheid, te beproeven de jongen te leren kennen.

Toen ze nog een kind was, was Non altijd om en bij Frans en al haar kinderbezwaren trachtte deze met zijn onuitputtelijke vindingrijkheid uit de weg te helpen. En zo bleef het bij het opgroeien, want toen ze groter werd, moest de speelse, dartele Non meer gaan leren, evenals Frans Veder, doch de Vleermuis leerde meer in een uur dan Nonnie op een gehele dag.

Tante Marie had er vaak om gelachen, doch haar neef kon er soms boos om worden als Non listig en behendig trachtte Frans op een klad haar huiswerk te laten maken, om het dan slechts in het net over te schrijven. Later ging het wel wat beter, maar het plan, dat de heer Van Bingen aanvankelijk had, om namelijk zijn enig kind veel te laten leren, moest hij wel opgeven. Hoewel het haar geenszins aan verstandelijke gaven ontbrak, bezat ze niet de minste lust om uren lang over boeken of schrijfwerk gebukt te zitten.

Voor al wiskunde was haar een groot struikelblok. Talen gingen beter, te meer omdat Frans er ook druk aan bezig was en haar zo nu en dan terecht kon helpen, als vader geen tijd had. En al had Frans ook nog zoveel werk, de tijd om Nonnie door haar moeilijkheden heen te helpen, kon er altijd nog af.

Toen de koffietafel was opgeruimd, wilde Frans Veder zijn werk voor de dag halen, doch tante Marie kwam hem voor met de woorden: „Neen, Frans, vanavond wordt er niet geleerd.”

En op zijn verwonderde vraag: „Waarom niet?” kreeg hij ten antwoord:

„Omdat we vanavond iets herdenken, waarbij ook jij ten nauwste betrokken bent, begrijp je me?”

Ja, nu begreep hij wat de oude dame bedoelde en op ernstige toon sprak hij:

„Ja, tante Marie, 't is vandaag juist vijf jaar geleden dat u mij, de arme verschoppeling, die als een verdwaalde straathond bij u op de stoep lag, zo liefderijk hebt opgenomen; hoe zal ik u dat ooit kunnen vergelden! O, als ik nog denk aan Otterhoeve, en ik stel daartegenover dit huis, waar ik niet alleen onderdak, maar ook een dierbaar tehuis vond, zie — dan...”

Hoogst zelden was er iets van teergevoeligheid of aandoening bij Frans Veder merkbaar, doch thans werd zijn oog vochtig en haperde zijn stem.

„Wees Hem dankbaar, Frans,” sprak tante Marie, „die je hierheen leidde. Wat ons betreft, we hebben nog geen ogenblik spijt gehad, dat we ons je treurig lot hebben aangetrokken.”

Buiten stak de wind op en het begon harder te regenen, maar in de gezellige woonkamer van het huis met de diepe portiek heerste warmte en vriendelijk licht, evenals op die avond, vijf jaren geleden, toen de verkleumde knaap er een lied hoorde zingen en muziek hoorde klinken, welke hem zijn ellende deden vergeten.

„Tante Marie, speel u nog eens: „'t Licht des daags zonk weg in 't westen,” vroeg Nonnie, toen 't wat later in de avond was. Die vraag deed Frans Veder goed, omdat het voor hem een bewijs was dat het levenslustige, vrolijke kind, dat om hem heen fladderde als een prachtige tropische vlinder, op dit ogenblik dezelfde gedachtengang had als hij.

Tante Marie speelde en het meisje zong met haar welluidende stem het lied mee, terwijl de beide mannen zwiingend luisterden. Maar voor het door een traan verduisterd oog van Frans Veder verdween de vriendelijke, lichte kamer en hij zag weer het

duistere, armoedige vertrek in de vuile achterstraat te R., het door de drank opgezette gezicht van zijn vader, de bleke, door levensleed afgetobde trekken van zijn moeder en, het duidelijkst van alles, het lijkkleurige gezichtje van zijn stervend zusje.

„Kom, o kom, kleine kom, plaatse wacht u, plaats en heerlijkheid,” zo zongen de vrouwenstemmen.

Arm zusje, arme moeder, zou het werkelijk waar zijn? Zou er daarboven in het oord van eeuwige gelukzaligheid voor hen een plaats zijn bereid door Hem, die voor zoveel eeuwen stierf aan het kruis op de heuvel Golgotha?

Voor zijn zusje, wier kinderleven zo vreugdeloos en somber was voorbijgegaan, maar dat toch altijd tevreden was en stil?

Voor zijn moeder, die slechts leed en kommer gekend had in haar huwelijksleven, ook door hem, haar enige jongen?

Frans voelde het thans als met vlijmende smart.

De vragen vermenigvuldigden zich in het hart van de jongeman, maar hij moest tot de werkelijkheid terugkeren. Er was in het verleden zoveel droefheid, maar in het leven ook zoveel geluk!

't Werd die avond laat eer men besloot zich ter ruste te begeven, doch toen de heer Van Bingen en Nonnie reeds hun slaapkamers hadden opgezocht, bleef Frans Veder nog even zijn werk voor de volgende morgen gereedleggen. Anders deed hij dat in een ogenblik, maar nu talmde hij enigszins, zodat het tante Marie opviel.

„Tante Marie,” vroeg hij plotseling, „u hebt steeds getracht mij te doen geloven, wat ons de Bijbel leert. U hebt me gewezen op de noodzakelijkheid van ieder mens om zich te bekeren tot God, wat alleen mogelijk is, wanneer wij onze verloren toestand inzien, schuld belijden en vergeving vragen op grond van het werk van de Heere Jezus, die op het kruis de zonden droeg in Zijn lichaam en stierf, om aan de rechtvaardige straf van God te voldoen voor allen, die in Hem geloven.

„U hebt mij trachten in te prenten, dat het de roeping der gelovigen is, ondanks alle zwakheid en onmacht, ondanks struikelen en vallen, de Heiland na te volgen en Zijn heilig, smetteloos leven, dat Hij eens leefde op aarde, tot een voorbeeld te nemen.

’k Heb er naar geluisterd, tante Marie, omdat ik u liefhad, omdat alles nieuw en belangwekkend was voor de verschoppeling.

’k Heb getracht, de Bijbel te begrijpen, het verlossingswerk te verstaan, maar ik stuit op moeilijkheden, die ik niet kan oplossen; en op vele vragen, die ik mijzelf stel, vind ik geen antwoord. Steeds weer moet ik denken: Waarom dit en waarom dat, om ten slotte te gevoelen, dat mij uw geloof ontbreekt.”

Frans Veder zweeg. Nog nooit had hij zich beslist over dit punt uitgelaten en toch gevoelde tante Marie, hoe hij er over dacht; ze gevoelde het mogelijk beter dan Frans Veder.

Op haar vriendelijk gelaat kwam voor een ogenblik een smartelijke trek; ze legde haar hand op zijn schouder, keek hem diep in de ogen, evenals toen hij nog een jongen was, en zei:

„Er veel over praten helpt niet, Frans, doch laat ik je dit zeggen: Toen de Heiland was opgestaan uit het graf en de overige discipelen Hem allen hadden aanschouwd, behalve Thomas, kon deze niet geloven, vóórdat hij met de ogen zag en met de handen tastte.

De Heere Jezus sprak toen tot Thomas: „Zalig zijn zij, die niet gezien en nochtans geloofd hebben.” En voor Thomas, die zo diep zijn Meester betreurde, was dat woord het antwoord op zijn ongeloof. Hoor hem stamelen: „Mijn Here en mijn God!”

„Nog zijn er zo velen op de wereld, die niet kunnen geloven zonder een tastbaar, voor hun verstand aannemelijk bewijs, maar nog leeft daar boven lucht en wolken dezelfde almachtige God, die wegen en middelen tot Zijn beschikking heeft, om het geloof te werken in de harten der mensenkinderen. Je eerste

jeugd was donker, Frans, vol ontbering, ellende en strijd, doch dit alles verhardde je hart. Met woeker gaf je terug, of trachtte het te doen, al wat men tegen je misdreef. Met alle kracht, die in je was, heb je getracht je eigen weg te vinden, maar inplaats van in de grote havenstad kwam je in ons kleine, stille stadje terecht.

Hier vond je liefde en die liefde geef je ons van harte terug. Zie, Frans, hierin bespeur ik duidelijk de vinger Gods, die je door nacht en duisternis in een andere omgeving bracht dan je zelf zocht. Zou de door je zelf gekozen weg niet hoogst waarschijnlijk zijn uitgelopen op steeds meer verharding en verzet, welke doorgaans in misdaad hun einde vinden?

Op jouw weg, hoe jong je ook nog bent, was duisternis en kwam licht, maar indien het zou blijken, dat thans verder aards licht je pad bestraalde, bedenk dan, dat dit licht zo spoedig is uitgeblust. Als je dan niets voor de eeuwigheid bezit, niet verlost en gered bent door het kostbare bloed van Jezus Christus, blijft er slechts donkerheid en wanhoop over.

Daarom zal ik voor je blijven bidden, dat Zijn licht moge opgaan in je hart; dat licht alleen blijft je vergezellen tot over het graf...”

XI. EEN KORTE REIS MET VĒRSTREKKENDE GEVOLGEN

't Was ongeveer twee maanden later, omstreeks half december. Een vroeg ingevallen, aanhoudend strenge vorst had een sterke ijsvloer gebouwd over grachten en vaarten. Allen, die veel hielden van het ijsvermaak — en die waren er veel in 't oude Kennemerland — hadden gelegenheid te over voor die liefhebberij.

't Was nog vroeg in de middag en helder scheen de winterzon op de met rijp bedekte daken en de straten en grachten van het oude stadje A.

Met haastige stap en de schaatsen onder de arm, stapten Nonnie en Frans Veder door de thans nogal drukke straat.

Vrolijk en vol levenslust babbelde Nonnie schier onophoudelijk; haar zonnige blik en haar prettige lach misten hun uitwerking niet op de meer ernstige Frans Veder.

„Wat heerlijk Frans, dat je deze middag vrij hebt, me dunkt, dat je het vrijdagmiddag nog wel eens kon vragen, tenminste als het ijs dan nog goed is. Schaatsenrijden kun je slechts doen als er ijs is, terwijl dat saaie werken op een kantoor er altijd blijft, winter en zomer door; ik begrijp niet dat jij daar zoveel mee ophebt...”

Op dit ogenblik passeerden hen drie of vier jongelieden, en vooral één van hen nam opvallend beleefd voor Nonnie de hoed af.

't Was een slanke, blonde jongeman; Frans Veder kende hem wel; hij was de enige zoon van een schatrijke hotelhouder uit de stad. Arnold Lätzker liet zich daar nogal wat op voorstaan, tenminste hij was toonaangever op het gebied van herenkleding, en ook in het maken van grote verteringen had hij zich naam gemaakt onder een zeker gedeelte der jongelieden van het stadje.

Hij had Nonnie van Bingen eens aangetroffen bij gelegenheid van een liefdadigheidsbazar, waar het meisje met tante Marie ook tegenwoordig was. Arnold had zich toen verdienstelijk gemaakt door de dames in het haar onbekende gebouw terecht te helpen. Hij was destijds een ogenblik in haar gezelschap gebleven en de onbevangen vrolijkheid van de mooie kleurlinge had de jonge Lätzker zó geboeid, dat hij sinds die tijd gelegenheid zocht, met Nonnie van Bingen in aanraking te komen.

Doch dit ging niet zo gemakkelijk; het meisje kwam maar zelden op straat zonder begeleiding.

Aanvankelijk was Arnold Lätzker van gedachte, dat Frans Nonnies broer was, doch toen hij had gehoord dat deze slechts een huisgenoot was, meende hij niet veel moeite te zullen hebben, de eenvoudige kantoorklerk op zij te schuiven als dit nodig zou blijken.

„Is dat niet de jonge Lätzker, de zoon van die hotelhouder?” vroeg Frans, enigszins verwonderd over diens buitengewoon beleefde groet.

„Ja, 'k geloof wel dat hij zo heet,” antwoordde Nonnie.

„We hebben hem eens ontmoet op een liefdadigheidsbazar en hij hielp ons bij die gelegenheid zeer vriendelijk terecht.”

Onmerkbaar fronste zich het voorhoofd van Frans Veder en van terzijde keek hij het vlug naast hem voortstappende meisje aan.

Frans, was een knappe, ruim negentienjarige jongen, van middelbare grootte, vlug en gespierd, maar als hij naar Nonnie keek, vond hij zichzelf klein en nietig.

Zestien jaar was ze oud en in 't oog van haar huisgenoten, tenminste van haar vader en tante Marie, eigenlijk nog een kind; maar nog nimmer was het Frans zó in 't oog gevallen, hoe gemakkelijk ze voor twee of drie jaar ouder kon doorgaan dan ze werkelijk was.

Wat stond dat bouite mutsje aardig op die weelderige, koolzwarte lokken! Hoe tintelden de ogen onder de lange, zwarte wimpers! En wat kleurde de frisse winterkou de lichtbruine wangen met donkere blos!

Een prachtige oosterse bloem in een koude westerse omgeving, dacht Frans. De vlinders zullen gauw genoeg komen en die kan de arme Vleermuis niet lang meer verjagen of plattrappen, zoals tot nu toe de wespen in onze tuin, waarvoor Non zo bang was.

En heb ik daar eigenlijk wel het recht toe? Thans werd ze nog aan zijn zorg toevertrouwd, maar straks zal Non wellicht iemand ontmoeten, die haar andere gedachten in het hoofd

brengt en dan zal het gezelschap van de Vleermuis haar, op zijn zachtst genomen, hinderlijk worden. En welke rechten kon hij ook tegenover vreemden doen gelden? Hij was wel een huisgenoot, maar hoe!

Een heftige ruk aan zijn arm schrikte hem op uit zijn niet erg opwekkende gedachtengang.

„Frans!” zei het meisje met koddige verontwaardiging, „ik hoop toch niet, dat je in je geest bezig bent met Engelse grammatica of iets dergelijks; je bent er toe in staat. Kijk liever eens, hoeveel volk er al op de ijsbaan is!”

’t Was een mooie ijsbaan; een grote weide had men een paar voet diep onder water laten lopen en toen de vorst kwam, was deze watervlakte spiegelglad dichtgevroren.

Spoedig zweefden Frans en Nonnie over de gladde baan.

„Wat een heerlijk weer, Frans,” riep het meisje opgetogen, „ik geloof niet dat ik ooit zo met plezier heb gereden als thans; en jij Frans?”

„’t Gaat kostelijk, Non, maar als ik mij niet vergis, komen daar kennissen van je aan...”

Een ogenblik later waren beiden omringd door een vrolijk gezelschap jongelieden, waarvan Arnold Lätzker blijkbaar de hoofdpersoon was.

De blik, waarmee Frans de zich beleefd voorstellende Arnold ontving, was juist niet bijzonder aanmoedigend, doch deze stoorde zich daar in het minst niet aan en hij wendde zich direkt tot Nonnie.

„U rijdt de hele tijd zo samen, juffrouw Van Bingen, me dunkt dat men meer geniet, als men zich in groter gezelschap bevindt.”

Vragend keek Nonnie Frans Veder aan; de inmenging van Lätzker was haar op dit ogenblik niets aangenaam, doch ze wilde niet onvriendelijk zijn tegen de jongeman, die haar destijds een beleefdheid bewezen had.

„O,” merkte Lätzker op, wiens aandacht niets ontging,

„Veder zal wel niet zo egoïstisch zijn, uw gezelschap voor zich alleen te willen houden.”

Nonnie antwoordde niets en Arnold Lätzker nam dit zwijgen als een toestemmend antwoord op.

„Dames en heren, vindt u het allen goed, dat we ons naar grootte, op het rijtje af, achter elkander opstellen? Niemand er tegen?”

Wat moest Frans zeggen? 't Liefst had hij kortaf tot die gladde vogel gezegd, dat hij van zijn opdringende vriendelijkheid niet gediend was, maar mocht hij door ruw en vijandig optreden het onschuldig genoeg van Nonnie bederven? Hij begreep onmiddellijk de handige toeleg van Lätzker; deze was immers de langste van het gezelschap en dan volgde Nonnie, terwijl hij ongeveer in het midden van het rijtje terecht kwam.

Onder scherts en lach vloog de middag om en allen vermaakten zich kostelijk, behalve Frans Veder, die zich in dit gezelschap niet op zijn plaats gevoelde.

Echt grappig waren de opmerkingen, die Arnold over zijn schouder heen Nonnie toefluisterde. Telkens als haar heldere lach weerklonk, werd Frans stiller. 't Was dan ook waarlijk geen wonder, dat het meisje achter hem een vriendin in het oor fluisterde: „Die Veder is wel een knappe jongen en een goed rijder, maar ik vind hem zo ijzig en zo saai.”

In de ijstent, waar men op uitdrukkelijk verlangen van Arnold Lätzker herhaaldelijk aanlandde, zorgde de rijke Lätzker uitsluitend voor de vertering. Zo wilde deze het. Doch vooral deze tractaties waren Veder onverdraaglijk.

Reeds begon de schemering te vallen, toen Nonnie even gelegenheid kreeg, met Frans enige woorden te wisselen.

„Zeg Frans,” sprak ze, „zouden ze thuis erg ongerust zijn als we een paar uurtjes later thuishkomen? Zie eens, hoe mooi de maan al reeds aan de lucht staat, straks zal het daghelder zijn op de baan, zegt mijnheer Lätzker, en in de maneschijn

schaatsenrijden zal echt toverachtig zijn, wat denk je er van?"

„Aansluiten dames!" riep Arnold reeds weer.

't Werd nog drukker op het ijs en bij de tenten ontstak men fakkels en lantaarns. Weer nodigde Lätzker zijn gezelschap dringend uit, een glas warme punch te gebruiken; 't verhoogde volgens hem de genoegens van het schaatsenrijden.

„'t Is mogelijk dat u gelijk hebt, mijnheer Lätzker, en 't spijt me, dat ik de spelbreker moet zijn, maar juffrouw Van Bingen en mijn persoon zullen van uw uitnodiging geen gebruik maken," sprak Frans Veder.

't Werd op kalme, heldere toon gezegd, maar 't kwam er zó beslist uit dat Arnold dadelijk begreep dat Veder niet zo gemakkelijk op zij te schuiven zou zijn, als hij aanvankelijk gedacht had. Maar in elk geval wilde hij het toch beproeven en lachend merkte hij op: „Kom, kom, mijnheer Veder, dat kan u immers geen ernst zijn, of juffrouw Van Bingen moet van ons gezelschap en het schaatsenrijden genoeg hebben, dan verandert natuurlijk de gehele zaak."

Bij de laatste woorden wendde Lätzker zich geheel tot Nonnie, als wilde hij daarmee te kennen geven dat hij met Frans had afgehandeld. Ook de anderen meenden dat het meer dan dwaasheid was, om nu al van naar huis gaan te spreken.

„Wat denk je, Frans, zouden ze het ons thuis wel zo erg kwalijk nemen, als we nog een uurtje in de maneschijn blijven rijden?" vroeg Non. „Er zijn toch immers nog zoveel mensen op het ijs . . . ."

Doch 't één hielp zo min als 't ander, Frans Veder haalde slechts de schouders op en weer klonk het even beslist als daarstraks: „Je vader heeft me er met nadruk op gewezen, dat ik moest zorgen dat we vooral niet te laat van het ijs zouden gaan en hij had er zijn bijzondere redenen voor, dus je begrijpt wel, Nonnie, dat ik daar in geen geval van wil afwijken."

Er was niets aan te doen en ondanks het protest van het vrolijke gezelschap moest Nonnie toch besluiten afscheid te

nemen, waarbij Arnold Lätzker haar hand langer vasthield dan wel nodig was, terwijl de woorden, die hij haar toefluisterde en welke Frans niet kon verstaan, een donkere blos op Nonnies wangen te voorschijn riepen, welke Frans Veder wel zag.

Helder en vriendelijk scheen de maan op velden en wegen, toen de jongelieden, vlug voortstappend, huiswaarts keerden.

Zo vrolijk en druk als Nonnie geweest was, toen ze in de vroege middag hier wandelde, zo stil en in zichzelf gekeerd was ze nu. Ook Frans liep zwijgend verder en zijn gedachten waren van niet zeer opgewekte aard; 't was daar straks immers weer geweest: één tegen allen en allen tegen één! Arme Vleermuis!

Een paar dagen na deze middag kreeg Frans Veder van zijn patroon de opdracht, zich voor zaken naar Amsterdam te begeven.

't Was voor Frans geen plezierreisje, want de zaak, waarvoor hij ging, was van zulk een ingewikkelde aard, dat hij gedurende de gehele reis er met zijn gedachten mee bezig was. 't Liep Frans Veder echter buitengewoon mee, ten eerste, omdat hij dadelijk de persoon vond, die hij nodig had, en ten tweede, omdat het hem gelukte, de bescheiden en stukken machtig te worden, welke zijn patroon voor de betrokken zaak in handen moest hebben. En daar hij nu de tijd had, wandelde hij op zijn gemak door de hoofdstraten en bleef hier en daar voor een mooie winkelatalage staan kijken.

Hier kwamen de dagen van het verleden weer met kracht voor zijn geest, toen hij ook zo door de straten van een grote stad rondliep. Hoe hij als de kleine, zwervende Vleermuis voor de winkelruiten de prachtige dingen bewonderde, voor hem en de zijnen zo onbereikbaar als de sterren aan de hemel.

't Verschil was groot, toen en nu.

Als moeder mij nu nog eens zien kon . . . . Wat zou ze gelukkig zijn . . . . maar — ben *ik* gelukkig? Tante Marie was

gelukkig, ja, die wèl, omdat ze vrede had in haar ziel, een vrede, die de wereld niet geven kon . . . . maar hij — Frans Veder was *niet* gelukkig.

Uiterlijk was alles hem meegelopen, doordat er op het treurigste tijdstip van zijn leven mensen zich zijn lot hadden aangetrokken, maar innerlijk?

Nonnie was nog maar een kind, dat had hij weer kunnen merken na het schaatsenrijden.

Reeds dezelfde avond was zij weer even vrolijk en onbevungen tegen hem geweest als anders, en toen de heer Van Bingen bij hun binnenkomen gezegd had dat ze later thuiskwamen dan hij eigenlijk bedoeld had, nam ze dadelijk de schuld op zich door te zeggen, dat het niet aan Frans, doch geheel en al aan haar lag. Zeker, Non was nog een kind, doch anderen beschouwden haar niet meer als zodanig. De heer Van Bingen gaf hem zijn kind mee naar het ijsvermaak, zoals een vader aan een zoon, die hij ten volle vertrouwt, opdraagt om een wakend oog te houden op een jongere zuster.

Maar welke rechten kon de Vleermuis doen gelden tegenover vreemden?

Hij kon slechts voor anderen een hinderpaal zijn en straks zou mogelijk ook Nonnie hem te verstaan geven, dat hij haar in de weg stond, en dat — zou hij niet kunnen verdragen.

'k Moet weg, weg van de paar mensen, die ik liefheb, en de wereld in, alleen — maar nu toch sterker dan toen ik wegliep van Otterhoeve.

„Wat een mensen toch om mij heen!” dacht Frans; „en ik sta hier voor een winkelraam te suffen, alsof ik thuis op mijn slaapkamer zit, kom, laat ik maar naar mijn hotel gaan, 't wordt trouwens tijd ook.”

Toen hij de volgende morgen opstond en zijn ontbijt gebruikt had, besloot hij, zo spoedig mogelijk de thuisreis te aanvaarden.

't Was ruw, stormachtig weer met nu en dan een koude regenvlaag, doch ondanks het ongunstige weer en het betrek-

kelijk vroege morgenuur, was het toch druk voor de loketten en in de wachtkamer van het stationsgebouw.

Frans Veder behoorde tot dat soort van mensen, aan wier scherpe blik maar weinig ontsnapt. Terwijl hij tussen de reizigers, die op hun beurt wachtten om een kaartje te nemen, stond ingedrongen, bespeurde hij iets, dat niemand anders had gezien. Voor het eerste-klasse loket nam op dit moment een heer voor zich en een hem vergezellende dame de plaatsbewijzen, doch toen hij de hand in de zak wilde steken om geld voor de dag te halen, hinderde hem zijn natte regenjas en achteloos wierp hij die over de rechterschouder.

Terwijl hij dit deed, viel er iets uit de zak van de jas, en een lange jongeman schopte schijnbaar achteloos met de voet het voorwerp ter zijde.

Deze, ook als een heer geklede jongeman nam zijn kaartje, betaalde snel en liet toen zijn kaartje op de grond vallen.

Met een ongeduldig gebaar raapte hij het kaartje weer op, doch zó gauw kon een en ander niet geschieden, of Frans Veder had toch gezien dat de man met zijn kaartje ook het door hem weggeschopte voorwerp in de zak had gestoken, waarna hij haastig wegliep in de richting van de derde-klasse wachtkamer.

De heer met de regenjas echter wendde zich met de dame naar de wachtkamer eerste-klasse. Voordat hij die kon binnentreden, voelde hij een tik op de schouder.

Verwonderd keek hij om en zag Frans Veder aan; doch eer hij iets kon zeggen, sprak deze zacht, maar op besliste toon: „Hebt u zoëven niet iets verloren uit de binnenzak van uw regenjas, mijnheer?”

Dadelijk greep deze met de hand in de zak, en zijn gebronsd gelaat werd, toen hij daarin iets miste, een tintje bleker.

„Ja, een portefeuille met voor mij hoogst belangrijke papieren, mijnheer,” sprak hij, „maar . . .”

„Volg mij dan dadelijk, mijnheer, een minuut talmen kan te lang zijn.”

„Ga zolang in de wachtkamer, Henriette,” sprak de heer tot de enigszins verschrikte dame; toen volgde hij Frans Veder de derde-klasse wachtkamer in.

Er was veel volk in de wachtkamer, tenminste voor de deur, die naar het perron voerde, waar de portier zijn handen vol had met kaartjes knippen; er stond dan ook een trein op 't punt van vertrek.

't Was echter niet de trein, die Frans Veder moest hebben, die zou eerst over een kwartier voorkomen, doch de man, die hij zocht, wilde er wèl gebruik van maken. Frans zag hem de andere mensen op zij dringen om zo gauw mogelijk bij de uitgang te komen.

Zonder een ogenblik te aarzelen drong Veder tussen de mensen door, die eerst de man, die hij zocht, en toen hem zelf met lang geen vriendelijke blikken aankeken.

Maar Frans stoorde zich er in 't minst niet aan, en juist toen de man zijn kaartje aan de beambte wilde overhandigen, greep de jongen met forse greep zijn arm.

„U zult een ogenblik geduld moeten hebben, mijnheer,” sprak Frans Veder en zijn stem klonk zo ijzig kalm en vastberaden, dat er onder de omstanders werd gemompeld: „Dat is een rechercheur!” Ook de zo onverwacht aangesproken man scheen van hetzelfde gevoelen te zijn; uit zijn toch al bleek, ongunstig uitziend gelaat week alle kleur, en zonder zich te verzetten, liet hij zich door Frans tot midden in de wachtkamer leiden.

Daar scheen hij echter tot bezinning te komen, waarna hij trachtte door een brutaal optreden zich nog te redden.

Met een ruk maakte hij zijn arm vrij en zijn eerste vraag was: „Mijnheer, hebt u recht mij zo te bejegenen?”

„'k Heb er tenminste reden voor,” antwoordde Frans, „ik zag, dat u zoëven, voor het loket, een portefeuille opraapte, die aan deze heer toebehoort, en als u uw verstand gebruikt, geeft u die onmiddellijk terug, want ieder ogenblik kan

er politie binnen komen en dan komt u er niet best af."

Nu begreep de man, dat Frans niet van de politie was, en met een woedend: „Je liegt, kerel, je bent niet goed!" wilde hij hem op zij werpen, om weer naar de uitgang te snellen. Voordat iemand tussenbeiden kon komen, ontstond een hevige worsteling.

Slechts een ogenblik duurde die echter, want de veel kleinere Vleermuis bleek niet alleen de vlugste, maar ook de sterkste te zijn van de twee. In een minimum van tijd lag de dief achterover, in zijn volle lengte, op de vloer van de wachtkamer.

Op dit ogenblik stormden echter zowel van de kant van het perron als door de deur der wachtkamer politieagenten naar binnen.

„Hierheen, mannen!" klonk de krachtige stem van de heer met de regenjas.

„Los!" riep een der agenten, Frans bij de schouder grijpend, doch dadelijk kwam de reiziger tussenbeiden en op de op de grond liggende man wijzend, sprak hij op korte commandotoon: „Arresteer die man, voor deze heer sta ik in."

In een oogwenk was thans de dief in handen der politie.

„De heren willen zeker wel zo goed zijn, ons even te volgen," vroeg een der agenten beleefd.

„'t Is een ellendige geschiedenis, maar 't zal wel moeten," mompelde de heer met de regenjas, en zich daarop tot Frans Veder wendend, sprak hij: „Het nadeel, dat u mogelijk ondervindt door het onderbreken van uw reis, zal natuurlijk door mij worden vergoed, mijnheer." Frans maakte een afwerende beweging en antwoordde: „Ik heb de tijd, mijnheer."

Even nog waarschuwde de reiziger zijn reisgezellin, dat ze nog even geduld moest hebben en een ogenblik later bracht een rijtuig hen naar het naastbijzijnde politiebureau.

Hier vertelde Frans Veder, na op de gebruikelijke vragen geantwoord te hebben, wat hij voor het loket gezien had.

Toen was het de beurt aan de heer met de regenjas, om naam,

woonplaats en beroep op te geven, en Frans Veder keek verwonderd op, toen hij vernam dat de vreemde reiziger baron Gerard van Ludenhove was, de enige zoon van de oude baron, over wiens landgoed hij in die nacht, toen hij de vlucht nam van Otterhoeve, zijn weg had genomen.

De op heterdraad betrapte dief legde uit eigen beweging de door hem opgeraapte portefeuille op de tafel neer. De baron werd vervolgens door de commissaris verzocht, de inhoud van de portefeuille na te zien; eigenlijk maar voor de vorm, daar de dief nog geen seconde tijd gehad had deze te openen; daarna werd procesverbaal opgemaakt en de heren konden vertrekken.

Hun rijtuig wachtte nog voor de deur van het politiebureau en een ogenblik daarna stapten ze weer aan het station uit.

Gedurende de korte rit van het bureau naar het station was er niet veel gelegenheid tot praten geweest, trouwens het gehele incident had zich zó verrassend snel afgespeeld, dat zij, die er mee te doen hadden gehad, niet zo dadelijk van hun verrassing waren bekomen.

„k Heb de eer u te groeten, mijnheer Van Ludenhove. Als ik mij niet vergis, gaat er over een goed half uur weer een trein, die ik kan nemen.”

Met deze woorden groette Frans beleefd en wilde zich verwijderen, maar de heer Van Ludenhove hield hem tegen.

„Neen, mijnheer Veder, dat gaat zo maar niet; u hebt me een veel groter dienst bewezen dan u misschien wel denkt; daarvoor ben ik u dankbaarheid verschuldigd, en die moogt u niet afwijzen.”

Zonder antwoord af te wachten, wendde de heer Van Ludenhove zich naar het loket en nam nog een kaartje eerste klasse.

„Ziezo, mijnheer Veder, nu maken we gezamenlijk de reis van hier naar A., waar u uitstapt, wij gaan nog een paar stations verder. En wees nu zo goed,” voegde hij er bij, „mij te volgen, dan kan ik u aan mijn vrouw voorstellen, die wel met onrust en ongeduld op mij wachten zal.”

Deze kennismaking lokte Frans Veder niet erg aan en hij trachtte er nog aan te ontkomen door de opmerking: „Zoals u wilt, mijnheer, doch erg presentabel zie ik er juist niet uit, de vuile vloer van de wachtkamer en de vingers van die onfortuinlijke man hebben hun sporen natuurlijk nagelaten.”

De heer Van Ludenhove bracht Frans echter zonder meer de wachtkamer binnen.

Hier kwam de dame, die ongeduldig en onrustig begon te worden, hen tegemoet lopen.

„Gerard wat is er toch eigenlijk aan de hand?” vroeg ze enigszins zenuwachtig, „ik hoorde daareven reizigers zeggen, dat er iemand in de derde-klasse wachtkamer na hevig verzet werd gearresteerd, maar hoe komt het, dat jij daar bij betrokken bent? . . . .”

„Een ogenblik geduld, Henriette, dan zal ik je alles vertellen. Eerst moet ik je in kennis brengen met deze heer, die mij daareven een zeer grote dienst bewezen heeft.”

Een korte voorstelling volgde en daarna bracht de baron zijn echtgenote op de hoogte met datgene wat in de derde-klas wachtkamer was voorgevallen. Toen wendde hij zich weer tot Frans Veder.

„Laat ik u eerst eens zeggen, jonge vriend, dat ik u straks, toen u met al de vastberadenheid van de beroepsman de hand legde op die schelm, werkelijk voor een rechercheur hield, en niet alleen ik, maar ook het publiek, en zelfs de dief meende aanvankelijk met een politiemans te doen te hebben. U begrijpt, dat ik daarna nog meer verwonderd was toen ik hoorde dat u als klerk op een notariskantoor werkzaam bent.”

En dan dadelijk liet hij er op volgen: „Hebt u nog ouders, mijnheer Veder?”

Deze schudde het hoofd. „Neen, mijnheer, 'k was nog maar goed elf jaar, toen ik reeds mijn beide ouders kwijt was. Al waren mijn kinderjaren niet erg zonnig geweest, de tijd, die na de dood van mijn moeder voor mij aanbrak, was al zéér

donker, doch ik zelf heb daar mogelijk wel het meeste schuld aan gehad. Totdat," ging Frans Veder voort, „totdat edele mensen zich over mij hebben ontfermd, en hun dank ik het, dat ik tenminste iets geleerd heb, waardoor ik fatsoenlijk door de wereld hoop te komen.”

„Juist, juist, iets dergelijks vermoedde ik wel,” mompelde de heer Van Ludenhove, „slechts een harde jeugd vormt in een gunstig geval jongelieden zoals u, maar in verreweg de meeste gevallen loopt het anders dan met u. Er komen meer dergelijke knapen in de Cost, of als matroos op een schip terecht, dan als klerk op een notariskantoor.”

De baron lachte even bij deze opmerking en ging voort met vragen, blijkbaar wilde hij zich goed op de hoogte stellen wie de man was, die op zulk een onverwachte wijze met hem in aanraking was gekomen.

„Gebeurt het wel meer, mijnheer Veder, dat u voor uw patroon op reis gaat?”

„Nee, mijnheer, dit is de eerste keer, anders gaat de patroon altijd zelf.”

Op dit ogenblik reed hun trein het station binnen en nam het gezelschap plaats.

Ze waren de enige passagiers in deze afdeling en de baron zette onmiddellijk het afgebroken gesprek voort.

„Dus veel gereisd hebt u nog niet, mijnheer Veder?” En op diens ontkennend antwoord volgde weer de vraag: „Zoudt u niet gaarne wat meer van de wereld zien dan tot dusver?”

„O zeker, maar op een notariskantoor is daar niet veel kans voor.”

Aldus sprekende naderde voor Frans het einddoel van zijn reis. Toen haalde de baron een paar dichtgevouwen banknoten uit zijn portefeuille en bood ze Frans Veder aan met de woorden:

„Neem dit aan, mijnheer Veder, als vergoeding voor uw half bedorven kleren en het gevaar, dat u gelopen hebt door zo

vastberaden voor de belangen van een vreemdeling in de bres te springen."

Beleefd doch beslist weigerde Frans het hem aangeboden aan te nemen. „Het is mij al beloning genoeg," zei hij, „dat ik u een dienst kon bewijzen, al was het alleen maar, omdat ik als jongen zo menigmaal hengelde of zwom in het diepe meer, dat bij het landgoed Ludenhove behoort. Het was destijds mijn enig genot."

Terwijl Frans nog sprak, minderde de trein zijn gang, dreunend en schokkend werkten de remmen, en voor men geheel stilstond, had Frans reeds het portier opengeworpen, zijn kofertje gegrepen, en na met een buiging te hebben gegroet, was hij in de reizigersstroom verdwenen, voordat de baron een woord meer had kunnen zeggen.

Frans Veder liep met snelle pas door de natte straten van het stadje, om nog bij zijn patroon te kunnen zijn voor deze het kantoor verliet, teneinde verslag uit te kunnen brengen van zijn met zo goed resultaat volbrachte reis.

Dit uitstapje zou vèrstrekkende gevolgen hebben, waarvan noch de notaris, noch zijn klerk echter iets vermoedde.

XII. SCHITTERENDE VOORUITZICHTEN

December en januari waren reeds weer achter de rug en tot groot verdriet van Nonnie waren deze voorbijgegaan met afwisselend storm, natte sneeuw, mist en regen; dus van schaatsenrijden was niets meer gekomen.

„In februari kan men soms nog vorst genoeg krijgen en schaatsenrijden, dat is toch zo, nietwaar Frans?" vroeg Non op een middag, toen ze samen werkten.

„Ja zeker, dat kan wel gebeuren, Non, doch zover ik weet,

komt dat maar hoogst zelden voor. Ik kan het mij begrijpen, dat je nog graag eens zulk een middag op het ijs zoudt willen doorbrengen als de laatste keer, doch 't zou niet eens zeker zijn, dat je er Arnold Lätzker weer zoudt ontmoeten."

Frans was bezig met schrijfwerk, toen het meisje hem deze dingen vroeg en alsof hij geen antwoord op zijn gezegde verwachtte, boog hij zich over zijn werk en ging ijverig voort met schrijven.

Maar Nonnie meende er toch iets op te moeten antwoorden. Enigszins geërgerd klonk het: „Wat doet het er toe, Frans, of Lätzker al dan niet op het ijs is? Vind jij het schaatsenrijden dan ook niet heerlijk? Maar ik geloof, dat je tegenwoordig nergens plezier meer in hebt, dan in blokken voor je taaletudies en in werken op het kantoor."

Frans moest inwendig lachen om de verbolgenheid van Non, maar toch, al had Arnold Lätzker klaarblijkelijk nog niet veel indruk gemaakt op haar gemoed, het was wellicht slechts een kwestie van tijd; dat deze rijke jongeman geen verdere moeite voor Nonnie van Bingen zou doen, leek hem al zeer onwaarschijnlijk toe.

Met de hem eigen geestkracht onderdrukte Frans echter wat in hem omging, niemand mocht vermoeden dat de Vleermuis iets anders in Nonnie van Bingen zag dan de dochter van zijn weldoener — maar dan moest hij ook weg van hier, want als hij bleef, zou vroeg of laat de oude Vleermuis weer bij hem boven komen, dat wist hij zeker. Maar eerst met alle kracht zijn taalstudie voltooien en dan — als de zomer in 't land kwam — afscheid nemen van alles wat hij op de wereld liefhad.

Een paar dagen na het hierboven verhaalde bracht de postbode een brief op het notariskantoor aan het adres van Frans Veder.

Deze keek verrast op. Persoonlijk ontving hij nooit brieven; van wie zou het ook moeten zijn? Doch zijn patroon scheen er wel iets van te begrijpen en hij gaf zijn klerk dan ook te

kennen, dat hij er gerust de tijd kon afnemen om even zijn brief te lezen.

Daarop brak Frans Veder de brief open en reikte die, na er even een blik in te hebben geworpen, aan zijn patroon toe.

Er stond slechts een enkele volzin in geschreven en daarmede werd Frans Veder uitgenodigd, zich aanstaande zaterdag omstreeks het middaguur aan huize Ludenhove te vervoegen.

De notaris knikte even ernstig met het hoofd, toen hij Frans de brief teruggaf.

„k Had zoiets wel vermoed, Veder, naar de inlichtingen te oordelen, welke men bij mij inwon, en je moet natuurlijk gaan. Een zo invloedrijk persoon kan zeer gemakkelijk een jongmens, dat werken wil, voorthelpen op de levensweg; en al weten we nu nog niet, wat zijn bedoeling is, het feit dat hij je laat overkomen bewijst al dat hij 't een of ander met je voorheeft.”

's Avonds in de huiselijke kring bracht de brief van baron Van Ludenhove een enigszins gedrukte stemming te weeg.

Het was alsof men voelde dat er in het kleine, doch zo vredig en genoeglijk huiselijk leven verandering dreigde te komen en Non, die haar hart nogal eens op de tong droeg, gaf Frans de welgemeende raad om, als die baron soms een betrekking voor hem had op Ludenhove, hem dan maar dadelijk te vertellen dat hij al eens in die buurt had verkeerd, doch het er toen niets gezellig had gevonden en daarom nu maar liever te A. bleef.

Frans moest er om lachen, zijn oude, pittige lach, die Nonnie zo gaarne hoorde, maar Van Bingen vond, dat Non niet zo dwaas moest redeneren.

Toen Nonnie en Frans zich die avond reeds naar hun slaapkamers hadden begeven, bleef hij nog even met tante Marie over deze zaak praten. „Het bestwil van de jongen gaat mij bovenal, tante Marie,” zei de heer Van Bingen ten slotte, „maar, dat kan ik u wel verzekeren, dat niemand hem erger zal missen dan ik.”

„Hij is een jongen van een zonderling karakter, Hendrik,”

sprak tante Marie, „als vriend is hij trouw als goud, als vijand is hij gevaarlijk. Licht en duisternis kampen in zijn ziel. God geve dat het licht, dat afstraalt van omhoog, het donker verdrijve van twijfel en ongelooft. . . .”

De zaterdagmorgen, toen Frans Veder bij de zo welbekende halte uit de trein stapte, vanwaar het nog een goed half uur lopen was naar het landgoed, vlogen allerlei gedachten door zijn hoofd. Onwillekeurig moest hij denken aan een lied, dat tante Marie dikwijls speelde en zong:

„Hij, die zijn eigen weg wil gaan,
Ziet dwaallicht vaak voor sterren aan . . . .”

Destijds had het toeval, neen, tante Marie zou zeggen de hand van God, de kleine zwerver doen aanlanden in veilige haven.

Daar vond hij, waar zijn kinderhart ondanks alle ruwheid en hardheid naar smachtte: liefde; daar vond hij zijn paradijs. En nu . . . .!

In zijn paradijs bloeide de prachtige tropische wonderbloem, voor hem de verboden vrucht. Voor hem, de Vleermuis, de vagebond der achterbuurt, de schrik en de verschoppeling van het dorp, natuurlijk onbereikbaar.

Maar zou hij kunnen dulden, dat een ander er de hand naar uitstak?

Wat had er niet in hem omgegaan op het ijs, toen de rijke Arnold Lätzker daartoe een poging deed!

En het bliksemde in het oog van de Vleermuis en wild joeg hem het bloed door de aderen.

„’k Zou hem wel ’k weet niet wat kunnen doen,” mompelde hij, „’k moet weg . . . .”

Maar die woeste blik verdween en weemoed verving zijn toorn. Ginds, even boven de nevelrand, rees de grijze kerktoren van het dorp, waar zijn moeder geboren werd en waar thans haar stof rustte. En daar, achter dat beukenbosje, lag Otterhoeve; voor een ogenblik kon hij ’t hoge spitse dak van ’t woonhuis zien.

't Was Frans niets aangenaam, dat het jachtwagentje van de baron hem wachtte aan de halte, veel liever had hij de hem zo goed bekende weg naar Ludenhove te voet afgelegd, doch 't was van de baron zeer vriendelijk.

De oude koetsier, die met de teugels van zijn mooie vos over de arm naast het wagentje stond te wachten, was voor de Vleermuis geen vreemde.

„Mag ik mijnheer vragen of u . . . .”

„Ja, ja, Pieter, ik ben Frans Veder hoor, stap maar op je wagentje, dan rij ik met je mee naar Ludenhove.”

Ten hoogste verwonderd keek de koetsier de jongeman aan.

„Mijnheer kent mij, doch ik heb niet de eer . . . .”

„Doe maar geen moeite, Pieter,” antwoordde Frans vrolijk, „je kent me toch niet en waarschijnlijk heb je me nooit gekend ook, vertel me maar liever eens of de oude baron nog leeft.”

Neen, de oude baron was twee jaar geleden uit het Zuiden teruggekeerd, waar de barones, die er voor haar gezondheid vertoefde, was overleden. Een goed half jaar had de baron zijn echtgenote slechts overleefd en toen was ook hij gestorven.

Inmiddels had de tegenwoordige baron, die lang als officier in Indië had gediend, ontslag genomen uit 's lands dienst om bezit te nemen van Ludenhove.

Maar nu wordt alles reeds weer in gereedheid gebracht voor een grote buitenlandse reis. „Ach,” zuchtte Pieter, „die grote lui komen eigenlijk nooit tot rust, ik begrijp het niet . . . .”

Juist reden zij de zware ijzeren poort binnen, de brede olmenlaan door, om voor het hoge, hardstenen bordes halt te houden.

Zodra het wagentje stilhield, kwam een bediende toelopen, die Frans Veder dadelijk in een grote studeerkamer bracht, waar baron Gerard van Ludenhove aan een schrijftafel zat, terwijl zijn vrouw in een groot plaatwerk bladerde.

„Ha, mijnheer Veder!” sprak de baron, nadat Frans met beleefde groet was binnengelaten, „ga daar tegenover ons zitten, dan kunnen we op ons gemak het doel en de reden bespreken,

waarom ik u hier op Ludenhove verzocht te komen.”

Frans Veder luisterde aandachtig naar datgene wat de heer Van Ludenhove tot hem te zeggen had, slechts sprekende, als deze enig antwoord moest hebben.

Het onderhoud duurde niet buitengewoon lang, doch was van groot belang voor 't volgend leven van Frans Veder. 't Kwam in het kort hierop neer:

Baron van Ludenhove was van plan een grote buitenlandse reis te maken. Het beheer echter der goederen en uitgestrekte landerijen, tot het landgoed Ludenhove behorende, rustte gedurende die tijd geheel en al op de schouders van de bejaarde rentmeester, die aan het andere einde van het park op een kleine villa woonde.

Die taak werd evenwel voor de oude man te zwaar en de baron was er reeds lang op bedacht geweest, een jong, energiek persoon te vinden, die de rentmeester bij diens bestuur kon terzijde staan.

Doch de plannen van de baron reikten verder. 't Lag namelijk in zijn bedoeling, dat bedoelde persoon hem thans eerst op zijn reis zou vergezellen als zijn particulier secretaris, waardoor hij in de gelegenheid zou zijn hem beter te leren kennen.

„U bent eigenlijk nog wel veel te jong voor deze zware taak, mijnheer Veder, maar toch meen ik in u de persoon gevonden te hebben, die ik zoek,” zo ging de heer Van Ludenhove voort. „De inlichtingen, die ik omtrent u heb ingewonnen, bevredigen mij volkomen, dus is het aan u om te beslissen, of u op mijn voorstel wenst in te gaan.”

Het duizelde Frans Veder als hij dacht aan de zware verantwoordelijkheid, welke op hem zou drukken, als hij het voorstel van de baron aannam, doch deze kwam hem te hulp door te zeggen:

„U moet het u niet zwaarder voorstellen dan het is. Laat ik u eerst zeggen, dat er nog twee maanden voorbijgaan, eer

ik kan vertrekken; in die tijd kunt u al aardig met het werk van de heer Briotte, mijn rentmeester, op de hoogte raken."

Even streek Frans met de hand over het voorhoofd, als om zijn afdwalende gedachten te verzamelen, doch een ogenblik later was hij met zijn antwoord gereed.

„Wat mijzelf betreft, mijnheer Van Ludenhove, ik neem uw voorstel dankbaar aan en hoop u zo trouw mogelijk te dienen; doch ik wenste gaarne de beslissing over te laten aan hen, die zich zo liefderijk over mij, de arme wees, ontfermd hebben; en voorts dien ik mijn patroon, wie ik zeer veel dankbaarheid verschuldigd ben, er mede in kennis te stellen."

„Uitstekend, mijnheer Veder, doch laat u mij in elk geval vóór het einde van de volgende week uw besluit schriftelijk weten."

Frans Veder antwoordde toestemmend en hiermede was het onderhoud geëindigd, zodat hij weer betrekkelijk vroeg de thuisreis kon aanvaarden.

Frans had in de trein genoeg aan zijn eigen gedachten. Toen hij tamelijk laat in de avond thuis kwam, en op zijn eigen plaatsje zat met degenen, die hem lief waren om hem heen, toen was er geen schijn van vreugde in zijn hart over de schitterende vooruitzichten en hij betrapte zich op de heimelijke wens dat de heer Van Bingen of tante Marie het hem maar zou afraden.

Doch dit was niet het geval. Beiden waren te edel van karakter om eigen wensen te laten gelden, waar het het welzijn van de jongen gold.

Slechts Nonnie kantte er zich tegen, heftig en levendig, maar haar tegenstand, die volgens haar vader door niets werd gemotiveerd, was vruchteloos. Er werd besloten, dat Frans Veder de hem aangeboden prachtige betrekking zou aanvaarden.

XIII. EEUWIGHEIDSLICHT

Bijna vier jaar had de reis van baron Van Ludenhove geduurd, eer hij kon besluiten tot terugkeer naar het vaderland.

Vier jaar is wel een lange tijd als men er vóór staat, doch voor Frans Veder leek dit tijdperk een droom.

Reeds van de aanvang af had hij gewerkt, rusteloos gearbeid. Eerst bij de oude rentmeester, een goedhartig, vriendelijk man.

Met al de ijzeren wilskracht, die hem eigen was, had Frans Veder er zich ingewerkt en dat op zulk een stille, bescheiden wijze, dat de heer Briotte eerst besefte, welk een werker hij was, toen de baron hem mededeelde dat men de volgende week vertrok en hem in betrekking daarmede zijn instructies gaf.

„Ik kan u verzekeren,” sprak de rentmeester, „dat ik in mijnheer Veder een zeer te waardenen hulp verlies. Zou het niet beter zijn, deze flinke, degelijke jongeman hier te laten?”

Lachend viel de baron zijn rentmeester in de rede: „Neen, mijn waarde heer Briotte, Veder gaat met mij mee, doch u zult met hem geregeld in correspondentie blijven, dus blijft hij u toch enigermate helpen, nietwaar?”

En daarbij was het gebleven; in naam was Frans secretaris van de baron, doch in werkelijkheid deelde hij in al de bezwaren, aan het bestuur van grote goederen verbonden.

Overal moest hij de baron en diens echtgenote vergezellen. Geen bergen werden beklommen en geen meer werd bevaren, of Frans was er bij, terwijl hij zijn overige tijd besteedde om met grote nauwgezetheid zijn werk te verrichten.

Zo waren die vier jaren voor Frans Veder voorbijgegaan als een droom.

Maar ondanks ingespannen arbeid, voortdurende verandering van dingen en toestanden, van natuur en mensen om hem heen, vlogen toch altijd weer de gedachten van Frans Veder terug naar 't huis met de portiek. Altijd weer kwam het in hem op,

wanneer overweldigende natuurtonelen hem in verrukking brachten: Als Non dit eens zag! Of: wat zou tante Marie hier de majesteit van Gods schepping bewonderen.

Hij schreef dikwijls naar huis. Dat had hij beloofd. En Non had hem bij het afscheid gezegd dat hij, als er niet bij iedere brief die hij schreef een afzonderlijk briefje voor haar persoonlijk was ingesloten, haar niet weer onder de ogen behoefde te komen.

En toen dat haar ontvallen was, waren plotseling haar ogen vol tranen geschoten en snikkend was ze de tuin ingevlucht.

Frans Veder had trouw zijn woord gehouden en zijn brieven naar huis geschreven, terwijl er altijd een briefje voor Non was ingesloten, waarin hij in kort bestek zoveel wist te vertellen.

Door hun rusteloos reizen en trekken konden brieven van huis hem niet zo gemakkelijk bereiken, doch zo nu en dan ontving hij aan vooraf bepaalde plaatsen een zozeer door hem verlangde brief.

Dan was er ook altijd een afzonderlijk schrijven van Nonnie bij. Wat had hij er in het begin om gelachen, als ze zich klaagde dat ze hem zo bitter miste.

Haar taalwerk zat vol fouten, haar schrijfwerk was nooit klaar, rekenen en wiskunde waren voor haar vol onoplosbare geheimen — kortom, 't ging ellendig. En vader was ongekend ongemakkelijk en beweerde elke dag dat het voor hem onmogelijk was, haar ooit zover te brengen, dat ze op eigen wieken kon drijven.

„Als tante Marie mij er niet een beetje doorhielp,” schreef Non, „zou ik geen raad weten. Dit wil ik je wel zeggen, dat ik jou voor een egoïst houd, om zelf zo heerlijk van het leven te genieten en mij hier voor mijn verwenste thema's te laten zitten. Schrijf in elk geval maar dikwijls, Frans, en onthoud goed wat je ziet, dan kun je ons later alles uitvoerig vertellen.”

In die geest waren aanvankelijk al haar brieven gesteld, doch 't was langzamerhand veranderd; lag het aan zijn schrijven?

Frans voelde het wel, het kind werd volwassen meisje, doch — haar laatste brief had zijn hart doen kloppen, eerst van woest opbruisende toorn, maar daarna van eigenaardige, half onbewuste vreugd.

„Ik ga nog altijd,” schreef ze, „met vader en tante Marie 's zondagsmorgens naar de kerk en op mooie avonden soms met vader alleen wel eens een wandeling doen. Bijna altijd zie of ontmoet ik die Lätzker, je weet nog wel, Frans, dezelfde met wie we eens hebben schaatsen gereden.

„Nu, die Arnold Lätzker heeft reeds lang gepoogd, zich aan mij op te dringen, en hoewel ik hem reeds dikwijls genoeg heb laten blijken en doen verstaan, dat ik van zijn opdringerige attentie niet gediend ben, kan ik mij toch bijna niet alleen op straat begeven, zonder door hem te worden lastig gevallen. Toen heb ik het aan vader verteld, eigenlijk niet met opzet, maar omdat hij mij op zekere dag knorrig vroeg: „Zeg eens, Non, wat is dat toch voor een pronker, die geregeld om je heen draait; 'k zie die fat overal waar jij bent.”

Je kent mijn vader, Frans. De eerste de beste keer, dat we samen van een kleine wandeling terugkeerden, ontmoetten we mijnheer Lätzker, die, zoals gewoonlijk, mij met een zwierige buiging groette. 'k Moet nog lachen als ik er aan denk, hoe vader zich plotseling voor hem plaatste en met een: „Luister eens, mijnheer, ik wilde een enkel woord met u wisselen,” hem staande hield. Maar het onderhoud tussen die twee wil ik je liever vertellen, als je weer bij ons bent. Dit wil ik er nog van zeggen, dat ik geen last meer heb gehad van Lätzker en 'k zal het niet meer hebben ook, want eer mijn brief jou bereikt, is hij met een rijke jonge weduwe gehuwd.”

Voorspoedig en snel verliep de thuisreis, doch 't duurde Frans Veder nog veel te lang, want met al de kracht van zijn ziel verlangde hij naar wat hij nog steeds zijn thuis noemde.

Er was zonneshijn in zijn hart. Zou het mogelijk zijn, dat

de wonderbloem van zijn jeugd dan toch nog voor hem kon bloeien?

En Frans Veder droomde die schone droom van liefde en geluk, de droom der jeugd. Doch ach — zo vaak een *droom*.

De reis was achter de rug en bij zijn thuiskomst had de baron al zijn zaken in de beste orde bevonden. De oude heer Briotte glinsterde van genoegen, toen de baron hem met een fijne glimlach om de lippen zijn hoogste tevredenheid betuigde over het uitmuntend beheer van het landgoed tijdens zijn langdurige afwezigheid.

Briotte had voor de vriendelijke woorden bedankt en er toen bijgevoegd: „’t Is mij een genoegen dat ik deze woorden mag vernemen, doch ik wil eerlijk bekennen dat, zonder de krachtadige medewerking van Veder, de taak mij op mijn leeftijd te zwaar zou zijn gevallen.

A propos, mijnheer Van Ludenhove, zou ik mogen vragen, of mijnheer Veder ook verder . . . ?”

„Ja zeker, Veder blijft bij ons en uw huishoudster zal zijn kamer weer voor hem moeten in orde maken, doch voorlopig heeft hij verlof.”

Terwijl dit gesprek plaats vond, was Frans Veder reeds op weg naar huis en thans stapte hij met snelle pas door de stille straten van de oude stad.

’t Was een mooie aprildag, maar hij was reeds ver gevorderd, eer Frans Veder zijn voet in de hem zo welbekende portiek zette.

’t Hart klopte hem van blijde verwachting, maar een onrustig gevoel be kroop hem, toen hij de bel overhaalde, want hij bemerkte dat de klepel der bel omwoeld was, zodat het geluid niet kon doorklinken. Er was een zieke in huis, een ernstig zieke, de gedachte vloog hem als een weerlicht door het hoofd. Maar wie? Daar hoorde hij een mannenstap door de gang en Frans herkende die onmiddellijk. Langzaam werd de deur geopend en de heer Van Bingen stond voor hem. Frans schrok, toen hij in diens gelaat keek, zo bleek en bekommerd waren

die forse trekken, zo grijs zijn baard en haar geworden.

De heer Van Bingen duwde zacht de deur weer in het slot en zwiĳgend greep Frans zijn hand; 't was alsof de keel hem werd dichtgeschroefd.

Eerst toen Van Bingen hem met een: „Kom maar, mijn jongen,” meevoerde naar de ledige woonkamer, overwon Frans Veder met alle inspanning van zijn sterke wil de ontroering, die hem te sterk dreigde te worden.

„Wie is het?” Zijn stem klonk hees, toen hij deze enkele woorden sprak; met angst wachtte hij het antwoord.

„O Frans,” zei de arme vader, „o Frans, 't is Non, mijn enig kind, we zullen haar moeten verliezen, als God het niet verhoedt . . .” Nu stroomden hem de tranen langs de wangen.

Alle kleur week uit het gelaat van Frans Veder en zelfs zijn lippen waren spierwit.

„Ga zitten, Frans,” zei Van Bingen, zich vermannend en hij drukte met zacht geweld de jongeman neer in de oude leunstoel van tante Marie.

„Zondagmorgen,” vertelde Van Bingen, „was Non nog met mij mee ter kerk geweest, maar toen we thuis gekomen waren, klaagde ze over hoofdpijn en loomheid in de ledematen. Deze verschijnselen namen met het uur toe en reeds maandagmorgen vond ik het raadzaam, een dokter te halen. Zodra deze haar zag, bevestigde hij, hetgeen ik zelf al gevreesd had. 't Was typhus.

Gaandeweg nam de ziekte in hevigheid toe, de koorts verhief zich en de dokter stond er machteloos tegenover. Straks gaf hij op mijn dringend vragen geen ander antwoord dan een zwiĳgend schouderophalen.”

Nog even sprak de arme vader met gedempte stem over zijn kind en het was hem alsof hij de toekomst niet meer zo donker inzag, nu die ernstige, krachtige jongeman bij hem was.

„Zou ik haar mogen zien, mijnheer Van Bingen?” vroeg Frans, „of zou het haar misschien te veel aanpakken, als ik zo onverwachts . . .”

„Dat geloof ik niet, Frans, ze heeft thans hoge koorts en kent niemand; dus wat dat betreft kun je haar wel zien; maar weet je zelf te beheersen, mogelijk noemt ze je naam wel, dat doet ze dikwijls in haar ijlende koortsfantasieën.”

De heer Van Bingen, gevolgd door Frans, liep zacht de gang door, naar de slaapkamer van Nonnie. Voorzichtig deed hij de deur open en daarna wenkte hij de bleke jongeman. Toen Frans Veder voor de deur van de ziekenkamer stond, hoorde hij de heldere lach van Nonnie, terwijl ze roep: „Waar blijf je toch, Frans? Ik heb die asters niet afgeplukt!” En dan weer op zoetvragende toon: „Toe Frans, reken jij die som voor mij uit.”

't Hart klopte de jongen in de keel, maar Van Bingen wenkte hem en hij trad binnen.

Neen, hij zag niet, hoe zilverwit het haar van tante Marie geworden was, hoe veel doffer haar vriendelijk oog, hoe veel moeilijker haar tred, hoe de last van bijna tachtig jaar haar statige gestalte had gebogen, neen, dat zag Frans Veder niet.

Hij had slechts oog voor háár, zijn wonderbloem, bij wie zijn gedachten verwijlden, ondanks alle wisseling van tijd en plaats. De armen, nu gebogen boven het hoofd en dan weer zich uitstrekkend in de ruimte, als tastend naar iets dat verdwijnt. De koolzwarte lokken, sterk afstekend tegen de witte peluw, de donkere bos op 't schoon gevormd gelaat, zie — dat alles had een schijn van bloeiend leven, maar Frans wist dat het slechts schijn was, want die bos was het zekere teken der vreselijke koorts, die in haar aderen woelde en die glans in haar fonkelende ogen vond ook daarin zijn oorsprong.

Straks, als de koorts verdween, zou de bos der wangen veranderen in een lijkkleur en — de dood brak immers reeds zo dikwijls de koortsglans in het oog!

„O! o! moet ik je zó weerzien!” mompelde Frans met onbeschrijfelijke smart. 't Was alsof het zieke meisje zijn stem hoorde, want opeens wendde ze het hoofd om en terwijl haar ogen al zoekend in de verte staarden, fluisterde ze: „Je helpt me toch, nietwaar Frans!”

Met kracht had de jongeman zich willen beheersen, doch nu schoot zijn kracht te kort en op de knieën neerzinkend voor haar bed, drukte hij het gelaat tegen het kussen en snikkend weende hij zijn jammer uit.

Van Bingen was de kamer uitgelopen; de smart van de jongen kon hij niet goed aanzien, 't was de oude soldaat te machtig en in de huiskamer liet ook hij zijn tranen de vrije loop.

Met een vriendelijk gouden gloed vulden de scheidende zonnestralen de ziekenkamer en door het raam, dat uitzicht had op de oude tuin, zag tante Marie, dat een vroege pereboom reeds witte bloesemknoppen vertoonde.

Buiten ontplooidde zich het lenteleven en hier binnen bedreigde de wrede dood deze zo schoon ontloken menselijke bloesemknop. Haar dood zou voorgoed de levensvreugde breken in het hart van Frans Veder.

Ach, reeds lang had de oude dame in hun harten gelezen als in een open boek; ze wist wat omging in het gemoed van de zwijgende, sterke, thans door smart gebroken jongeman, zowel als in het vrolijk, levenslustig, vaak nog zo kinderlijk hart van Nonnie.

Toen eindelijk zijn heftig snikken bedaarde, legde ze hem vol liefde de hand op de schouder.

Langzaam richtte hij het hoofd op en 't was alsof hij van háár het leven moest afbidden, dat hem zo dierbaar was, toen hij smekend vroeg:

„Och, tante Marie, Non zal niet sterven, nietwaar? Die dokter weet het niet. we zullen haar redden, wat kan ik doen? Ik *moet* iets voor haar doen.”

Bijna woest klonken zijn laatste woorden en zwijgend voerde tante Marie de jongen naar het raam . . . . Met roodgouden gloed bescheen de ondergaande zon nog de kruinen der bomen in de tuin, doch aan hun voet was reeds de schemering ingetreden.

„Zie Frans, nòg is het licht, maar straks zal het donker zijn, want duisternis volgt op het licht. In Nonnies leven was het

tot nu toe enkel licht," ging de oude dame voort, „haar leven had maar twee schaduwplekjes, de herinnering aan haar moeder, en jouw afwezigheid, Frans. Ze werd stil als je brieven wat lang uitbleven, en haar lach en haar lied klonken weer door het huis en in de tuin als er een kwam.

't Licht daar buiten verdwijnt straks, Frans, en op Nonnies leven is de donkere schaduw des doods gevallen, maar buiten zal naar Gods wijs bestel de nacht weer moeten wijken voor de morgen; en als Hij dat wil, zal ook de zwarte schaduw van de dood wijken voor Zijn almacht. 't Enige wat jij voor haar doen kunt, is bidden, Frans, bidden, evenals ik, evenals haar arme vader bidt, ieder op zijn manier. God hoort iedere zucht, die opstijgt in geloof . . ."

„In geloof, ja, in geloof!" herhaalde Frans Veder, en de strijd in zijn gemoed werd nog banger.

De tijd snelde voort en de koorts werd hoger, de koorts, die kampte met het sterke gestel van Nonnie van Bingen. Even voor de nacht inviel kwam de dokter nog.

„'t Is de crisis," zei hij, „als ze de nacht door komt, dan" — maar twijfelend had hij weer de schouders opgehaald, nog alles gedaan, wat mogelijk was, de aanwijzingen verstrekt, die hij nodig achtte en toen was hij weer vertrokken.

O, die nacht, die bange nacht! De heer Van Bingen had de vorige nacht gewaakt met Roosje, hun trouwe dienstbode en tante Marie had er, ondanks haar hoge leeftijd, niet van willen weten, reeds van vreemde hulp gebruik te maken.

„Laat mij bij u blijven, tante Marie," smeekte Frans en deze had er geen bezwaar tegen gemaakt, en ook Van Bingen wilde er niet van horen, rust te nemen.

De nacht kroop traag voorbij, de koorts nam nog toe en het ijlen en woelen, het worstelen van het jonge leven tegen de dood werd al heviger. Hartverscheurend klonk haar steunen en kermen als van een dodelijk gewond dier. Slechts als de koele hand van Frans Veder zacht op haar gloeiend voorhoofd werd gelegd, scheen ze iets rustiger te worden.

Langzamerhand geraakten haar krachten uitgeput en het bloed, dat straks nog zo wild door haar aderen joeg, scheen terug te vloeien naar het hart. De koortsblos verdween van haar wangen en het gillen en roepen, het lachen of kermen werd mompelen en fluisteren, slechts verstaanbaar voor het scherpe gehoor van Frans alleen, om eindelijk geheel weg te sterven.

Zou dit het einde zijn? Zou zó zijn prachtige wonderbloem moeten vallen van haar stengel, om straks onder de donkere aarde te verwelken en te vergaan . . . ?

Wanhopig wrong hij de handen ineen en steunend kwam het over zijn lippen: „Wat kan ik doen? — wat kan ik doen?” En het was alsof in het diepst van zijn ziel een stem fluisterde: *bidden* . . . Ja, bidden, en met zijn korte vastberadenheid knielde Frans Veder neder voor haar bed en tante Marie hoorde hem zeggen: „O God, spaar dit dierbaar leven, eis het mijne, dat ik geheel en al verbeurd heb door mijn ongeloof en mijn schuld . . .”

Een diep uit zijn borst gewelde snik maakte voor tante Marie zijn woorden verder onverstaanbaar, en wat hij verder fluisterde, verstond slechts Hij, tot Wie Frans Veder in 't volle besef van eigen onmacht zijn toevlucht nam. Doch in stilte bad de trouwe tante mee en de oude soldaat vouwde ook de grote handen, terwijl zijn lippen zich bewogen.

't Was een plechtig ogenblik daar in dat stille ziekenvertrek!

Doodsbleek lag de lijderes uitgestrekt op het bed, waarvoor de biddende jongeman in knielende houding zijn grote inwendige strijd streed. 't Was alsof zijn ganse leven in die enkele ogenblikken aan zijn geestesoog voorbij wilde gaan. Wild doorkruisten de herinneringen zijn brein.

Daar zag hij weer het tere lichaampje van zijn zusje, waarop de dood reeds zijn stempel had gedrukt. De ogen verlangend naar Boven gericht, smachtend verlangend, tot ze thuis gehaald zou worden. Daar hoorde hij de stem van zijn moeder, die temidden van de hevigste smarten toch gelukkig, zo in-gelukkig

was. Die stem, welke sprak van een eeuwig leven in de tegenwoordigheid van Hem, die kwam om te zoeken en zalig te maken wat verloren is.

Ja, moeder was gezocht, had zich laten vinden, en was daardoor nu voor eeuwig gelukkig.

Een korte gil van Non deed hem een ogenblik opschrikken. Toen werd het weer ijsig stil, alsof de dood reeds de kamer was binnengetreden. De dood! Frans huiverde. Als eens werkelijk gebeurde, wat hij zoëven van God gesmeekt had, dat namelijk *zijn* leven van hem geëist zou worden, waar zou hij dan de eeuwigheid doorbrengen? Kon hij zo rustig het hoofd neerleggen als zijn moeder, zijn zusje, als tante Marie het zou kunnen doen? De weg tot het eeuwige leven kende hij, maar had hij die weg bewandeld? Moeder en tante Marie, ze hadden hem beiden gesmeekt toch de toevlucht te nemen tot de Heiland van zondaren, tot Jezus Christus, maar 't was immers alsof hij het tot nu toe niet had gekund, alsof die weg hem maar niet duidelijk kòn worden.

Zou God hem thans het liefste ontnemen, dat hij op aarde bezat? O, hij moest er niet aan denken en toch . . . . dood en leven kampten in deze ogenblikken om het bezit van haar, die thans roerloos voor hem nederlag. Wie zou overwinnen?

„Ik ben de opstanding en het leven; die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven! En een iegelijk, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid.”

't Werd Frans opeens wonderlijk te moede. Wie had deze woorden in dit ogenblik op zulk een wijze voor zijn aandacht gebracht? Hoe kwam het, dat ze plotseling als 't ware voor hem begonnen te leven? O, 't kon niet anders, of God Zelf had tot hem gesproken. En nu werd het wonderlijk licht in zijn ziel. 't Was alsof hij de Heere Jezus vóór zich zag staan, of Zijn liefdevolle blik hem diep in het hart drong, en toen tot hem evenals tot Martha de vraag kwam: „Gelooft gij dat?” kon Frans Veder in dit ontroerend ogenblik antwoorden: „Ja Here,

ik geloof, dat Gij zijt de Christus, de Zoon Gods, die in de wereld gekomen zijt, ook voor mij!"

Over de oude tuin, waar zo dikwijls Nonnies lach weerklonk, streek met flauw geruis de morgenwind door de ontluikende bladeren en aan de oostelijke trans kleurde een bleek schijnsel de donkere hemel. Dat was de nieuwe dag, die verkondigde dat de nacht moest wijken voor Gods lieflijk zonnelicht. Licht was het daarbuiten, licht was het ook geworden in het hart van Frans Veder. Ja, het licht had in de duisternis geschenen, en.... overwonnen.

In de ziekenkamer boog tante Marie haar door nachtwaken afgetobd lichaam over het bed en haar oor luisterde opmerkzaam naar de uiterst flauwe, bijna onmerkbare ademhaling van de zieke. Toen ze zich weer oprichtte, blonk een zonnige glans in haar vermoeide ogen en met trillende stem sprak ze: „Het komt mij voor, dat er een verandering ten goede is. De koorts is iets minder en de ademhaling wordt geregelder en iets krachtiger, maar,“ voegde de oude dame er bij, „haar leven is in de hand van God. Toch heb ik nu weer wat hoop.“

XIV. ALLEN VOOR EEN — EEN VOOR ALLEN

't Leven is een wonderlijk ding en in de levensstroom met zijn steeds naar de eeuwigheid afvloeiende wateren verdwijnt soms wat groot was en machtig, en komt naar boven wat eens nietig was en klein, al naar de wil van Hem, voor wie het gewoel der volken slechts ijdelheid is, maar die het geroep der jonge raven hoort.

Dergelijke gedachten vervulden het gemoed van Frans Veder, toen hij in de namiddag van een koude winterdag zich van het rentmeestershuis op weg begaf naar Kees Soerenburg op Otterhoeve.

Er waren al weer een vijftal jaren voorbijgegaan sinds³ die

lentenacht, waarin Nonnie van Bingen zweefde tussen leven en dood; in die vijf jaren was er veel veranderd in de levensomstandigheden van Frans Veder, en van hen, die hem lief waren.

Die nacht stond als met gloeiend schrift gebrand in zijn ziel, de bange nacht, waarna een blijde morgen daagde. In die nacht toch ging het licht des geloofs op in zijn hart, en het: „Toch heb ik weer een weinig hoop,” van tante Marie, was voor hem het amen op zijn innig smeekgebed tot God geweest, om hulp voor haar, die hij liefhad. 't Was voor allen een wonder geweest, zo snel als Non herstelde van haar zware ziekte. Nog voordat de bloesem verdwenen was van de bomen, wandelde ze al, geleund op de arm van Frans, door de oude tuin en voordat het volgend jaar de herfstmaand was verstreken, was Nonnie van Bingen de vrouw van de nieuwe rentmeester van het landgoed Ludenhove.

Verschillende omstandigheden hadden daartoe medegewerkt, en wel deze het meest, dat de oude Briotte na een korte ongesteldheid was overleden, waardoor de rentmeestersplaats vrij kwam. Daarbij kwam nog, dat de barones, die met de verloofde van de jonge rentmeester had kennis gemaakt, zozeer met Nonnie was ingenomen, dat ze krachtig er op aandrong, dat de rentmeesterswoning zo spoedig mogelijk door hen zou worden betrokken.

't Had Non tranen gekost, toen ze het oude huis van tante Marie moest gaan verwisselen voor de mooie, kleine villa achter in het prachtige park van Ludenhove en haar bejaarde tante met haar trouwe vader moest achterlaten.

Doch ook al was ze thuis gebleven, dan zou ze niet lang meer van het gezelschap der oude tante hebben kunnen genieten. Vijf maanden waren ze getrouwd, toen de dienstbode tante Marie 's morgens dood op haar bed vond.

De avond te voren had ze nog voor haar piano gezeten en verschillende liederen gespeeld. Toen had ze een tijdlang, zoals ze wel meer deed, zitten staren naar het portret van de jonge

zeeman, voor wie ze eens vele jaren geleden diezelfde liederen had gezongen.

Rustig en zonder stoornis was de nacht voorbij gegaan, maar op de vroege Paasmorgen, daaropvolgende, was tante Marie ontslapen.

Zonder smart, zonder doodsstrijd was ze heengegaan; de liefelijke morgenzon vulde de slaapkamer met gouden schijn en de kanarievogel zong zijn vrolijk lied, doch zijn oude vriendin zou nimmermeer die aardse tonen opvangen.

De tijd snelde voort en het leven ging zijn gang. Het oude huis aan 't eind der stille straat was verkocht. Het huis, zo vol dierbare herinneringen voor Frans Veder en zijn jonge vrouw, ging in vreemde handen over, terwijl Van Bingen en de oude dienstbode hun intrek namen op de kleine villa in 't park van Ludenhove. Zijn pensioen en de erfenis van tante Marie stelden de heer Van Bingen ruimschoots in staat rustig te kunnen leven. Frans Veder zei tot hem: „Vader, u moet bij ons komen, wij horen bij elkaar, u hebt onder Gods leiding van de Vleermuis een bruikbaar mens gemaakt, sta mij ook verder bij met uw raad en hulp, want waarlijk, we kunnen hier samen wel werk vinden.”

Met kracht begon vader Van Bingen een gedeelte van het administratieve werk van Frans voor zijn rekening te nemen, doch 't was slechts van korte duur. Reeds op de eerste morgen dat ze samen zaten te werken in de ruime, prettige werkkamer van 't rentmeestershuis, kwam de heer Van Ludenhove binnen en dadelijk was hij druk in gesprek met Van Bingen. Beide mannen hadden een lange diensttijd als Indisch militair achter de rug en de robuste, openhartige oud-soldaat viel zozeer in de smaak van de baron, dat er van werken met Frans niet veel meer kwam, voornamelijk toen het de baron bleek, dat Van Bingen een goed schutter was en tegen de vermoeyenis van de jacht nog uitstekend opgewassen. De gasten, die in het jachtseizoen op Ludenhove vrolijkheid en drukte kwamen brengen, kenden de grote, zwaargebaarde Van Bingen niet anders dan als de houtvester van Ludenhove. Ook in het dorp, waar hij

eens onderwijzer was op de dorpschool, noemde men hem nooit anders dan bij die naam.

Koud blies de noordenwind Frans in 't gelaat, maar 't hinderde hem niet, want hij was goed gekleed en, wat meer zegt, er was warmte in zijn hart. „God lief te hebben bovenal en de naaste als zichzelf,” dat had Frans óók leren verstaan, toen de Heiland in zijn hart was komen wonen in die bange nacht bij Nonnies ziekbed. En dat was nu zó vast in zijn ziel geworteld, dat er geen plaats meer was voor enige bitterheid, zelfs niet tegen hen, die eens de arme Vleermuis zo hardvochtig hadden behandeld.

De mensen, die hem in de stille dorpsstraat tegenkwamen, namen hun pet af voor de rentmeester, die, in weerwil van zijn ernstig en enigszins stroef voorkomen, toch bij alle boeren geliefd was. Velen, die met een bezwaard hart kwamen verzoeken om uitstel van de pacht door misgewas of iets dergelijks, wisten wel, hoe ze bij de rentmeester een open oor vonden voor hun moeiten en zorgen.

En Jaap Bolle, een nog jonge boer, zei ronduit in de kapperswinkel: „Voor de nieuwe rentmeester ga ik door het vuur, want toen ik verleden winter door ziekte van mijn vrouw en sterfte onder mijn vee zo in de narigheid zat, dat ik geen uitkomst meer wist, toen ben ik naar hem toegegaan om te gaan zeggen, dat ik onmogelijk de pacht betalen kon. Dat was voor mij een zware gang. Mijnheer Veder liet mij toen stilletjes uitpraten en daarna zei hij heel kort: „Ga maar naar huis, Bolle en stel je vrouw gerust; morgen kom ik je opzoeken en dan zullen we wel eens zien.” 'k Was al honderd pond lichter, toen ik naar huis ging, en de andere morgen was de rentmeester al vroeg bij me. Samen zijn we toen mijn hoeve overgewandeld en overal bleek hij verstand van te hebben. Hij heeft me weer helemaal op de been geholpen; gaf me een voorschot voor mest en zaaikoren en al sta ik nog wel in 't krijt bij de baron, ik zal toch van deze winter al aardig wat kunnen afdoen.”

't Gaf Frans Veder zulk een genoeg, bij de pachters van de baron eens onverwachts een bezoek te gaan brengen, als hij wist dat zorg en tegenspoed hen drukten.

Voor zijn scherp oog was niets verborgen en waar eigen schuld en slecht beheer de oorzaak waren van achteruitgang, daar was Frans Veder de strenge rentmeester van Ludenhove, wie men geen praatjes kon wijsmaken. Waar echter levenszorg en levenslast de wakkere huisvader neerdrukten, buiten zijn schuld, kwam de rentmeester als helper in de nood en als hij na zulk een bezoek huiswaarts keerde, was er dankbaarheid in zijn hart jegens God, die hem in staat stelde, een weinig zonneschijn te kunnen brengen, daar waar zorg en kommer hun donkere schaduwen wierpen.

En nu was Veder weer op zulk een tocht en wel naar Kees Soerenburg, die thans echter niet meer de rijke boer was. De laatste jaren had hij zware verliezen geleden en was hard achteruit gegaan. 't Was zijn eigen schuld, zeiden de mensen en vooral zij, die hem voorheen het meest naar de ogen keken, beweerden dat.

Hoe stil en verlaten lag Otterhoeve daar met haar witbesneeuwde daken! Buiten een troep kwetterende mussen voor de deur van de dorsvloer en een paar krassende kraaien boven in de dorre takken van de hoge, machtige bomen, was er geen levend wezen te bekennen. De ijzeren poort stond open, maar Frans Veder bleef even op de brug staan en zijn hart was vol herinneringen aan die donkere tijd, toen het hier was voor de Vleermuis: „Eén tegen allen — allen tegen één.”

Hoe bekend was hem nog ieder plekje! Zie, daar stond de bank, waar op mooie zomeravonden boer Kees placht te zitten met Johanna, zijn enig kind. Ach, Frans wist het al wel, dat boer Kees zijn Hanneke moest missen, toen ze pas achttien jaar oud was, ze had al jaren geleden een plaatsje gevonden achter de oude dorpskerk. Het arme kind had niet veel geluk gekend in deze wereld, ze was altijd ziekelijk en zwak geweest en er haperde nogal wat aan de verstandhouding tussen Soeren-

burg en diens vrouw. 't Kind was in vrede ontslapen, maar daarmee had de boer ook de enige verloren, aan wie zijn hart werkelijk met vurige liefde hing.

De ijskoude noordenwind sneed hem langs het gelaat en met vlugge pas stapte hij de brug over. Een ogenblik later liet hij de ouderwetse klopper op de voordeur vallen. De boer deed zelf open en dadelijk herkende hij de rentmeester van de baron, want reeds enige keren was Soerenburg met hem in aanraking gekomen, als hij zijn pacht kwam betalen.

Er was iets onrustigs in het hart van de achterdochtige boer. Wat moest de rentmeester van hem? Zou hij weten, dat ik mijn twee beste werkpaarden verkocht heb om de pacht te kunnen betalen?

Hij nodigde de rentmeester uit, hem te volgen naar de huiskamer, en nu dacht Frans Veder weer aan het ogenblik in zijn leven, toen hij hier was binnengedrongen, in doodsangst over het leven van zijn zieke moeder.

De boer en zijn hoogmoedige vrouw, die daar nu tegenover hem zaten, hadden de arme jongen willen weggagen, doch de dokter was toch met hem meegegaan.

Een ogenblik bleef het stil in de grote huiskamer en de doordringende ogen van de rentmeester keken beurtelings de boer en de boerin onderzoekend aan.

Kees Soerenburg had grijze haren gekregen; overigens was hij nog dezelfde stroeve, stugge boer van voorheen. Om zijn vastgesloten lippen lag een trek, die sprak van standvastig gedragen leed. Maar de eens zo knappe, statige boerin was slechts een schaduw van wat ze eenmaal was. Vele witte draden door het donkere haar, 't gezicht vermagerd, de gestalte gebogen en ach, hoe getuigden die diep ingegroefde lijnen om de mond van bitterheid en onvrede.

„Soerenburg,” sprak thans de rentmeester, „'t is zo mijn gewoonte om nu en dan eens te gaan kijken bij de pachters van Ludenhove. Dat doe ik vooral als ik bemerk, dat het hun

niet voor de wind gaat. En met u is dit thans het geval, boer Kees, dat weet *ik* 't beste."

De boer schoof onrustig op zijn stoel heen en weer; wat wilde de rentmeester toch van hem? Hij knikte slechts met het hoofd als enig antwoord.

„Er was een tijd,” ging de rentmeester voort, „dat de boer van Otterhoeve het meeste eigen land had hier in de gehele omtrek; thans heeft hij geen bunder meer, 't is alles verkocht aan de heer Van Ludenhove. Zelfs op huis en erf hebt u zóveel hypotheek genomen dat, indien de baron deze schuld eens liet opvragen, het nog zou te bezien staan, of de verkoop van huis en hof het daarvoor benodigde wel zou opbrengen. En nu is het over een paar dagen tijd om pacht te betalen en in 't voorjaar moet de rente van de hypotheekschuld er weer zijn; 't is een heel bedrag, Soerenburg!”

Er parelden zweetdruppels op het voorhoofd van de boer en in de koude ogen las de rentmeester zijn stijgende onrust. Spreken deed de boer echter niet, hij moest eerst weten, wat de man daar tegenover hem wilde; doch dàt wist hij, dat de machtige rentmeester het in zijn hand had, hèm, Kees Soerenburg, als een bedelaar op straat te zetten. Maar de rentmeester ging voort, onbewogen, evenals de geneesheer, die het vlijmende mes in de wonde zet.

„U zult me, als u misschien een paar paarden verkocht, de pacht kunnen betalen, doch dan kunt u van 't voorjaar uw land niet naar behoren omwerken en misgewas is er 't gevolg van, Soerenburg, dat weet u nog beter dan ik. Dan staat de rente van de hypotheek weer voor de deur en ben je gedwongen de helft van je zaaikoren te verkopen, in 't kort, je gaat een wisse ondergang tegemoet.”

Nu deed een diepe zucht de brede borst van de boer zwellen en een vastberaden trek kwam op zijn gelaat.

„U hebt volkomen gelijk, mijnheer de rentmeester,” zei hij met schorre stem, „volkomen gelijk, maar eer het zover komt, dat Kees Soerenburg van Otterhoeve wordt verjaagd, is er

hier nog wel een balk, sterk genoeg om een strop te dragen, of een plekje in het meer van Ludenhove, waar ik rust kan vinden . . . .”

„Nee, Kees, dat niet,” zei de boerin verschrikt.

Maar de kalme, heldere stem van de rentmeester beheerste de toestand, toen hij weer voortging:

„U bedoelt die balk boven de paardenstal, waar eens de Vleermuis zijn stropop aan hing, — en u bedoelt het plekje in het meer, waar u liet dreggen naar het lijk van de Vleermuis . . . .”

Nu staat de rentmeester op en een zonnige glans blinkt in zijn donkere ogen.

„De naam „Veder” was u al lang vergeten, maar van de „Vleermuis” weet u nog wel iets! Ja, de Vleermuis, aan wie allen het land hadden! Nee, toch niet: Sultan, de hofhond, niet, en ook Johanna had wel medelijden met de verschoppeling. Geef me de hand, boer Kees, en u ook, vrouw, ik kom hier als *vriend* .”

Nu sprong ook boer Kees overeind.

Stotterend sprak hij: „Hoe is dat mogelijk?” En ’t verleden rees op voor zijn geest. Hij zag weer de kleine Vleermuis, de zondebok van allen, die hij in zijn hoogmoed zelfs geen blik van mededogen waardig had geacht. En thans stond deze verschoppeling als zijn rentmeester vóór hem, en deze had het in zijn macht, hem, Kees Soerenburg, als een bedelaar weg te zenden van Otterhoeve. Aarzelend vatte hij de uitgestoken hand.

„’k Was niet goed voor u, mijnheer, ’k was hard, en . . . .” mompelde de boer; maar Veder viel hem in de rede met de woorden: „’t Moest alles zo zijn, Soerenburg, zo was het Gods leiding, en niet anders. Maar uw brood heb ik toch gegeten en onder uw dak heb ik toch geslapen. Van veel was ik zelf de schuld. Maar, Gode zij dank, boer Kees, ik ben een ander mens geworden. Ik heb door Gods genade mogen inzien dat ik een zondaar was, ongeschikt om in Gods tegenwoordigheid te ver-

schijnen; maar ook weet ik nu, wat het zeggen wil: verlost te zijn door het kostbare bloed van Gods eigen Zoon, Jezus Christus. De zekerheid van deze verlossing leerde ik verstaan in een bange nacht, aan het ziekbed van haar, die ik méér liefhad dan mij zelf. U hebt ook aan een ziekbed, aan het sterfbed gestaan van uw kind, boer Kees. 't Was een roepstem van God voor ons beiden, want uw kind was vroom en goed, ik weet het. U hebt niet willen luisteren en u hebt uw hart verhard, en 't leven in u en om u heen werd al kouder, omdat geen liefde tot God en voor uw naaste uw hart kwam verwarmen. Straks komt de koude dood, boer Kees, en dan . . . .”

„Houd op, mijnheer! Houd op,” riep de boerin, en de tranen stroomden haar langs de wangen. En zie, in 't oog van boer Soerenburg blonk ook een traan.

't Werd laat die avond, erg laat, eer de rentmeester huiswaarts keerde.

Boer Kees wilde hem met zijn wagentje thuisbrengen, maar de rentmeester wilde beslist lopen, en toen stapte Soerenburg met hem mee tot aan de ingang van het park Ludenhove. Bij het afscheid nemen wilde de boer opnieuw bedanken, uit de grond van zijn hart, dat de rentmeester licht gebracht had in de nacht van zijn leven, maar de sterke boer had het niet gekund.

Frans Veder werd reeds in de gang van het rentmeestershuis door zijn vrouw ontvangen met de woorden: „Maar Frans, waar blijf je toch? Daar slaat de klok al tien uur. En dan zo moederziel alleen te lopen in zo'n stikdonkere winteravond!”

„Wees maar stil, Non, in het donker weet de Vleermuis de weg,” klonk het opgewekt terug. „Ik heb wel einzamer tochten gemaakt en onder heel andere omstandigheden. Tochten, welker doel niet was, onze naasten te helpen en te steunen. Gode zij dank, dat het thans niet meer is: Eén tegen allen — allen tegen één. Door 's Heren goedheid is alles zo heerlijk veranderd, dat ik haast wel zeggen mag: „Allen zijn nu voor mij, en ik werd in staat gesteld, iets voor allen te doen.”